

AZ EURÓPAI UNIÓ VERSENYKÉPESSÉ TÉTELE: KÖZPONTBAN A NYELVTUDÁS

*BRADÉAN-EBINGER NELU ÉS NAGYVÁRADI SZABINA **

(Kivonat)

Dr. Bradean-Ebinger Nelu és Nagyvárad Szabina a nyelvtudás gazdaságra gyakorolt hatásait, valamint az Európai Unió által a tagállamokban megvalósított nyelvoktatási programokat vizsgálják *Az Európai Unió versenyképessé tétele: központban a nyelvtudás* című tanulmányukban. Témaválasztásuk oka annak felismerése, hogy az idegennyelv-ismeret napjainkban egyre inkább nélkülözhetetlen a munka világában és a mindennapi életben, a többnyelvű kommunikáció képessége pedig az egyének, szervezetek és társaságok számára egyaránt elengedhetetlen feltétel az érvényesüléshez, így a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez is.

Mint ahogy azt hivatalos nyelveinek száma is mutatja, az Európai Unió fontos jellemzője a nyelvi sokszínűség,¹ melynek előmozdítását és fenntartását is a zászlajára tűzte a szervezet, hiszen a többnyelvűsége ápolandó értéknek tekint. Az Unió mottója is a nyelvhez köthető: „egység a sokféleségben”,² mely a nyelvi sokszínűség mellett a kulturális sokszínűséget is sugallja. A nyelvi sokszínűség megőrzése magában foglalja a nyelvtanulás előmozdítását, támogatását, hiszen a nyelvi kompetenciák fejlesztése hozzájárul az uniós állampolgárok sikereihez, munkaerő-piacon való részvételéhez, ezáltal pedig az Európai Unió versenyképessé tételéhez.

Az Európai Unió valamennyi intézménye tevékenyen vesz részt az európai nyelvpolitika alakításában: aktívan támogatják a nyelvi sokszínűség megvalósítását, főként a nyelvoktatásra irányuló programok tagállamokban való terjesztése révén. Mindezt főként azért teszik, mert felismerték, hogy az Unió versenyképessége könnyebben elősegíthető, ha a lakosok több idegen nyelven beszélnek, lehetőleg minél magasabb szinten. A szakértelem megléte ugyanis önmagában már nem elegendő a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez, emellett az idegen-nyelvi kompetenciák birtoklására is szükség van. Ezen kompetenciák együttes meglétével pedig növelhető a foglalkoztatottság Európa-szerte. Ha emelkedik a foglalkoztatottság, a térség versenyképesebb lesz, emiatt tehát mindenképpen szükséges foglalkozni az európai nyelvpolitika gazdasági vetületével, így a nyelvtudás gazdaságra gyakorolt hatásával. Fontos azonban megállapítani, hogy klasszikus értelemben vett közösségi nyelvpolitikáról nem beszélhetünk, hiszen míg az intézményi nyelvhasználat kialakítása uniós szinten történik, a polgárok közti kommunikáció szabályozása szigorúan tagállami hatáskörbe tartozik. Minden tagállam maga dönti el, hogy polgárai hány és milyen nyelveket tanuljanak a közoktatás keretei között. Az Unió tevékenysége e téren a támogatáson, kiegészítésen túl nem terjed, de ettől függetlenül kiemelt jelentőséggel bír.

Tekintve, hogy a tanulmány a nyelvpolitika témakörében íródott, a szerzők a bevezető fejezetekben annak definiálásával és feladatainak meghatározásával foglalkoznak, ezt követően pedig az Európai Unió nyelvpolitikájának alappilléreit és fő feladatait mutatják be.

A következő fejezetben a szerzők az európai nyelvpolitika és az Európai Unió versenyképessége közti összefüggés vizsgálatával foglalkoznak: a versenyképesség fogalmának definiálásán túl a Lisszaboni Stratégiát, valamint az Európa 2020 stratégiai programot mutatják be, mint a versenyképesség növelését előirányzó reformprogramokat.

* A szerző: *Bradean-Ebinger Nelu és Nagyvárad Szabina*.

¹ Az Európai Uniónak 2013. július 1. óta 24 hivatalos nyelve van, melyek a következők: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén.

² Ez a mottó először az Európai Alkotmány létrehozásáról szóló szerződés tervezetében fogalmazódott meg (2003).

Ezután az európai uniós intézmények nyelvoktatást támogató tevékenysége kerül ismertetésre, mely részben kiemelt részt szán az Európai Bizottság munkájának. A nagyszámú nyelvoktatásra vonatkozó kezdeményezés, támogatási program és akcióterv ismertetésével kívánják alátámasztani, hogy az Unió valamennyi intézménye számára prioritás a nyelvoktatás támogatása, hiszen ezek a kezdeményezések mind az Európai Unió versenyképességét szolgálják. Az intézményi résznél külön alfejezetet szán az Európa Tanács nyelvoktatásra irányuló politikájának ismertetésére, hiszen ez az intézmény a nyelvpolitikai tevékenységet illetően nagyobb hagyományokkal rendelkezik, és sok esetben példaként szolgál az Európai Unió számára. Ezen kívül sok támogatási program a két szervezet együttműködésében valósul meg, így tulajdonképpen részben uniós programként is beszélhetünk róluk.

A következő fejezet az Unió által kínált és finanszírozott nagyszámú, nyelvoktatásra irányuló támogatási programok bemutatásával és kritikai elemzésével foglalkozik. A szerzők célja bemutatni a 2007-2013-as időszakra meghatározott (nyelv)oktatási programokat, melyek mind az Európai Unió versenyképességét szem előtt tartásával jöttek létre.

Ezt követően az idegen nyelvekre történő figyelemfelkeltés című alfejezetben megerősítést nyer, hogy az Unió nyelvpolitikai tevékenysége túlmutatja a reformprogramok, cselekvési tervek és támogatási programok megalkotásán, hiszen a szervezet egyéb kezdeményezéseivel is – *Európai Nyelvi Díj, Nyelvek Európai Napja* – népszerűsíti a nyelvtanulást.

A fentebb leírtakból úgy tűnhet, hogy a nagyszámú kezdeményezés által már minden bizonnyal megeremtődött a versenyképes Európa, ezt azonban némiképp beárnyékolja a következő fejezet, melyben a szerzők az uniós lakosok nyelvtudását mérő *Eurobarometer* felmérés 2006-os, majd 2012-es eredményeiről számolnak be, összehasonlítva azokat. Az eredmények ismeretének fényében kísérletet tesznek az eredménytelenség okainak feltárására is.

Az utolsó fejezetben Magyarország európai nyelvpolitikájában betöltött szerepét tárgyalják, megemlítve az Unió magyar elnökség alatt követett nyelvpolitikáját is. Ebben a fejezetben az *Eurobarometer* felmérések Magyarországra vonatkoztatott eredményeire is visszautalnak, így a magyarok nyelvtudásáról is számot adnak. Mivel a felmérésben elenyésző számú magyar lakos vett részt, ebben a részben a 2011-es magyarországi népszámlálás nyelvtudásra vonatkozó adatai is szerepelnek.

A tanulmány célja aktuális, gyakorlati példákon keresztül is szemléltetni az Unió nyelvoktatásra irányuló tevékenységét Magyarországon, így bemutatásra kerül a 2012-ben indított Campus Hungary ösztöndíj, valamint a TÁMOP 2.1.2 szimbolikus összegért igénybe vehető nyelvtanulási program.

A szerzők célja azon érv alátámasztása, miszerint az Európai Unió versenyképességének növelésében kulcsfontosságú szerepe van a nyelvoktatás széles körben történő terjesztésének, továbbá szükség van átfogó uniós oktatási-és szakképzési politikára a nyelvoktatás terén. A szerzők meggyőződése ugyanis, hogy az Európai Unió által kínált nagyszámú nyelvoktatási program és a kialakított stratégiák mind azt a célt szolgálják, hogy nyelvtudásuk által az uniós polgárok együtt versenyképes Európát teremtsenek. A legfrissebb nyelvtudásra vonatkozó *Eurobarometer* felmérés eredményei alapján az Európai Unió még nem minden tagállamban tudta elérni kitűzött céljait a nyelvtudás fejlesztését illetően annak ellenére sem, hogy a Lisszaboni Stratégia utódja, az Európa 2020 átfogó reformprogram prioritásai között is szerepel a nyelvtanulás ösztönzése. Mindezekről függetlenül az eddig bekövetkezett részleges sikertelenség ellenére is szükség van a nyelvoktatásra irányuló kezdeményezésekre, azok intenzitásának fokozására annak érdekében, hogy az Európai Unió a világ legversenyképesebb térségévé válhasson.

Kulcsszavak: Európai Unió, többnyelvű kommunikáció, nyelvoktatás, nyelvpolitika.

*

Az idegennyelv-ismeret napjainkban egyre inkább nélkülözhetetlen a mindennapi életben és az üzleti világban egyaránt. Lehetővé teszi a könnyebb és gyorsabb kommunikációt, valamint a nyitást más kultúrák felé. Az Európai Unióban mindez hatványozottan igaz: immáron 28 tagállamával és 24 hivatalos nyelvvel az EU az interkulturalitás fóruma. Mégis – attól függetlenül, hogy minden tagállam hivatalos nyelve egyben uniós hivatalos nyelv is – a „szabad áramlás” elvének érvényesítéséhez, így például a külföldi munkavállaláshoz nem elegendő önmagában az uniós állampolgárság megléte, alapvető fontosságú a megfelelő idegen nyelvi ismeretek birtoklása is. A többnyelvű kommunikáció képessége tehát az egyének, szervezetek és társaságok számára egyaránt elengedhetetlen feltétel az érvényesüléshez, így a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez is.

Amennyiben az uniós lakosok erős idegen nyelvi kompetenciával rendelkeznek, a munkaerőpiacon jelentkező kihívásoknak is könnyebben meg tudnak felelni, mindenekelőtt könnyebben juthatnak a számukra megfelelő álláshoz. A nyelvtudás megléte és alkalmazása által tehát Európa-szerte növekszik a foglalkoztatottság, ami a versenyképesség növekedését is maga után vonja. E cél szem előtt tartásával az Európai Unió elkötelezetten támogatja a nyelvoktatást, így a nyelvi képzettséget valamennyi tagállamban. Az

európai uniós intézmények felismerték ugyanis, hogy a nyelvoktatás széles körben való, európai szintű terjesztése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy az Európai Unió a világ legversenyképesebb térségévé válhasson.³

Kulcsszavak: nyelvpolitika, versenyképesség, Lisszaboni Stratégia, Európa 2020, idegen nyelvi kompetencia, egész életen át tartó tanulás, nyelvi kompetenciamérés, Eurobarometer-felmérések, nyelvoktatási stratégia.

*

1. Bevezető gondolatok a nyelvpolitikáról és a nyelvi tervezésről

1.1 Definíciók

Tekintve, hogy a tanulmány a nyelvpolitika témakörén belül íródott, mindenekelőtt fontosnak tartjuk e fogalmat elismert nyelv tudósok írásaira hivatkozva definiálni. A meghatározások nem mindig tesznek különbséget nyelvpolitika és nyelvi tervezés között, a szakirodalom többnyire szinonimaként, vagy egymás kiterjesztéseként kezeli őket.

Andrássy György a nyelvi szabályozás igényét a többnyelvűség meglétére vezeti vissza *Európai nyelvpolitika* című írásában. Napjainkban a legtöbb ország lakossága nyelvi szempontból heterogén, így meg kell határozni, hogy melyik nyelvet, nyelveket használják a törvényhozásban, a kormányzati szervezetekben, a helyi és a területi önkormányzatokban, az oktatásban, a nyelvi kisebbségek lakta területeken, stb. Az ilyen és hasonló nyelvhasználati kérdésekkel kapcsolatos politikát, a nyelvpolitikát nyelvi tervezésnek nevezik, a nyelvhasználatra vonatkozó joganyag és joggyakorlat pedig a nyelvi jog. Nyelvi, nyelvhasználati kérdések nemzetközi kontextusban is felmerülhetnek, a szabályozásra tehát ebben a közegben is szükség van. Mivel a nemzetközi nyelvhasználati célokat is a politika és a jog eszközei révén valósítják meg, létezik nemzetközi nyelvpolitika, nemzetközi nyelvi tervezés és nemzetközi nyelvi jog is.⁴

Kontra Miklós *Tannyelv, (felső)oktatás, nyelvpolitika* című írásában a nyelvi tervezést a nyelvpolitika megvalósításaként írja le. A nyelvi tervezés olyan tevékenység, ami a nyelvet vagy a nyelvhasználatot kívánja befolyásolni. A nyelvtervezés Kontra szerint „szándékos erőfeszítés, melynek célja az emberek viselkedésének befolyásolása a nyelv elsajátításával kapcsolatban.”⁵ Ezen erőfeszítések történhetnek társadalmi, politikai vagy gazdasági célokból. A nyelvpolitikát az alábbi módon definiálja: „szisztematikus, racionális és elméletileg megalapozott társadalmi szintű erőfeszítés a nyelvi környezet megváltoztatására, amely a jólét növelését célozza.”⁶ A nyelvpolitikát elsősorban hivatalos szervek irányítják, megvalósításában azonban nem csak oktatási és nyelvi szakértők vesznek részt, hanem gazdasági és politikai tényezők is.⁷

Szépe György *Nyelvpolitika: múlt és jövő* című művében a -politika utótag kétértelműségére hívja fel a figyelmet, így az angol 'language policy' és 'language politics' fogalmak közti különbségtételre vállalkozik. Szépe értelmezésében a 'language policy' kifejezés az előrelátásra, a szándékra, a stratégiára utal, így szinte teljes átfedést mutat a nyelvi tervezés (*language planning*) egyik területével, a nyelvi státusz-tervezéssel. Mindezekkel szemben a 'language politics' a nagypolitika nyelvi részét jelenti, az állami vagy pártszintű irányítást, a taktikát jelöli, így inkább a nagyhatalomra utal. Szépe az alábbi módon definiálja a nyelvpolitikát: „a nyelvpolitika egy társadalmi szervezet egészének és tagjainak a nyelvre vonatkozó nézeteinek rendezett gyűjteménye, tekintettel az elvégzendő teendőkre.”⁸

Szépe a nyelvpolitika és nyelvi tervezés közti különbséget leginkább a következőben látja: míg a nyelvpolitikának egyszerre lehet állami és nemzetközi jellege, a nyelvi tervezés szigorúan állami feladatnak tekinthető.⁹

1.2 A nyelvpolitika feladatai

A nyelvpolitikának és nyelvtervezésnek három fő feladata van: egyrészt a külső nyelvpolitika, más néven státusztervezés, mely az egyes nyelvek nyilvánosságbeli szerepét, funkcióját határozza meg, valamint az anyanyelv használati színtereinek bővítését célozza meg. A nyelvpolitika második feladata a belső

³ A „világ legversenyképesebb térsége” célkitűzés először a Lisszaboni Stratégiában, majd az Európa 2020 reformprogramban fogalmazódott meg.

⁴ Andrássy [2001].

⁵ Kontra Miklós: *Tannyelv, (felső)oktatás, nyelvpolitika*:

http://epa.oszk.hu/00000/00033/00019/pdf/szemle_2004_4_kontra.pdf, 1. old.

⁶ *ibid.* 1. old.

⁷ *ibid.*

⁸ Szépe [2001] 108. old.

⁹ *ibid.*

nyelvpolitika, azaz a korpusztervezés. Ez a nyelvtani normákat, a kódhasználatot szabályozza, foglalkozik például a szókincs bővítéssel. A harmadik feladata a nyelvsajátítás-tervezés, azaz nyelvpedagógia, melynek része a nyelvoktatás is. A nyelvpolitika fontos témakörei közé tartozik az írástudás és analfabetizmus témaköre, a nyelvi elnyomás jelensége és kezelése, a nyelvi emberi jogok, a kommunikációs konfliktusok kezelése, az államnyelv kérdése, a hivatalos nyelvek státusza nemzetközi szervezetekben, a kisebbségi nyelvhasználat kérdései, valamint az idegen nyelvek oktatása.¹⁰

2. Az Európai Unió nyelvpolitikája

2.1 A nyelvek jelentősége az Európai Unióban

Európa alapvető jellemzője a nyelvi sokféleség, amely megjelenik a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, tudományos és mindennapi életben egyaránt. E sokféleség az európai kulturális örökség fontos eleme, talán pont emiatt is cél a soknyelvűség megőrzése a térségben. Ennek első jeleként például az Unióban minden tagállam hivatalos nyelve egyben uniós hivatalos nyelv is. Azáltal, hogy nincs *lingua franca*¹¹, nem növekszik egyik ország súlya sem a másik kárára, az elméletben legalábbis. A gyakorlatban persze már az integráció kezdete óta észrevehető egy-egy nyelv dominanciája: jelenleg az angol és a francia nyelv túlsúlya jellemző, a zárt ülések ugyanis e két nyelven zajlanak. A valóságban a nyelvek sokféleségének a tisztelete az ünnepélyes alkalmakra korlátozódhat, hiszen a sok hivatalos nyelvből adódó rengeteg fordítási kombináció nagyon költséges tevékenység.

Mivel az Európai Unió a nyelvre a nemzeti és személyes identitás részeként tekint, nem tervezi sem egy mesterséges euro-nyelv, sem pedig euro-identitás kialakítását. Célja, hogy a Közösség transzparens, demokratikus társadalomként működjön, amelyben érvényesülnek az egyéni, helyi, regionális és nemzeti tulajdonságok és jogok. Ezen kívül az EU többnyelvűség iránti elkötelezettsége a jogalkotásban is szembetűnő és világszerte ritka: ezt az is bizonyítja, hogy az Unió intézményekben több ezer fordító, tolmács és jogász nyelvész dolgozik annak érdekében, hogy a nyelvi zavartalanság biztosítva legyen.¹²

A nyelvek tehát fontos prioritást képeznek az EU számára, identitásunk szerves részeként, valamint kultúránk legközvetlenebb kifejezőjeként. *Tolmácsolás* című művében Szabari Krisztina az említett tényezők mellett a nyelvek politikai jelentőségére is felhívja a figyelmet. Ezt azzal magyarázza, hogy minden ember jellemzően egy nyelvet beszél anyanyelvi szinten, így óhatatlanul is hátrányos helyzetbe kerül, ha valami megakadályozza őt anyanyelve teljes körű használatában, és egy olyan nyelvet kell használnia, ami neki nem az anyanyelve, de kommunikációs partnerének viszont igen. A nyelv tehát Szabari szerint fontos politikai és gazdasági fegyver egyszerre.¹³

2.2 Az Európai Unió nyelvpolitikájának céljai

Fontos megállapítani, hogy hagyományos értelemben vett közösségi nyelvpolitikáról nem beszélhetünk: ez a szakpolitikai terület, és ennek részeként a nyelvoktatás-politika elsődlegesen a tagállamok hatáskörébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy bár természetesen vannak uniós szintű nyelvpolitikai célkitűzések és irányvonalak, a végrehajtás módjáról és a nyelvi stratégiák kidolgozásáról a tagállamok a szubszidiaritás elvének megfelelően saját hatáskörben döntenek, és az uniós célok nem teljesítése esetén felelősségre nem vonhatók. Habár az oktatási és szakképzési rendszer megszervezése teljes egészében a tagállamok feladata, az Unió ezen a területen szoros együttműködésre és összehangolt munkára sarkallja a tagállamokat, melynek keretében információt cserélnek, és jó gyakorlatokat megosztják egymással. Ez azért fontos, mert a nyelvtanulásra, a nyelvi sokszínűség védelmére vonatkozó célkitűzések közösek, azok megvalósítása valamennyi tagország közös érdeke. Így a továbbiakban, mikor az európai nyelvpolitikát említjük, az alatt a tagállamok által közösen meghatározott irányvonalakat és célkitűzéseket értjük.

Az Európai Unió nyelvpolitikájának célja tehát a nyelvi sokszínűség védelme mellett a nyelvtudás népszerűsítése a tagállamokban. Mindezzel egyrészt a kulturális identitás erősítését és a társadalmi befogadást irányozza elő, másrészt pedig az az elv vezérli, hogy a több nyelven beszélő polgárok könnyebben kihasználhassák a foglalkoztatási lehetőségeket. Az európai nyelvpolitika további célja a kisebbségi nyelvek védelme és térnyerésük elősegítése, ezzel a területtel azonban a tanulmányban nem foglalkozunk részletesebben.

¹⁰ Sándor Klára: Nyelvertervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés: http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/humfold/szocling/Sandor_K/corvina.htm, 2012. 12. 22.

¹¹ Lingua franca: különböző anyanyelvű emberek között alkalmazott közvetítő nyelv.

¹² Szabari [2006].

¹³ ibid.

Az Európai Unió nyelvtanulással kapcsolatos egyik legfontosabb célkitűzése a 2002-ben tett „Barcelonai Célkitűzések”¹⁴: mivel a többnyelvűségre a versenyképességet meghatározó tényezőként tekintenek az Unióban, végső célként azt szeretnék elérni a térségben, hogy a polgárok az anyanyelvükön kívül legalább két idegen nyelvet elsajátítsanak, minél korábbi életkorban (*anyanyelv plusz két idegen nyelv koncepció*). Az Unió javaslata alapján az első idegen nyelv legyen egy világnyelv, míg a második lehetőleg egy szomszédos állam nyelve.¹⁵ A szubszidiaritás elvének megfelelően a célkitűzés megvalósítása tagállami feladat, az Unió pedig közösségi programok terjesztése és iránymutatás nyújtása által támogatja a nyelvtanulást a tagállamokban.¹⁶ Az Unió célja továbbá annak tudatosítása az európai polgárokban, hogy az idegennyelvtudás olyan alapvető készség, melyet minden uniós polgárnak birtokolnia kell annak érdekében, hogy növelje oktatási és foglalkoztatási esélyeit az európai társadalomban, ezáltal hozzájárulva az Unió versenyképességének növeléséhez is.

2.3 Az európai nyelvpolitika kialakulása és szerződésekben való fejlődése

Az európai integráció kezdetén a nyelvpolitika még sokkal inkább csak a nyelvi egyenjogúság kérdésével foglalkozott, a nyelvtanulás fontosságát és annak népszerűsítését ekkor még nem helyezték előtérbe a Szerződésekben és a szakpolitikai dokumentumokban.

A nyelvi szabályozás kérdése már az Európai Szén-és Acélközösség létrehozásával foglalkozó tárgyalásokon felmerült, a tárgyaló feleknek azonban még egy ideig nem sikerült konszenzusra jutni e téren a francia és német érdekek ütközése miatt. A tagállamok között egyetértés volt abban a tekintetben, hogy a négy nyelv – francia, német, olasz és holland – alapvetően egyenrangú legyen a szervezetben, de a Párizsi Szerződés még nem tartalmazott speciális nyelvi előírásokat. Ebben az időben még erőteljesen élt a francia nyelv diplomáciában betöltött majdnem kétszáz éves hegemóniája, ezt a vezető szerepet pedig Franciaország nehezen tudta feladni. A Szerződést az együttműködés két kezdeményezője, Jean Monnet és Robert Schuman tiszteletére franciául fogalmazták, ami egy újabb okot adott Franciaország számára, hogy a francia nyelvet irányadónak tekintse a szervezetben a többi nyelvhez képest. A német álláspont ezzel szemben az volt, hogy semmilyen különbség nem tehető a nyelvek között, minden dokumentumot négy nyelven kell megfogalmazni, ezáltal egy nyelv sem kerül fölénybe a többivel szemben. Az eltérő álláspontok miatt tehát a nyelvi kérdés szabályozása ebben az időben még váratott magára. A problémával Németország kérésére több jogász és szakértő is foglalkozott, akik végül a heidelbergi jelentésben az ESZAK négy nyelvének hivatalosként való elismerését szorgalmazták. Ezt azzal magyarázták, hogy így minden tagállamnak és állampolgárainak lehetősége van arra, hogy saját nyelvükön fejezzék ki magukat a hivatalos szervekkel való kommunikáció során is. 1952-ben végül a külügyminiszteri konferencián elfogadták a német javaslatot, így kimondták a négy nyelv egyenjogúságát. Innentől datálható tehát az Unió azon alapelve, miszerint „mind a négy nyelv autentikus szerződésnyelvnek számít, egyik sem mérvadó a másikkal szemben.”¹⁷ Ezen elv értelmében a szerződések és egyéb dokumentumok – irányelvek, határozatok, törvények, ítéletek – minden nyelven hitelesnek számítanak, nem pedig valamely nyelv fordításainak. Ennek ellenére 1973-ig, az Egyesült Királyság csatlakozásáig az intézményi nyelvhasználatban a francia nyelv volt az uralkodó. A gyakorlatban ma is az úgynevezett elsőszámú munkanyelvek – angol, francia, német – használata a jellemző leginkább. A német nyelvre elsőszámú munkanyelvként 1994 óta tekintenek, amikor is Németország megelégedte, hogy az intézményi nyelvhasználatban az angol és a francia nyelv dominál annak ellenére, hogy a német már ekkor a legtöbb uniós állampolgár anyanyelve volt. Az Európai Bizottság így Németország felszólítására növelte a németül beszélők és fordítók számát az uniós intézményekben. A nyelvek egyenjogúságára vonatkozó elvnek azóta is leginkább a jogalkotásban van nagy jelentősége.¹⁸

Az 1957-ben elfogadott Római Szerződés már a nyelvi egyenjogúság elvének figyelembevételével született. Az EGK-szerződés 217. cikkelye hatalmazta fel a Tanácsot, hogy kidolgozza a nyelvi kérdésekre vonatkozó szabályozást.¹⁹ A Közösség nyelvpolitikájának jogi alapját így a Tanács 1958. évi 1. rendelete képezi (*Az Európai Gazdasági Közösség által használt nyelvek meghatározásáról*),²⁰ melyet szokás az EU Nyelvi Chartájaként is említeni. A Charta ma is érvényben van, rendelkezései irányadóak, a bővítések alkalmával a Tanács döntése alapján mindig kiegészítik a csatlakozó országok hivatalos nyelveivel. A rendelet nyolc cikkében megadja az Európai Gazdasági Közösségben használt nyelveket, a hivatalos nyelveket (1. cikk), továbbá azt is meghatározzák, hogy ezeket a nyelveket mikor és milyen célokra kell

¹⁴ Elnökségi következtetések, barcelonai Európai Tanács [2002].

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ Az Unió által kezdeményezett és finanszírozott nyelvi programok részletes leírásával a negyedik fejezetben foglalkozunk.

¹⁷ Szabari [2006] 117. old.

¹⁸ Frank [2004].

¹⁹ Római Szerződés [1957].

²⁰ EGK Tanács 1. sz. rendelete az Európai Gazdasági Közösség által használt nyelvek meghatározásáról [1958].

használni. A Charta fontos elemeként kimondja, hogy a tagállamok és azok állampolgárai a saját nyelvükön fordulhatnak az Unió intézményeihez, azok pedig kötelesek ugyanazon a nyelven válaszolni, amilyen nyelven a megkeresést intézték hozzájuk (2. cikk). Ha pedig az Unió fordul megkereséssel valamely tagállamhoz, azt köteles a tagállam nyelvén megtenni (3. cikk). Ha egy tagállamnak több hivatalos nyelve van, a nyelvhasználati szabálynak a tagállam általános jogához kell igazodnia (8. cikk). Minden hivatalos dokumentumot meg kell fogalmazni mind a négy hivatalos nyelven (4. cikk), a közösség hivatalos lapja pedig úgyszintén megjelenik mind a négy hivatalos nyelven (5. cikk). Speciális esetben kiköthető bizonyos nyelvek használata, ezt az intézményi eljárási szabályzatokban kell feltüntetni (6. cikk). A Bíróság nyelvhasználati szabályait a Bíróság szabályzatában határozzák meg (7. cikk). A Charta minden elemében kötelező érvényű és közvetlenül érvényes minden tagállamban.²¹

Az oktatással kapcsolatban a Római Szerződés még nem rendelkezett részletesen, mindössze egy felszólítást tett 3. cikkében, miszerint a tagállamoknak törekedniük kell a minőségi oktatás és képzés megvalósítására.²² Az oktatás és képzés szempontjából kulcsfontosságú dokumentum a Maastrichti Szerződés, melynek 126. cikke formálisan is elismerte az oktatást az Unió felelősségi körébe tartozó területként.²³ A cikkben meghatározták az Unió oktatásra vonatkozó tevékenységét, miszerint bátorítja a tagországok közötti együttműködést és kiegészíti azokat, miközben tiszteletben tartja a tagállamok felelősségét az oktatási rendszer szervezéséért és a nyelvi sokszínűség fenntartásáért. A Maastrichti Szerződés azért is jelentős, mert ekkor az oktatást is az együttdöntési eljárás hatálya alá vonták.²⁴

A nyelvi sokszínűség, így a nyelvtanulás erőteljesebb támogatása a 90-es években kezdődött. Ezt példázza az 1995-ben hozott Oktatási Miniszteri Tanács határozata a nyelvtanulás-és tanítás fejlesztéséről és változatossá tételéről, melyben megfogalmazták, hogy minden polgár számára lehetőséget kell biztosítani legalább két nyelv tanulására, valamint a nyelvtudás képességének fenntartására.²⁵

Az 1997-ben aláírt Amszterdami Szerződésben a többnyelvűséghez való jog biztosításának szenteltek nagy figyelmet. A Szerződés hatályánál fogva törvényi erőre is emelte ezt a jogot.²⁶

A jelenleg érvényes uniós nyelvpolitika alapjait az Alapjogi Charta és a Lisszaboni Szerződés rendelkezései tartalmazzák. Bár az Alapjogi Chartát már a 2000 decemberében tartott nizzai csúcstalálkozón elfogadták, kötelező jogi erőre akkor még nem emelkedett, így az a Lisszaboni Szerződés aláírásáig csak politikai deklarációnak minősült. A Reformszerződés már úgy utal a Chartára, mint azon jogok gyűjteményére, melyek jogilag kötelező erővel bírnak. Így az Alapjogi Chartában foglaltak a Lisszaboni Szerződés révén bekerültek az Európai Unió joganyagába.²⁷

Az Alapjogi Charta egyrészt kötelezi az Uniót a nyelvi sokszínűség tiszteletben tartására (22. cikk), másrészt pedig tiltja a nyelv alapján történő megkülönböztetést (21. cikk). Továbbá, a Charta 41. cikkében újra rögzítik azt a többnyelvűségből eredő jogot, miszerint mindenki anyanyelvén fordulhat hivatalos ügyben az EU intézményeihez (feltéve, ha e nyelv az Unió hivatalos nyelveinek egyike), és választ is ugyanezen a nyelven kell kapnia.²⁸

A Lisszaboni Szerződésben mind az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ), mind pedig az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) rendelkezik az európai nyelvpolitikáról. Az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 2. és 3. cikke tartalmaz fontos nyelvpolitikai intézkedéseket: a 2. cikkben többek között az emberi jogok tiszteletben tartására, ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait is, valamint a megkülönböztetés tilalmára tevődik a fő hangsúly. Az EUSZ 3. cikke kötelezi az Uniót a nyelvi és kulturális sokszínűség tiszteletben tartására, továbbá Európa kulturális örökségének megőrzésére.²⁹

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 6., 24. és 165. cikke fekteti le a nyelvpolitika jogalapját. Az EU nyelvpolitikája a *Belső politikák* fejezetben belül az *Oktatás, szakképzés, ifjúság és sport* cím alatt található. Az EUMSZ 6. cikkében olvasható, hogy az Uniónak fontos szerepe van a tagállamok tevékenységét támogató, kiegészítő, vagy összehangoló intézkedések végrehajtásában. Ezek az intézkedések kiterjednek a kultúrára, valamint az oktatás, szakképzés, ifjúság és sport területekre is. Az utóbbi területről bővebben a 165. cikkben rendelkezik: az EU feladata és kötelessége támogatni és kiegészíteni a tagállamok azon erőfeszítéseit, melyek az oktatáson belül az európai dimenzió fejlesztésére irányulnak. Ennek során

²¹ ibid.

²² Római Szerződés [1957].

²³ Szerződés az Európai Unióról [1992].

²⁴ ibid.

²⁵ A Tanács állásfoglalása a nyelvtanulás-és tanítás Európai Unió oktatási és képzési rendszerein belüli fejlesztéséről és változatossá tételéről [1995].

²⁶ Amszterdami Szerződés [1997].

²⁷ Forrás: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_4.17.3.pdf

²⁸ Az Európai Unió Alapjogi Chartája [2007].

²⁹ Az Európai Unióról szóló szerződés [2007].

azonban mindvégig tiszteletben kell tartani a nyelvek és kultúrák sokszínűségét. Az EUMSZ 24. cikke kimondja, hogy minden uniós állampolgárnak jogában áll az EU hivatalos nyelveinek valamelyikén bármely uniós intézményhez, vagy szervhez fordulni, és választ is ezen a nyelven kell kapnia.³⁰

2.4 Az európai nyelvpolitika és a versenyképesség közti összefüggés vizsgálata: a Lisszaboni Stratégia és az Európa 2020 reformprogramok

Ahhoz, hogy a nyelvtudás és a versenyképesség közti összefüggés megállapítható legyen, mindenekelőtt szükségesnek tartjuk megadni a versenyképesség definícióját; a Világ gazdasági Fórum, mely a nemzetállamok versenyképességének kutatásával és összehasonlításával foglalkozik, az alábbi módon definiálja a versenyképességet:

„a versenyképesség mindazoknak az intézményeknek, politikáknak, tényezőknek az összessége, amelyek meghatározzák az adott állam termelékenységi szintjét. Egy nemzet versenyképessége azt mutatja, hogy milyen mértékben képes az adott ország állampolgárai számára biztosítani a növekvő jólétet.”³¹

A Világ gazdasági Fórum megállapítása alapján az alábbi 12 tényező határozza meg egy nemzetállam versenyképességét: intézmények és jogrendszer, infrastruktúra, makrogazdasági stabilitás, egészségügy és alapfokú oktatás, felsőfokú oktatás és szakképzés, termékpiacon hatékonyság, munkapiaci hatékonyság, pénzügyi piacok fejlettsége, technológiai készség, piaci nagyság, üzleti környezet, valamint innováció. E tényezők közül a jogi háttér és az infrastruktúra a versenyképesség alapfeltételeinek számítanak, míg például az innováció inkább hosszú távon elengedhetetlen. Fontos megjegyezni, hogy a Világ gazdasági Fórum adatai országokra terjednek ki, így tehát nincs átfogó, egységes adat az Európai Unió egészét illetően.³²

A versenyképesség szintje tehát egy állam gazdasági állapotán mérhető leginkább. De hogyan befolyásolja ezt a gazdasági állapotot az idegen nyelvek ismerete? Az Európai Unióban a nyelvtudás gazdaságra gyakorolt hatása a közös piac létrejöttétől óta megfigyelhető: az áru, tőke, személyek és szolgáltatások szabad áramlása révén az uniós polgárok előtt olyan lehetőségek nyíltak, amelyekkel sok esetben csak aktív idegen nyelvtudás birtokában lehet élni. Az áruk és szolgáltatások szabad áramlása által kedvező exportlehetőségek teremtődtek az uniós termelőknek és vállalkozásoknak, hiszen termékeiket vám és mennyiségi korlátozások nélkül juttathatják el az Unió tagállamaiba. A sikeres üzletkötéshez azonban ezen előnyök meglehetősen nem feltétlenül elegendőek: határon átnyúló kereskedelemről lévén szó, a nyelvismeret is jelentős előnyt jelent a szerződések megkötését megelőző tárgyalások során. A 2006-ban készített ELAN-tanulmány (*A vállalati idegennyelv-ismeret hiányának hatása az európai gazdaságra*)³³ a kis- és középvállalkozások munkavállalóinak nyelvismeretét és annak gazdaságra gyakorolt hatását vizsgálta: a tanulmány eredményei alapján az exportáló európai KKV-k 11%-ával (körülbelül 945 000 vállalkozás) előfordult már, hogy egy exportszerződést a nyelvismeret hiánya miatt nem tudtak megkötni.³⁴

A tökemozgás eredményeként ma már országhatáron belül is nagy szükség van az idegen nyelven kommunikálni képes munkavállalókra. A multinacionális vállalatok terjeszkedése révén egyre több példát találhatunk nemzetközi munkakörnyezet létrejöttére. Egy ilyen közegben pedig alapvető fontosságú, hogy a sikeres munka, így a célok elérése érdekében mindenki megértse a másikat.³⁵

Végül, a személyek szabad áramlásának elve a külföldi munkavállalás lehetőségét vonja maga után: ilyenkor nem csak a munka során, hanem azon kívül is idegen közegben vagyunk, ahol a boldoguláshoz nagy valószínűséggel idegen nyelvet kell használni.³⁶

A nyelvtudás és egy állam versenyképessége között tehát fontos összefüggés van. A Világ gazdasági Fórum által megjelölt 12 versenyképességi tényező között az oktatás és szakképzés kategóriája is megtalálható, ami azt mutatja, hogy korszerű, fejlett, innovációra alkalmas oktatási rendszerrel elősegíthető egy térség versenyképessége. Ebből következik, hogy ha az Európai Unió a gazdasági és társadalmi igényekhez egyaránt alkalmazkodva tüzi ki nyelvpolitikai és oktatáspolitikai céljait, azzal nagymértékben növelheti saját versenyképességét. Ha a célkitűzésekhez pedig hatékony végrehajtási mechanizmus, azaz összehangolt tagállami részvétel párosul, akkor „a világ legversenyképesebb térsége” kifejezés akár a valóságot is tükrözheti a közeljövőben. E célok szellemében született 2000-ben a Lisszaboni Stratégia, majd annak folytatása, az Európa 2020 reformprogram.

³⁰ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés [2007].

³¹ Globális Versenyképességi Jelentés [2010] 17. old.

³² *ibid.*

³³ ELAN-tanulmány [2006].

³⁴ *ibid.*

³⁵ Gados [2004].

³⁶ *ibid.*

2.4.1 A Lisszaboni Stratégia

Az Európai Tanács 2000 márciusában a lisszaboni csúcstalálkozón, az aktuális elnökséget ellátó Portugália fővárosában fogadta el a *Lisszaboni Stratégia*³⁷ című dokumentumot, mely az Európai Unió versenyképességének növelését célzó reformprogram. A Stratégián belül az alábbi három pillért különítették el: gazdasági (tudásalapú gazdaság megteremtése, kutatás és fejlesztés erőteljes támogatása), szociális (humán erőforrásba való befektetés, szociális kirekesztés elleni küzdelem, oktatás és képzés, aktív foglalkoztatás-politika) és környezeti pillér (megújuló energiaforrások használatának támogatása). Az uniós célkitűzések között szerepelt többek között az általános foglalkoztatási ráta 70%-ra növelése, a GDP 3%-ának kutatás-fejlesztésre való fordítása, valamint 20 millió új munkahely teremtése.³⁸

Az uniós vezetők ugyanakkor azt is felismerték, hogy Európa versenyképességének növeléséhez az oktatási rendszer korszerűsítésére irányuló programra is szükség van, így a csúcson kijelentették, hogy „nem csupán az európai gazdaság radikális átalakítására, hanem egy, a szociális jóléti és az oktatási rendszerek korszerűsítésére irányuló nagyratörő programra is szükség van.”³⁹ A Lisszaboni Stratégia így az idegennyelv-tanulás fontos szerepét is hangsúlyozta Európa tudásalapú gazdasággá való alakításában. Az oktatáspolitikai vonatkozásában ez EU oktatási miniszterei három célt tűztek ki 2010-re: javítani kell az európai oktatási és képzési rendszerek minőségén és hatékonyságán, az oktatást mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, valamint növelni kell az oktatási és képzési rendszerek világra való nyitottságát.⁴⁰ Az oktatáspolitikai célokat és az elérésükhöz szükséges lépéseket a Lisszaboni Stratégia keretében az „Oktatás és képzés 2010”⁴¹ munkaprogram tartalmazza. A munkatervet a sokféleség és az együttműködés jegyében fogalmazták, és az általános célok mellett az is olvasható benne, hogy az oktatáspolitikai célok eléréséhez a nyitott koordinációs módszer (OMC) alkalmazása a leginkább célravezető, tekintve, hogy az oktatáspolitikai tagállami hatáskörbe tartozik. Ennek értelmében a tagállamok önkéntesen működnek együtt és közösen törekednek a megállapított teljesítménymutatók elérésére. A munkaterv 13 konkrét célkitűzést tartalmazott, melyek között az idegennyelv-tanulás fejlesztése mellett szerepelt a mobilitás növelése és a nyitott tanulási környezet megteremtése is. A 2002-ben Barcelonában született „anyanyelv plusz két idegen nyelv” koncepció megvalósítása is a lisszaboni stratégia része. A nyelvoktatást illetően a munkaprogram három területet emel ki, ahol a tagállamoknak együtt kell működniük: a nyelvoktatás szervezésének módszerei, a korai nyelvtanulás támogatása, valamint a nyelvtanulás és nyelvgyakorlás támogatásának lehetőségei. Az erre vonatkozó intézkedéseket a tagállamok delegáltjait tömörítő „Oktatás és képzés 2010 – idegen nyelvek tanítása munkacsoport” dolgozta ki.⁴²

A Lisszaboni Stratégia megalkotása azért is jelentős, mert a reformprogram célkitűzéseit az uniós integrációból eddig kimaradó területek összehangolásával kívánta elérni. Ennek oka az a – 90-es évek végére határozottá váló – felismerés, hogy a foglalkoztatás-politika és az oktatáspolitikai közösségi „elhanyagolása” esetén a legversenyképesebb térség koncepció nem valósítható meg. Annak oka, hogy ezek a területek eddig kimaradtak az európai integrációból, egyrészt az lehet, hogy szigorúan nemzeti kompetenciába tartoznak, másrészt pedig meglehetősen érzékenyek tekinthetők. Jelentős eltérés tapasztalható ugyanis az egyes tagállamok között ezeken a területeken, és talán politikai megfontolásból is inkább szeretnék saját kézzel tartani őket a tagországok, nem pedig közösségi irányítás alá vetni. Ebből a szempontból a tagállamok között alkalmazott OMC rendszer áthidaló megoldásként funkcionálhatott a Stratégiában.

A Stratégia rendkívül hasznos kezdeményezésnek bizonyult, végrehajtása azonban néhány éven belül túlságosan is bürokratikusá vált, az éves szinten nagyjából 300 elkészített jelentés ugyanis lehetetlenné tette a stratégiai gondolkodást. Továbbá, a 28 fő célkitűzés és 120 köztes cél minden bizonnyal túl soknak bizonyult. Problémát jelentett az is, hogy az eredmények mérésére számos különböző mutatót alkalmaztak, így a végeredmény a teljes átláthatatlanság lett. A mérhetőség megteremtése érdekében így mindenképpen szükség volt az indikátorok⁴³ csökkentésére és egyszerűsítésére.⁴⁴

A Lisszaboni Stratégia első éveinek értékelésére a 2004-es brüsszeli csúcson az egykori holland miniszterelnököt, Wim Kokot kérték fel, aki független szakértőkből alakított munkacsoportjával többnyire negatív konklúziót vont le a stratégia eredményességét illetően. Kok találó képet festett a stratégiáról: „a diagnózist tekintve kiváló, míg a megoldások tekintetében rendkívül gyenge.”⁴⁵ A Kok-bizottság a stratégia

³⁷ Elnökségi következtetések [2000].

³⁸ Gács [2005].

³⁹ Elnökségi következtetések [2000].

⁴⁰ ibid.

⁴¹ Oktatás és képzés 2010 munkaprogram [2004].

⁴² ibid.

⁴³ A stratégia eredetileg öt indikátort tartalmazott: foglalkoztatás, kutatás és fejlesztés, gazdaság, oktatás, környezet.

Forrás: Elnökségi következtetések [2000].

⁴⁴ Halmi [2006].

⁴⁵ Kok-jelentés [2004]. 11. old.

eredménytelenségét a túl sok indikátorban, a nem hatékony tagállami együttműködésben (OMC-rendszer), legfőképpen pedig a politikai akarat hiányában látta. A Kok-jelentés mellett André Sapir jelentése is a Lisszaboni Stratégia vizsgálatával foglalkozott, és a Bizottságot az indikátorok egyszerűsítésére ösztönözte.⁴⁶ A jelentések konklúziójaként elmondható, hogy szükségessé vált egy pontosabb és mérhetőbb célrendszer, valamint egy hatékonyabb eszközrendszer kialakítása.⁴⁷ Az ajánlások következtében így a Bizottság – az akkor megválasztott új vezető, José Manule Barroso irányításával – 2005-ben újraindította a programot, melyet az Európai Tanács, az Európai Parlament és az európai szociális partnerek egyaránt támogattak.⁴⁸ A stratégia második fázisát (2005-2008) így egyfajta irányváltás is jellemezte, melyben elsődleges prioritás lett a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás. Az újraindított stratégiában átalakították az OMC rendszert, és a célkitűzések meghatározásában nagy szerepet kaptak a nemzeti kormányok, akik a 2005. márciusi Európai Tanácson kötelezettséget vállaltak Nemzeti Reformprogramok kialakítására az integrált iránymutatások alapján. Ezeket a Bizottság értékelte és figyelembe vette az új stratégia kialakításánál.⁴⁹

Az újraindított stratégia 2008-ig jó eredményeket produkált: a foglalkoztatás szintje átlagosan 66%-ra emelkedett (a 2000. évi 62%-ról). Olyan tagállamok, mint Dánia, Hollandia, Ausztria és Svédország már 2007-re teljesítették a kitűzött célokat, jelentős lemaradás jellemezte azonban Belgiumot, Olaszországot, valamint az új csatlakozó tagállamokat. A 2008-ban bekövetkezett gazdasági válság nagymértékben meggátolta a további fejlődést, így ennek – és egyéb tényezőknek a következtében – a Lisszaboni Stratégia célkitűzései 2010-re nem valósultak meg.⁵⁰

Az Európai Bizottság 2010 februárjában adta ki a Lisszaboni Stratégia értékeléséről szóló munkadokumentumát.⁵¹ Az alábbi két grafikon a két prioritás tekintetében bekövetkező – túlnyomórészt negatív – eredményeket szemlélteti a 2005-2010-es időszakban:

⁴⁶ Forrás: <http://www.euractiv.com/innovation-enterprise/lisbon-strategy-reports-name-goo-news-216269>, 2013. 04. 06.

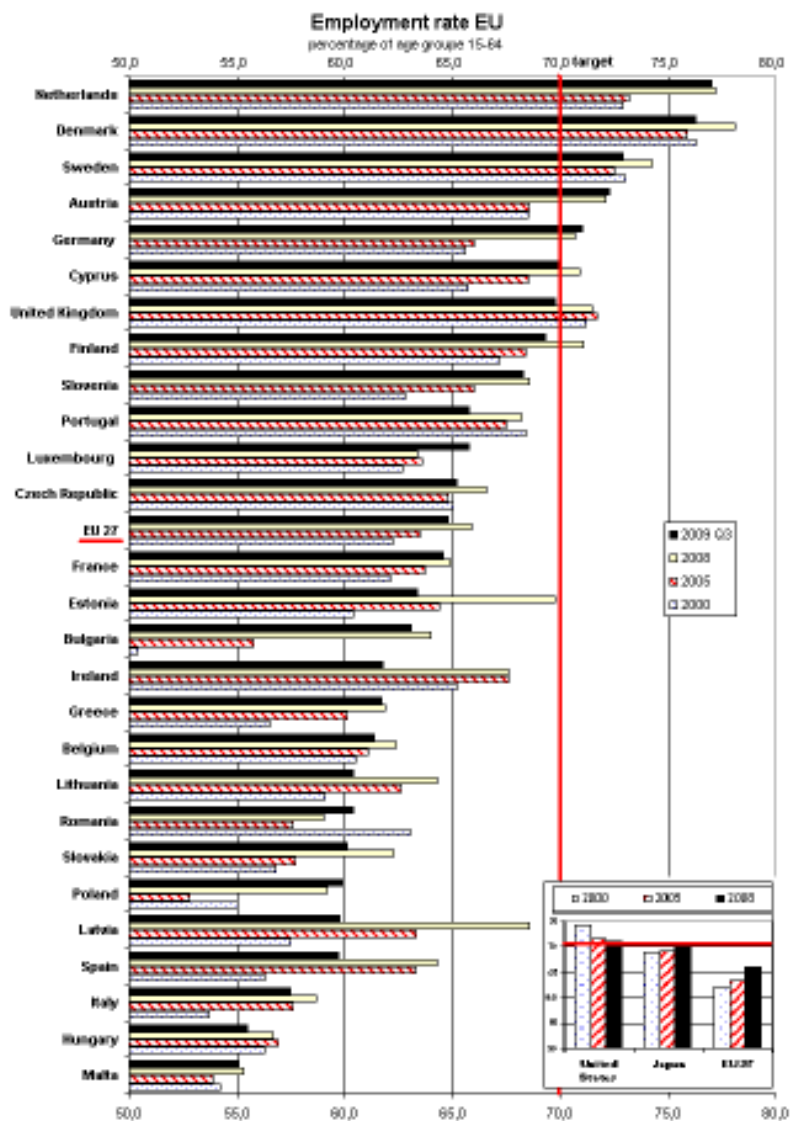
⁴⁷ Török [2006].

⁴⁸ A Lisszaboni Stratégia új kezdete [2005].

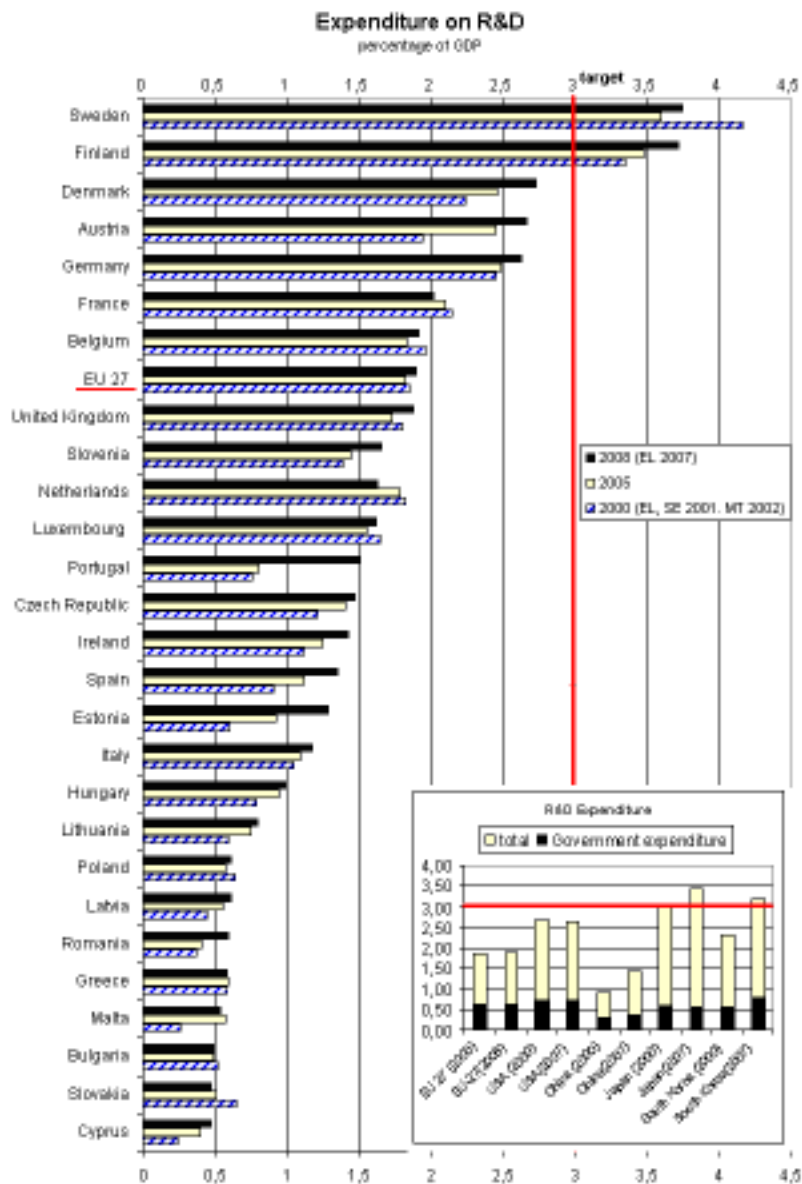
⁴⁹ *ibid.*

⁵⁰ Michal Krzyzanowski, Ruth Wodak [2010]: Political strategies and language policies: the European Union Lisbon Strategy and its implications for the EU's language and multilingualism policy: http://www.academia.edu/1563358/Political_Strategies_and_Language_Policies_The_European_Union_Lisbon_Strategy_and_its_Implications_for_the_EUs_Language_and_Multilingualism_Policy, 2013. 04. 12.

⁵¹ A Lisszaboni Stratégia értékelése [2010].

1. ábra: A foglalkoztatás szintje (%)
Forrás: A Lisszaboni Stratégia értékelése [2010].

2. ábra: A GDP K+F-re fordított aránya (%)
Forrás: A Lisszaboni Stratégia értékelése [2010].

Ahogy az ábrákon is látszik, a 70%-os foglalkoztatottsági szint megteremtésére 2009-ig csak Hollandia, Dánia, Svédország, Ausztria, Németország és Ciprus volt képes. Az uniós átlag 2009 végén 64% volt. A kutatás-fejlesztésre fordított összeget tekintve az eredmény ennél is negatívabb: 2008-ban a 3%-os szintet csak Svédország és Finnország teljesítette. Az uniós átlag valamivel kevesebb, mint 2% volt.

Az eredménytelenségek mellett a munkadokumentum a stratégia pozitívumait is igyekezett hangsúlyozni: mindenképpen a stratégia érdeme, hogy széles konszenzus teremtődött abban a tekintetben, hogy az Uniónak milyen jellegű reformokra van szüksége, így a 2005-ben meghatározott prioritások ma is a tagállamok politikai napirendjén szerepelnek. A stratégia eredményeképp továbbá a válságot megelőzően 18 millió új munkahelyet teremtettek, dinamikusabb munkakörnyezettel, a bürokrácia csökkentésével, mindez pedig hozzájárult az európai polgárok jólétének fokozásához. Mindezekről függetlenül a dokumentumban elismerésre kerül, hogy azokra a területekre, melyek a válság kirobbanásában elsődlegesen érintettek voltak – így a pénzügyi felügyeletre, a kockázatkezelésre és a spekulatív buborékokra – a stratégia nem fordított kellő figyelmet.⁵²

Meglátásunk szerint a stratégia sikertelenségéért nem tehető kizárólag a gazdasági világválság felelőssé. Bár a mutatók alapján úgy tűnik, hogy 2007-ig jelentős növekedés következett be az Unióban a foglalkoztatás terén, fontos megjegyezni, hogy ez nem jellemezte az összes tagállamot: a tagországok

⁵² ibid.

többsége a válság kirobbanása előtt sem közelítette meg a kívánt szintet. A probléma gyökere talán inkább keresendő a tagállamok eltérő gazdasági szerkezetében és fejlettségi szintjében, továbbá a politikai akarat és a tagállami együttműködés hiánya is jelentős gátja a célkitűzések megvalósításának. Bár ezekre a problémákra már a Sapir-és Kok-jelentés is felhívta a figyelmet, az erre irányuló figyelemfelhívás talán még mindig nem hangsúlyos eléggé.

2.4.2 Az Európa 2020 stratégiai program

A Lisszaboni Stratégia 2020-ig szóló folytatását, az Európa 2020 stratégiai programot 2010 tavaszán fogadta el az Európai Bizottság.⁵³ Mivel a Lisszaboni Stratégia 2010-ben véget ért és eredménytelenül zárult, továbbá a kontinenst az elmúlt évtizedek legsúlyosabb pénzügyi és gazdasági válsága sújtotta, az Európa versenyképességének növelését előirányzó újabb stratégiát a tagállamok szükségesnek tartották minél előbb elfogadni. Az Európa 2020 stratégia három szakpolitikai területre épül, melyek egymással szoros összefüggésben vannak: intelligens növekedés (tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása), fenntartható növekedés (versenyképesebb gazdaság létrehozása) és inkluzív növekedés (a magas foglalkoztatási szintet biztosító szociális és területi kohéziót eredményező gazdaság ösztönzése). Az új stratégia kialakításakor nagy hangsúlyt fektettek – a korábbi stratégiát esetlegesen meghiúsító – tagállami együttműködésre, a végrehajtás kérdésére. A célok elérésében újra jelentős szerep jutott az oktatás, azon belül is a nyelvoktatás támogatásának. 2009 májusában a Tanács következtetéseket fogadott el az európai oktatási és képzési együttműködés keretstratégiájáról („ET 2020”).⁵⁴ A dokumentum az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram alapján készült, annak kiegészítéseként jött létre. Négy stratégiai célt fogalmaz meg, melyek mindegyikében megjelenik a nyelvtanulás prioritásként való kezelése: az egész életen át tartó tanulás és a mobilitás megvalósítása; az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása; az esélyegyenlőség, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás elősegítése; az innováció és a kreativitás ösztönzése az oktatás és képzés minden területén. A cél tehát továbbra is az egész életen át tartó tanulás koncepciójában szereplő azon oktatási programok kidolgozása, melyek Európa versenyképességét hivatottak növelni. A célkitűzések előrehaladásának mérésére mutatókat⁵⁵ és európai referenciaértékeket is meghatároztak a tagállamok számára. A célkitűzések mellé rendelt elvek betartása a tagállamok számára kötelező. Ilyen elv például, hogy az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés alapjául az egész életen át tartó tanulás koncepciójának kell szolgálnia, valamint a nyitott koordinációs módszert (OMC) hatékonyabban kell alkalmazni. Az együttműködésnek átláthatónak és minden ágazatra kiterjedőnek kell lennie, amibe minden érintett felet be kell vonni. Mindemelllett a tagállamoknak nemzeti intézkedéseket is el kell fogadniuk a stratégiai célkitűzések teljesítése érdekében, valamint az európai referenciaértékek eléréséhez való hozzájárulás céljából. A hatékony munkavégzés érdekében a 2010-2020-as időszakot munkaciklusokra osztották fel, és a különböző ciklusokban eltérő stratégiai célkitűzések megvalósítását kell szem előtt tartani.⁵⁶

A stratégia részeként az Európai Bizottság meghirdette a „Youth on the Move – Mozgásban az ifjúság” programot, melynek keretében a fiataloknak lehetőségük nyílik külföldi ösztöndíjak és képzések megpályázására. A kezdeményezés célja, hogy a fiatalok számára olyan tudást és tapasztalatokat adjon át, melyek elősegítik a sikeres munkavállalást, így a versenyképességet is.⁵⁷

Az Európa 2020 stratégia eddigi előrehaladását, így az Európai Unió versenyképességét 2012-ben első ízben értékelte a Világ gazdasági Fórum az „Európa 2020 Versenyképességi Jelentésben”,⁵⁸ melyben a következő megállapításokat tette az eredményességet illetően: a stratégia három szakpolitikai területét tekintve az inkluzív és a fenntartható növekedés terén előrelépés tapasztalható: az Unió inkluzív növekedése felülmúlja az Egyesült Államokét, azonban elmarad Japántól és Kanadától. A fenntarthatóság tekintetében világszinten csak Kanada előzi meg. Az intelligens növekedést tekintve azonban – mely az oktatás és képzés fejlesztését is magában foglalja – mindhárom említett országtól elmarad Európa teljesítménye. Ez jelentős probléma, hiszen emiatt kétséges, hogy hosszútávon képes lesz-e a térség az innovációra, ami pedig a versenyképesség alapfeltétele.⁵⁹ A jelentés eredményeit az Eurostat statisztikai adatai is alátámasztják: az inkluzív növekedést, így a foglalkoztatottsági adatokat tekintve az EU-átlag 2012 végén 68,5% volt, ami

⁵³ Európa 2020 stratégia [2010].

⁵⁴ A Tanács következtetései az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”) [2009].

⁵⁵ Az Európa 2020 stratégia indikátorai: foglalkoztatás, kutatás és fejlesztés, klímaváltozás és energia, oktatás, szociális kirekesztés és szegénység elleni küzdelem. Forrás: Európa 2020 stratégia [2010].

⁵⁶ Oktatás és képzés 2020 [2009].

⁵⁷ Forrás: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm, 2013. 04. 06.

⁵⁸ Európa 2020 Versenyképességi Jelentés [2012].

⁵⁹ *ibid.*

biztató eredménynek tűnik (a kitűzött 75%-hoz viszonyítva); ezzel szemben a kutatás-fejlesztésre fordított GDP aránya éppen, hogy csak átlépte a 2%-ot (a kitűzött cél 3%).⁶⁰

A Világ gazdasági Fórum jelentése és az Eurostat adatok továbbá azt is mutatják, hogy a versenyképesség tekintetében nagy eltérés tapasztalható az egyes tagállamok között. A nemzeti különbségek és fejlettség alapján a Fórum az alábbi négy országcsoportot különbözteti meg egymástól: a legfejlettebb első csoportba az észak-európai tagállamok tartoznak (Svédország, Finnország és Dánia). A második csoportot Nyugat-Európa országai és Észtország alkotják (sorrendben: Hollandia, Ausztria, Németország, Egyesült Királyság, Luxemburg, Belgium, Franciaország, Észtország és Írország). A harmadik csoportba a dél-és kelet-európai tagállamok kerültek: Szlovénia, Portugália, Spanyolország, Csehország, Ciprus, Málta, Lettország, Litvánia, Olaszország, Szlovákia, Lengyelország és Magyarország. Végül, utolsó helyre délkelet-európai országokat sorolt a Fórum: Görögország, Románia és Bulgária. A stratégiában megjelölt szakpolitikai területeken elért eredmények is többnyire a jól teljesítő észak-és nyugat-európai tagállamoknak köszönhetőek. A csoportokat a Fórum a tagállamok három szakpolitikai területen elért valamennyi eredményét és előrehaladását figyelembe véve alakította ki.⁶¹

A Világ gazdasági Fórum a jelentésben a stratégia sikerességét előirányzó javaslatokat is tett: a tagországok, legfőképpen az elmaradó tagállamok részéről mindenképpen kívánatos a reformok melletti elköteleződés, és annak elfogadása, hogy politikai akarat és tagállami együttműködés hiányában nem tapasztalható előrelépés. Továbbá, közösségi szinten mindenképpen szükség lenne egy integrált innovációs rendszer létrehozására, mely során fokozná az oktatás és képzés, valamint a kutatás és fejlesztés területeinek támogatását.⁶²

Az Eurostat 2012-es adatai és a Világ gazdasági Fórum jelentése alapján az Európai Uniónak 2013-ra még nem sikerült teljesíteni az Európa 2020 stratégiában kitűzött célokat, és a legnagyobb elmaradás az intelligens fejlődés tekintetében mutatkozik. A legfrissebb adatok alapján úgy tűnik, hogy a stratégia, a Lisszaboni Stratégiához hasonlóan, egy szinten megtorpant, ahonnan jelen pillanatban nehéz a továbblépés. Bár az Európai Unió jól körülhatárolt, pontos célokat fogalmazott meg a stratégia elkészítésekor, a tagállami hatáskör érvényesülése miatt a megvalósítás nehézkes. Nehezíti a helyzetet, hogy a célkitűzések elérése nem kényszer a tagállamok számára, a felelősségre vonás nem lehetséges, így szankciók sem léphetnek életbe nem teljesítés esetén. Jelen pillanatban úgy tűnik, hogy az Európa 2020 stratégiát illetően komolyabb előrelépés addig nem lehetséges, amíg olyan területek, mint a foglalkoztatás-politika és a szociális politika teljes mértékben tagállami kézben összpontosulnak. Továbbá, egy uniós szintű szankciórendszer kialakítása, ami által a tagországok bizonyos mértékig motiválhatók lennének a teljesítésre, szintén javíthatna a jelenlegi eredményeken.

2.5 Az Európai Unió intézmények szerepe a nyelvi sokszínűség előmozdításában

Habár a Világ gazdasági Fórum elemzése és az Eurostat adatok alapján az Európa 2020 stratégia fejlesztendő szakpolitikai területei közül épp az általunk vizsgált intelligens növekedés mutat elmaradást világviszonylatban, ez még nem jelenti azt, hogy az uniós intézmények tétlenek lennének az oktatás és képzés, valamint a kutatás és fejlesztés javításával kapcsolatban. Ebben a fejezetben az – oktatási szempontból – legfontosabb intézmények nyelvpolitikai erőfeszítéseit elemezzük.

Az Európai Unió intézményei tehát elkötelezett tevékenységet folytatnak annak érdekében, hogy támogassák a nyelvi sokszínűséget. Nagy hangsúlyt fektetnek az átfogó oktatási-és szakképzési politika kialakítására, melyen belül nagymértékben támogatják a nyelvtanításra irányuló programok tagállamokban való terjesztését. Az Európai Unió intézményei számára azért jelent prioritást a nyelvtanulás támogatása, mert ezáltal segíteni tudnak az egyének és nemzetek közti közösségépítésben, továbbá a nyelvtudás mindenképpen szükséges ahhoz, hogy a többnyelvű, multikulturális Európában az emberek együtt élhessenek. A versenyképesség egyik kulcsát az intézmények is a nyelvtudásban látják, hiszen a foglalkoztatottság területén felismerhető az, hogy a munkaadók egyre inkább igénylik a több nyelven kommunikálni képes munkavállalókat. Fontos kiemelni azonban, hogy az intézmények szerepe a támogatáson, a források biztosításán túl nem terjed, hiszen a nyelvpolitika szabályozása tagállami szinten történik.⁶³

2.5.1 Európai Parlament

⁶⁰ Eurostat – Európa 2020 indikátorok (2012):

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators, 2013. 04. 12.

⁶¹ Európa 2020 Versenyképességi Jelentés [2012].

⁶² *ibid.*

⁶³ Forrás: http://europa.eu/pol/mult/index_hu.htm, 2013. 02. 18.

Az Európai Parlamentre a nyelvi sokszínűség megtestesítőjeként tekinthetünk, itt ugyanis minden közösségi nyelv azonos fontossággal bír. Minden parlamenti dokumentumot lefordítanak az EU összes hivatalos nyelvére, a Parlament ülésein továbbá – a diszkriminációmentesség elvének és az európai demokráciának megfelelően, – minden képviselőnek joga van saját nyelvén felszólalni. Az Európai Parlament már az integráció folyamatának kezdetétől a nyelvi sokszínűség előmozdítása mellett foglalt állást. Az 1982-ben létrehozott Kevésbé Használt Nyelvek Európai Irodája is parlamenti javaslatra jött létre. A dublini központú EBLUL független, nem kormányzati szervezetként működik, feladata az információnyújtás, valamint a regionális, kisebbségi nyelvek képviselete. Továbbá, a Parlament Kulturális és Oktatási Bizottsága jelentéseket készít az európai nyelvpolitika fejlesztéséről, valamint javaslatokat tesz az Európai Bizottságnak olyan intézkedések kidolgozására, melyek a nyelvi sokszínűség előmozdítását segítik az Európai Unióban. A Parlament továbbá ösztönző intézkedéseket fogad el a Tanáccsal közösen.⁶⁴

Mint minden intézmény, a Parlament is úgy gondolja, hogy az Unió versenyképességének növelésében kulcsszerepet játszik az oktatás és képzés fejlesztése. A lisszaboni célkitűzések érdekében így a Parlament az oktatási beruházások számának növelésére, következetesebb nemzeti oktatáspolitikák kidolgozására, a tudományos és technikai tanulmányok támogatására, továbbá az egész életen át tartó tanulásra irányuló integrált stratégia kidolgozására ösztönzi a tagállamokat.⁶⁵

2.5.2 Európai Bizottság

Az uniós intézmények közül az Európai Bizottság szerepe a legjelentősebb az európai nyelvpolitika gyakorlati megvalósításában: ez a szerep a projektek, események és programok kezdeményezésén túlmutat, hiszen fontos végrehajtó szerepe is van egyúttal az intézménynek. Mindezt úgy teszi, hogy szorosan együttműködik a tagállamokkal és mindvégig szem előtt tartja azt, hogy az oktatás és szakképzés területe alapvetően a tagállamok hatáskörébe tartozik. A Bizottság a nyelvvoktatási programok kialakításakor figyelembe veszi a tagállami igényeket és a kulturális sajátosságokat is. A kezdeményezések támogatásához pénzügyileg is hozzájárul: így például a körülbelül 6 millió Euro költségvetésű Nyelvek Európai Évét (2001) is a Bizottság finanszírozta.

A Bizottság kezdeményezései között találjuk az évente megrendezésre kerülő Nyelvek Európai Napja eseményt, továbbá az Európai Nyelvi Díj megalkotását is. Az intézmény végzi továbbá a nyelvtudással kapcsolatos felméréseket, valamint közvélemény-kutatásokat (Európai nyelvi kompetenciamérés, Eurobarometer). Ezen kívül a Poliglott4.eu többnyelvűséggel foglalkozó online megfigyelőközpont is bizottsági kezdeményezésre jött létre. Tevékenysége továbbá kiterjed a nyelvvoktatással kapcsolatos közlemények kiadására, cselekvési tervek elfogadására, jelentések, tanulmányok, nyelvpolitikai dokumentumok készítésére. A nyelvtanulást játékos módon is népszerűsíti, kisfilmek, plakátok, kiadványok, valamint nyelvi feladatok közzétételével.

A támogatási programok nagy többségét a Bizottság kezdeményezi és a megvalósításukért is ő felelős. Az oktatás és képzés terén a Bizottság feladata az egész életen át tartó tanulás politikájának kidolgozása, illetve az ehhez kapcsolódó program tagállamokban való terjesztése. Az „Egész életen át tartó tanulás” program (Lifelong learning programme – LLP) keretében négy alprogramot működtetnek: a felsőoktatásban jelen lévő Erasmus, a középiskolákat célzó Comenius, a szakképzésért felelős Leonardo da Vinci, valamint a felnőttképzést támogató Grundtvig programot. A Bizottság egész életen át tartó tanulás politikájában meghatározza az Unió oktatáspolitikai céljait, kivetítve azokat mind a négy fentebb említett területre.⁶⁶

Az oktatásért, kultúráért, többnyelvűségért és ifjúságpolitikáért felelős biztos tisztséget 2009. november 27. óta a ciprusi Androulla Vassiliou tölti be. 2007 és 2009 között elkülönült területként működött a többnyelvűségi politika, a többnyelvűségi biztos ekkor a román Leonard Orban volt. Ez a terület ekkor első alkalommal lett kizárólagos, önálló feladatköre egy európai biztosnak. Ebben az időszakban három szakterület került a többnyelvűségi politika középpontjába: elsősorban a hozzájárulás a gazdasági versenyképességhez, növekedéshez és jobb foglalkoztatáshoz; másodsorban az egész életen át tartó tanulás és a kultúrák közötti párbeszéd elősegítése; végül a politikai párbeszéd lehetővé tétele. Így tehát nagyobb nyelvpolitikai hangsúlyt kapott a nyelvtudás és általában a többnyelvűség gazdaságban és kultúrában betöltött szerepe.⁶⁷

Az Európai Bizottságban az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság (DG EAC) foglalkozik az oktatással és szakképzéssel, így a nyelvi sokszínűség támogatásával is. A Főigazgatóság folyamatosan jelentet meg publikációkat az oktatás és a többnyelvűség témakörében: kézikönyveket, jelentéseket, tanulmányokat,

⁶⁴ Forrás: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7316_hu.htm, 2013. 02. 16.

⁶⁵ Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/>, 2013. 02. 16.

⁶⁶ Forrás: http://ec.europa.eu/languages/index_hu.htm, 2013. 02. 16.

⁶⁷ Fischer Márta: A többnyelvűség és a nyelvvoktatás támogatása az Európai Unióban: <http://www.ofi.hu/tudastar/fischer-marta>, 2013. 04. 07.

riportokat stb. A legfontosabb többnyelvűséggel kapcsolatos publikációk között találjuk az alábbiakat: *Languages mean business – Ten ways for small companies to work better with languages, Companies work better with languages, Mobility creates opportunities, Languages for Europe, 50 ways to motivate language learners, Translation and multilingualism*. Továbbá, a Főigazgatóság gondozásában jelenik meg a *The Magazine* című folyóirat, melyben az európai oktatással és kultúrával kapcsolatos írások olvashatók. A Főigazgatóság ezen kívül e-learning segédanyagokat is készít, ezzel is elősegítve a nyelvtanulás sikerességét.⁶⁸ A Főigazgatóság felügyelete alatt működik az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA), mely egyes uniós oktatási és szakképzési programok végrehajtásáért felelős. A Bizottsággal együttműködve tevékenykedik az Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (CEDEFOP), mely naprakész információkkal szolgál a szakoktatással és szakképzéssel kapcsolatos fejleményekről, és lehetőségeket teremt a szakpolitikai véleménycseréhez. Ezek mellett a Bizottság nemzeti ügynökségekkel is együttműködik és konzultál nyelvpolitikai kérdésekben.⁶⁹

A Bizottság 2008-ban megjelentette, majd 2011-ben frissítette „A többnyelvűség terén tett közösségi fellépések leltára”⁷⁰ című dokumentumot, melyben részletes jelentés olvasható a nyelvek népszerűsítését előirányzó intézkedésekről. A beszámoló az alábbi – a nyelvi sokszínűség szempontjából legfontosabb szakpolitikai – dokumentumokról ad leírást:

2003. „A nyelvtanulás és nyelvi sokszínűség támogatása akcióterv a 2004-2006 időszakra”⁷¹ a dokumentum parlamenti és tanácsi állásfoglalásra válaszul született, melyben a Tanács felszólította a Bizottságot az európai nyelvi kompetenciamutató kidolgozására. A cselekvési tervben a Bizottság megjelölte azokat a területeket, ahol finanszírozást biztosít a tagállami intézkedések támogatására: egész életen át tartó tanulás, idegen nyelvtanítás javítása és nyelvbarát környezet kialakítása.

2005. „Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére”⁷², mely a 2003-as cselekvési tervet váltotta fel: tanulmányunk vizsgálati tárgya szempontjából nagyon fontos dokumentum, hiszen elsőként foglalkozik a nyelvtudás és a versenyképesség közti összefüggés vizsgálatával, melyet a „Többnyelvű gazdaság” című fejezetben tárgyal. Itt megfogalmazásra kerül, hogy mivel az idegen nyelvek ismerete növeli a munkavállalói esélyeket, ezért a nyelvtanulást az Unió versenyképességének növelése érdekében is támogatni kell. Ebben a dokumentumban határoztak továbbá egy független szakértőkből álló, magas szintű munkacsoport létrehozásáról is, melynek feladata a stratégiában meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése, javaslatok tétele, valamint a többnyelvűségről szóló miniszteri szintű konferenciák rendezése. A többnyelvűséggel foglalkozó magas szintű munkacsoport zárójelentését⁷³ 2007. szeptember 26-án, a Nyelvek Európai Napján adták át Leonard Orban biztosnak. A 11 szakértőből álló munkacsoport arra a megállapításra jutott, hogy bár a célok megvalósítása jó irányban halad, a motiváció erősítésére és a nyelvtudásból fakadó előnyök tudatosítására még több figyelmet kellene fordítani. A munkacsoport szerint fontos lenne annak elérése, hogy a gyermekekben már fiatal korban kialakuljon az igény és fogékonyság a tanulásra.⁷⁴

2007. szeptember-november: Nyilvános konzultáció a többnyelvűségről: a nyilvános, online formában történő konzultáció során mintegy 2500 válasz érkezett a 6 témakörben feltett 16 kérdésre, melyek a többnyelvűség előnyeivel kapcsolódtak. A válaszadók között egyetértés volt több tekintetben is: véleményük szerint az európai politikusoknak továbbra is figyelmet kell fordítani az Unió nyelvi sokszínűségére; a nyelvtudás a mindennapi életben és a munka világában is alapvető fontosságú; valamint az EU nyelvi sokszínűségére megőrzendő értéknek kell tekinteni. A konzultáció eredményeit a 2008-as többnyelvűségi stratégia megalkotásakor is figyelembe vették.⁷⁵

2008. „Többnyelvűség: európai tőke és közös elkötelezettség”⁷⁶ bizottsági közlemény, mely az EU többnyelvűségi politikájának új keretét határozta meg. Az eddigi dokumentumokhoz képest újdonság, hogy olyan csoportokat is megszólít, akikkel eddig csak érintőlegesen foglalkoztak: iskolaelhagyók, bevándorlók, speciális nevelést igénylő diákok, gyakornokok és felnőttek. Továbbá, a nyelvtudást ebben a dokumentumban is összekapcsolták a gazdasági versenyképességgel: a közlemény megállapította, hogy az

⁶⁸ Forrás: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/educ-training_en.htm, 2013. 02. 16.

⁶⁹ Forrás: http://ec.europa.eu/education/who-we-are/our-mission_en.htm, 2013. 02. 16.

⁷⁰ A többnyelvűség terén tett közösségi fellépések leltára [2011].

⁷¹ A nyelvtanulás és nyelvi sokszínűség támogatása akcióterv a 2004-2006 időszakra [2003].

⁷² Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére [2005].

⁷³ A többnyelvűséggel foglalkozó magas szintű munkacsoport zárójelentése [2007].

⁷⁴ *ibid.*

⁷⁵ Nyilvános konzultáció a többnyelvűségről – eredmények [2007].

⁷⁶ Többnyelvűség: európai tőke és közös elkötelezettség [2008].

üzleti életben azok a vállalkozások kerülnek előnyös helyzetbe, melyek új – külföldi – piacok felé tudnak nyitni. Emiatt a nyelvtudás ösztönzését mindenképpen be kell építeni azokba a vállalati stratégiákba, melyek a humántőke fejlesztésére irányulnak.

Bár a leltár még nem tartalmazza, a versenyképesség szempontjából fontosnak tartjuk megemlíteni a Bizottság által 2012. november 20-án indított „Gondoljuk újra az oktatást”⁷⁷ stratégiát. A stratégia elindításának kettős oka van: míg az európai fiatalok 23%-a munkanélküli, több mint 2 millió üres állásra nem találni munkaerőt az Unió területén. Emiatt a Bizottság mindenképpen az oktatási rendszerek olyan mértékű újragondolását javasolja a tagállamoknak, hogy azok hozzájáruljanak a munkaerőpiacon szükséges készségek elsajátításához.

A fentebb leírtakból kitűnik tehát, hogy az Európai Bizottság nyelvoktatást, nyelvi sokszínűséget támogató tevékenysége számottevő és példaértékű. Meggyőződésünk, hogy a nyelvoktatásra irányuló, a nyelvi sokszínűséget terjesztő programok nagy száma mind azt bizonyítja, hogy az Európai Bizottság, így az Európai Unió prioritásai között szerepel a nyelvtanulás promotálása és előmozdítása a térségben, hiszen a nyelvtudás kulcsfontosságú a foglalkoztatás növelésében, így az Európai Unió versenyképességének növelésében is. A lehetőségek tehát adottak, akik valóban szeretnének idegen nyelveket elsajátítani, azok rengeteg lehetőség közül választhatnak. A finanszírozás is megoldott, az Unió ebben is a polgárok segítségére van, hiszen ma már akár ingyenes – uniós pénzből finanszírozott – nyelvtanulásra is lehetőségünk van.⁷⁸ A kezdeményezésekkel kapcsolatos pozitív visszajelzések és a programok következtében elért – ha nem is teljes – sikerek csakis arra ösztönözhetik az Európai Uniót keresztül az Európai Bizottságot, hogy a nyelvtanulás népszerűsítésére irányuló tevékenységet továbbra is aktívan folytassa.

2.5.3 Az Európai Unió Tanácsa

Az Európai Unió Tanácsa, mint az Európai Unió legfőbb döntéshozó szerve az Európai Parlamenttel közösen fogadja el azokat a jogi aktusokat, melyek közvetlen hatással vannak az uniós állampolgárok mindennapjaira. A nyelvpolitika alapjait is a Tanács határozatai fektették le. Tíz tanácsi formáció létezik, melyek közül az Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sport Tanács keretében találkoznak a tagállamok illetékes miniszterei évente három vagy négy alkalommal, amikor megvitatják és határoznak a nyelvpolitikára vonatkozó kérdésekről. A Tanács napirendjére minden oktatással, ifjúságvédelemmel, kultúrával, illetve sporttal kapcsolatos témakör felkerülhet, így a nyelvoktatás kérdése, valamint a kisebbségi nyelvek védelme is. Azokon a területeken, ahol az Unió jogszabályokat alkothat, a Tanács minősített többséggel (kivéve az egyhangúságot igénylő kulturális ügyekben), rendes jogalkotási eljárás keretében, az Európai Parlamenttel együtt dönt. A két intézmény főként ösztönző intézkedéseket fogad el.⁷⁹

Mivel a Tanács keretei között mindig az érintett területért felelős miniszterek találkoznak, így ez az intézmény a színtere a tagállami információk és tapasztalatok cseréjének is. Mind a Tanács, mind pedig a Bizottság elősegíti a tagállamok közötti oktatási tapasztalatok megosztását, ami a gyakorlatban a nyitott koordinációs mechanizmuson (OMC) keresztül valósul meg. A Bizottságnak megfigyelő, míg a Tanácsnak ellenőrző szerepe van az OMC rendszerben.⁸⁰

Az ösztönző intézkedések elfogadása mellett az Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sport Tanács közösségi forrásokból finanszírozott programokon keresztül is támogatja az egész életen át tartó tanulást, a kultúrák közötti párbeszédet, valamint a nyelvi sokszínűséget is. Stratégiájának fontos részét képezik a Bizottságnál már említett közismert oktatási, képzési, kulturális, kutatási és ifjúsági programok támogatása. A többi intézményhez hasonlóan tehát a Tanács is felismerte, hogy megnövekedett az oktatás, a képzés, a kutatás és a kultúra fontossága, továbbá ezeken a területeken a fiatalok szerepe is egyre inkább felértékelődni látszik.⁸¹

2.5.4 Európai Tanács

Az Európai Tanács, mely a Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatálybalépésével Uniós intézménnyé vált, meghatározza az EU általános politikai irányait és prioritásait. Az Európai Tanács felelőssége annak garantálása, hogy a Parlament és a Tanács által elfogadott intézkedések végrehajtása megtörténik. 2014-ig kitűzött prioritásai között szerepel a válságból kilábaló, erős és dinamikusan fejlődő Unió megteremtése, melyben az EU versenyképességének növelése is alapvető fontosságú. A növekedési koncepcióban kulcsszerepet tulajdonítanak az Európa 2020 stratégiának. Az előrehaladást az Európai Tanács

⁷⁷ Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében [2012].

⁷⁸ A programokat és a finanszírozást a negyedik fejezetben tárgyaljuk részletesen.

⁷⁹ <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/education,-youth-and-culture?lang=hu>, 2013. 02. 16.

⁸⁰ *ibid.*

⁸¹ <http://www.eu2011.hu/hu/oktatasi-ifjusagi-kulturalis-es-sport-tanacs-eyc>, 2013. 02. 17.

mindvégig nyomon követi és ellenőrzi, továbbá törekszik a Bizottság által kezdeményezett javaslatok gyors elfogadására.⁸²

Fontos azonban megjegyezni, hogy a célkitűzések véghezviteléhez nem elég elvi síkon megegyeznie a tagállamoknak, a kormányok és az uniós intézmények közti szoros együttműködésre is szükség van. Ami pedig még ennél is fontosabb, a politikai akarat megléte is alapvető lenne. Az Uniós döntések és kezdeményezések gyakorlati megvalósítását mindenképpen nehezíti az, hogy az oktatáspolitikai, így a nyelvpolitika is tagállami hatáskörbe tartozik.

2.5.5 Régiók Bizottsága

A Régiók Bizottsága tisztségviselői révén az Európai Unió régióit, városait, helyi közösségeit képviseli. Hat szaktanácsa működik, melyek egyike az oktatás és kultúra támogatásával foglalkozik. A Régiók Bizottsága éves szinten nagyjából 6 plenáris ülést tart, több mint 50 uniós jogalkotással kapcsolatos véleményt alkot, továbbá éves szinten több mint 300 rendezvény szervezése köthető a nevéhez. A Szerződésekből fakadó kötelezettségekhez köthetően az Európai Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa köteles konzultálni a Régiók Bizottságával minden olyan indítvánnyal kapcsolatban, mely érinti a regionális vagy helyi szintet.

A Régiók Bizottságában működő Oktatás, ifjúság, kultúra és kutatás szaktanács (EDUC) felelőssége elsősorban abban rejlik, hogy a regionális és helyi szintű képviselők számára biztosítja a fórumot a véleménycseréhez. Mindez azért is rendkívül fontos, mert mivel az oktatáspolitikai, így a nyelvpolitika is tagállami kézben összpontosul, a regionális, helyi szintű szerepvállalás ezekben a kérdésekben (oktatás, kultúra, ifjúságvédelem, sportok) alapvető fontosságú. A nyelvpolitika alakításában résztvevő regionális képviselők a Régiók Bizottsága összefogó ereje által fejlesztési stratégiákat, kommunikációs technológiákat dolgoznak ki, továbbá regionális kutatásokat kezdeményeznek a vizsgált területeken. Az intézmény uniós nyelvpolitikára vonatkozó kompetenciái a következők: ifjúságvédelem, oktatás, egész életen át tartó tanulás program, kultúra és kulturális sokszínűség, többnyelvűség és kisebbségi nyelvek védelme.⁸³

2.6 Az Európa Tanács nyelvtanítást támogató tevékenysége

Az Európa Tanács nyelvtanításra irányuló tevékenységének szemléltetésére és vizsgálatára azért szánunk egy újabb alfejezetet, mert bár nem uniós intézmény, jelentős mértékben hozzájárul a nyelvi sokszínűség terjesztéséhez Európában. Mint Európa legrégebben alapított (1949) és földrajzi kiterjedését tekintve legnagyobb intézménye, az Európa Tanács már működésének kezdete óta prioritásként kezeli az európai nyelvek védelmét. Nyelvpolitikájának célkitűzései több helyütt egyezést mutatnak az Európai Unió nyelveket érintő prioritásaival, a közös célok érdekében pedig nem ritka a két szervezet közti együttműködés sem. Az Európa Tanács nyelvi sokszínűséget és nyelvtanulást támogató tevékenységének jogi kereteit az 1954-ben született „Európai Kulturális Egyezmény”⁸⁴ adja, melyet 49 állam ratifikált, és 1955-ben lépett hatályba. A Konvenció 2. cikke arra ösztönöz minden szerződő felet, hogy tanulmányozzák egymás nyelvét, történelmét és civilizációját, valamint kölcsönösen támogassák egymás nyelveinek tanulását és oktatását. Az Egyezmény létrehozásának célja az volt, hogy a szerződő felek közösen ápolják az európai kulturális értékeket, együtt tegyenek a kulturális sokszínűség, így a nyelvi sokszínűség előmozdításáért.⁸⁵ Az Európa Tanács nyelvpolitikáját lassan hatvan éves fejlődése óta folyamatosan a világ kihívásaihoz, a tagállami igényekhez és prioritásokhoz igazodva alakítják. A szervezet ez idő alatt mindvégig olyan programokat kidolgozását szorgalmazta, melyek erősítik a nyelvi sokszínűséget és a nyelvi jogokat, mélyítik a különböző kultúrák közti párbeszédet és megértést, megerősítik a demokrácia intézményét, valamint a társadalmi kohézió fenntartására irányulnak. Felépítését tekintve az Oktatásért, Kultúráért és Örökségvédelemért, Ifjúságért és Sportért felelős Főigazgatóság irányítása alá tartozó Nyelvtanítási és Nyelvpolitikai Osztály felelőssége a nyelvi sokszínűség európai terjesztése. Az Osztályon belül működik a strasbourgi székhelyű Nyelvpolitikai Divízió (LPD) és a grazi székhelyű Élő Nyelvek Európai Központja (ECML). 1957 óta az Európa Tanács Nyelvpolitikai Divíziójának elsősorú feladata a nyelvi sokszínűséget és többnyelvűséget támogató politikák és irányelvek kidolgozása, valamint a nyelvtanulásra irányuló középtávú, kormányközi programok megalkotása és végrehajtása. Továbbá, a Divízió a nyelvtanulást és nyelvtanítást segítő eszközök kidolgozásáért is felelős. A Divízió tevékenységét egészíti ki az ECML, mely 1994 óta működik.⁸⁶

⁸² Forrás: <http://www.european-council.europa.eu/the-president/european-council-priorities-2014?lang=hu>, 2013. 02. 17.

⁸³ Forrás: <http://cor.europa.eu/en/activities/commissions/educ/Pages/educ.aspx>, 2013. 02. 18.

⁸⁴ Európai Kulturális Egyezmény [1954].

⁸⁵ *ibid.*

⁸⁶ Forrás: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/>, 2013. 02. 23.

A strasbourgi Nyelvpolitikai Divízió missziója a nyelvi sokszínűség és a többnyelvűség támogatására irányuló nyelv- és oktatáspolitikai feladatok meghatározása, kidolgozása és végrehajtása. A Divízió felelőssége elsősorban abban rejlik, hogy segítse a tagállamokat koherens nyelvpolitikájuk kialakításában. Ehhez eszközökkel és javaslatokkal járul hozzá az Európa Tanács. Az Európa Tanács által biztosított ezen eszközök terjesztése nem csak Európában, hanem a világ minden táján történik, és alapvetően hozzájárul a modern nyelvek európai oktatási terének kialakításához. Továbbá, ezen eszközök más intézmények, így az Európai Unió számára is iránymutatóként szolgálnak. A Divízió által kínált programok minden olyan nyelvre kiterjednek, melyek az Európai Kulturális Konvenciót ratifikáló 49 államban jelen vannak, legyenek azok anyanyelvek, második, harmadik oktatási nyelvek, vagy kisebbségi nyelvek. Továbbá, a strasbourgi nyelvi részleg vitafórumot is biztosít a nyelvpolitika-fejlesztés témájában.⁸⁷

Az Élő Nyelvek Európai Központját 1994-ben nyolc ország alapította, működésére kezdetben kísérleti jelleggel 1997-ig adott engedélyt az Európa Tanács. Az 1997-ben felállított értékelő csoport megállapította, hogy az eltelt időszakban a Központ tevékenysége nagyban hozzájárult az európai nyelvi sokszínűség és többnyelvűség terjesztéséhez, így ez év óta az Élő Nyelvek Európai Központja az Európa Tanács állandó intézménye. A Központ küldetése a nyelvpolitikai intézkedések megvalósítása, végrehajtása, valamint a modern nyelvek tanulására és tanítására irányuló innovációk támogatása. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az ECML nemzetközi nyelvoktatási projekteket szervez, elsősorban kutatók és a tanárképzésben résztvevők/oktatók számára. Ezeknek a projekteknek az a célja, hogy képzéseket ajánljanak és biztosítsanak az oktatásban résztvevőknek, valamint a különböző tagállamok kutatóit egy hálózaton keresztül összefogják. Az ECML hálózati felépítésében általában 4 éves időtartamú, nemzetközi programok keretében látja el oktatásra irányuló feladatait. A nemzetközi projektek megvalósítását végző csapat tagjai a tagállamok szakértői. A Központ szorosan együttműködik az Európa Tanács Nyelvpolitikai Divíziójával, és közös céljuk a tagállami nyelvpolitikák egymáshoz való közelítése, így a különböző nyelvoktatási programok összehangolása, egymással való megismertetése.

Az ECML felépítése: az Igazgató Testület, mely a tagállamok illetékes minisztériumi képviselőiből áll, elfogadja a programokat és kezdeményezéseket, valamint figyelemmel kíséri a végrehajtásukat. Minden tagállamban működnek nemzeti ügynökségek az illetékes tagállami minisztériumok felügyelete alatt, melyek a Központ programjaiban résztvevők kiválasztásáért felelősek. Továbbá, minden tagállamban működik egy nemzeti információs hálózat is, melynek tagjai felelősek a nyelvoktatási programokra vonatkozó információk terjesztéséért. A Központ egyedülálló felépítése így lehetővé teszi, hogy a bázisaként szolgáljon az európai nyelvoktatási programoknak, valamint kiindulópontja legyen minden nyelvtanulás iránt érdeklődő állampolgárnak.⁸⁸

Számos olyan program és kezdeményezés valósul meg az ECML és az Európai Unió együttműködése által, melyekben a finanszírozó az Európai Unió, ilyen volt például a 2001-ben megrendezett Nyelvek Európai Éve. Együttműködés eredményeként születettek az alábbi programok is: APLANet (az európai nyelvoktatók közösségi hálójának létrehozása), elearningeuropa.info (számítógépes nyelvoktatás-támogatás), MAGICC (nyelvoktatási eredmények összehasonlítása), Piccolingo (az európai oktatással, kultúrával és nyelvekkel foglalkozó szakmai szervezetek egymással való megismertetése).⁸⁹

3. A nyelvtanulást ösztönző európai uniós kezdeményezések és támogatási programok ismertetése

Habár az Európai Unió már a hatvanas évek óta támogatja a nyelvi sokszínűség terjesztését Európa szerte, az uniós szintű nyelvi kezdeményezések kezdetének az 1990-es éveket tekinthetjük. Ekkor indultak ugyanis az első olyan európai szintű programok, melyek középpontjában a nyelvtudás fejlesztése állt. Az első ilyen kezdeményezés az 1994-ben indított Socrates program volt, mely aztán 2000-tól 2006-ig Socrates II. néven működött. Ezek folytatásának tekinthető a jelenlegi, 2007-2013-as időszakra meghatározott „Egész életen át tartó tanulás” integrált program (*Lifelong Learning Programme, LLP*). Az oktatás terén megvalósuló európai együttműködés alapvető céljai az évek során nem változtak, a fő prioritás mindig is a mobilitás előmozdítása, az európai oktatási-képzési intézmények közötti együttműködés elősegítése, valamint az oktatás és képzés minőségének javítása volt.⁹⁰

⁸⁷ ibid.

⁸⁸ Forrás: <http://www.ecml.at/Aboutus/Overview/tabid/172/language/en-GB/Default.aspx>, 2013. 02. 23.

⁸⁹ Forrás: <http://www.ecml.at/Aboutus/ECMLinvolvementinEUprojects/tabid/600/language/en-GB/Default.aspx>, 2013. 02. 20.

⁹⁰ Forrás: http://circa.europa.eu/irc/opo/ce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7314_hu.htm, 2013. 03. 20.

A támogatási programokról szóló alfejezetben az említett LLP négy alprogramját (Erasmus – felsőoktatás, Grundtvig – felnőttképzés, Leonardo da Vinci – szakképzés, Comenius – általános-és középiskolai képzés), valamint az ezeket kiegészítő transzverzális programokat ismertetjük, mely területek mindegyike az oktatás más-más színterére koncentrálnak, és valamennyinek integráns része az állampolgárok nyelvi készségeinek fejlesztése. Ezután az Európai Unió mobilitással foglalkozó programját, a „Fiatalok lendületben” (*Youth in Action*) kezdeményezést mutatjuk be. Végül, a fejezet második részében az idegen nyelvek jelentőségére irányuló figyelemfelkeltés témájával foglalkozunk, melyen belül a Nyelvek Európai Évét, a Nyelvek Európai Napját, az Európai Nyelvi Díjat, valamint a Poliglotti többnyelvűséget kutató online megfigyelőközpontot jellemezzük.

3.1 Az egész életen át tartó tanulás programja (2007-2013)

A 2007-2013-as periódusra a támogatási programok „új generációjaként” is tekinthetünk, hiszen erre az időszakra az összes Európai Unió oktatási és képzési kezdeményezést egy integrált program, az „Egész életen át tartó tanulás” (LLP) program keretében fogalmazták meg. Az LLP a korábbi Socrates és Leonardo da Vinci programok folytatása, azokat összevonva fókuszál az oktatás és képzés európai dimenziójának kiterjesztésére. Jogi alapját az Európai Parlament és a Tanács 1720/2006/EK határozata adja.⁹¹ Az egész életen át tartó tanulás koncepció a kilencvenes években született, amikor is a 2493/95/EK Tanácsi határozat az 1996-os évet az egész életen át tartó tanulás évének nyilvánította. A kezdeményezés nagy sikerére való tekintettel 2002-ben újabb Tanácsi állásfoglalás született az egész életen át tartó tanulásról: ebben megfogalmazásra került annak a fontossága, hogy a tanulást mindenki számára lehetővé, könnyen elérhetővé kell tenni, azaz az oktatásnak és képzésnek minden életszakaszra ki kell terjednie. A Tanácsi állásfoglalás a Lisszaboni Stratégiával összhangban született, így tehát az oktatás és az Európai Unió versenyképessége közötti kapcsolat is megfogalmazódik benne. 2006-ban pedig a Tanács és a Parlament közös ajánlást (2006/962)⁹² adott ki az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges nyolc kulcskompetenciáról, melyek egyike az idegen nyelvi kommunikáció.⁹³ A 2007-2013-as időszakra meghatározott „Egész életen át tartó tanulás” program a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseivel összhangban arra törekszik, hogy hozzájáruljon a tudásalapú európai társadalom megteremtéséhez. Négy alprogramjával (Comenius, Erasmus, Leonardo, Grundtvig) és két kiegészítő programjával (Jean Monnet, Transzverzális program) a gyermekkortól egészen az időskorig lefedi az élethosszig tartó tanulást, és mindegyik program esetében beszélhetünk azok nyelvi vetületéről is. Az LLP célkitűzéseinek meghatározásáért, illetve a program egészének megvalósításáért az Európai Bizottság felel, míg az egyes projektek irányításáért, és általában a végrehajtásért az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) és a nemzeti ügynökségek felelősek. A Bizottság rendszeresen ellenőrzi és értékeli az alprogramokat, így a projektek végrehajtását és azok sikerességét is. Ebben az ellenőrző tevékenységben a tagállamok is részt vesznek, akik a nemzeti irodák tevékenységét felügyelik.⁹⁴

Az alábbiakban bemutatjuk az LLP négy alprogramját, valamint az azokat összefogó transzverzális programot:

Comenius

A közoktatásra koncentrálnak Comenius program az óvodától az érettségiig terjedő időszakban nyújt pályázati lehetőséget a közoktatási intézmények számára. A program keretében a diákokon, tanárokon és az iskolavezetésen túl az iskolán kívüli közösségek (például szülői szervezetek, civil szervezetek) is részesülhetnek támogatásban. A program célja a közoktatás minőségének fejlesztése, az európai közoktatási rendszerek összehangolása, így az iskolák közötti nemzetközi együttműködés elősegítése is. Mindemellett, az európai jellegből fakadóan, a nyelvtanulás támogatása is a program fontos része.

A Comenius programban alapvető szerepe van az iskolai együttműködéseknek, a csereprogramok támogatásának. A hatékony iskolai együttműködések azért jelentősek, mert ezáltal több tagállam közintézményei európai szinten dolgozhatnak együtt egy meghatározott, tanuló- vagy intézményközpontú

⁹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1720/2006/EK határozata az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról [2006].

⁹² Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról [2006].

⁹³ A nyolc kulcskompetencia: anyanyelven folytatott kommunikáció, idegen nyelven folytatott kommunikáció, matematikai kompetenciák, digitális kompetencia, a tanulás elsajátítása, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, kulturális tudatosság és kifejezőképeség. Forrás: Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról [2006].

⁹⁴ Forrás: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7314_hu.htm, 2013. 03. 20.

projekten. Ezek sikerességét mutatja több „bevált gyakorlat” is, melyekben – a Tempus Közalapítvány tájékoztatása alapján – magyarországi közoktatási intézmények is részt vettek:

Az „Életritusok” elnevezésű nemzetközi együttműködés célja a részt vevő tanulók megismertetése a partnerországok hagyományaival, kulturális örökségeivel. Mindezt a résztvevő országok tanulóinak mindennapjain keresztül mutatták be.

Az „Európainak lenni a művészetek nyelvén” Comenius-projekt az óvodák körében megvalósult négyoldalú nemzetközi együttműködés kiemelkedő példája, melyben a résztvevők megismerhették egymás oktatáspolitikáját és pedagógiai gyakorlatát. A projektbe az óvodáskorú gyerekeket is aktívan bevonták.⁹⁵

A Comenius programban továbbá leendő tanárok, gyakorló tanárok, illetve más, oktatásban dolgozó személyek is részt vehetnek, leginkább továbbképző kurzusokon. Tanárjelöltek számára például lehetőség van külföldi tanítási gyakorlatra pályázni.⁹⁶

Erasmus

Az Európai Bizottság legismertebb és legnépszerűbb programja a felsőoktatásban részt vevők számára nyújt pályázati lehetőségeket. A program célja a hallgatói és oktatói mobilitás fokozása, a nemzetközi projektek számának növelése, továbbá a felsőoktatási intézmények közötti együttműködések elősegítése. Az Erasmus program a felsőoktatásban tanulóknak külföldi részképzéseket, valamint szakmai gyakorlati lehetőségeket kínál. A nyelvtanulás szempontjából az Erasmus programban kiemelt jelentősége van az Erasmus Intenzív Nyelvi Kurzusoknak (EILC), melyekre a hallgatók és a kurzusszervezők egyaránt pályázhatnak. A kurzusokon való részvételre az Erasmusos tanulmányok közvetlen megkezdése előtt van lehetőség, 2-6 hétig terjedő időtartamban. A tanfolyamon a kevésbé elterjedt és ritkábban oktatott nyelvek tanulására van lehetőségük a résztvevőknek. A tanfolyamok célja, hogy a nyelv megismertetése által megkönnyítsék a program résztvevőinek a beilleszkedését a külföldi közösségbe.⁹⁷

A program azért is tekinthető igazán népszerűnek és jelentősnek, mert a számtalan pozitív élmény garantálásán túl az Erasmus program a nyelvi készségek fejlesztésének biztosítása által a hallgatók későbbi sikereihez is jelentős mértékben hozzájárul. Korábbi Erasmusos hallgatók körében végzett felmérés szerint ugyanis a külföldön is egyetemi tanulmányokat folytató hallgatók az egyetem elvégzése után könnyebben el tudtak helyezkedni a munkaerőpiacon, köszönhetően a külföldön megszerzett, vagy fejlesztett nyelvtudásnak és az egyéb újonnan megszerzett készségeknek.⁹⁸

Véleményünk szerint az Erasmus program pályázati lehetőségeire mindenképpen szükség van, hiszen amellett, hogy a nyelvtudás fejlesztéséhez nagymértékben hozzájárul, nagyfokú önállóságra nevel, valamint a résztvevők személyiségének fejlesztésében is fontos szerepet játszik. A külföldi rövid-vagy hosszú távú tartózkodás azonban a pénzügyi források hiányában sok ember számára nem megoldható. Emiatt is tartható példaértékűnek az Európai Unió nyelvtanulást támogató tevékenysége, hiszen az Unió felismerte felelősségét abban, hogy minden polgára számára biztosítani kell a képzési lehetőségeket, az Unió versenyképessége ugyanis csak úgy növelhető, ha ahhoz minden uniós polgárnak lehetősége van hozzájárulni.

Leonardo da Vinci

Az 1994-ben indult program 2007 óta az Egész életen át tartó tanulás program részeként biztosít támogatási lehetőségeket a szakképzés területén. A program célja olyan szakképzési lehetőségek, tanfolyamok indítása, melyek segítségével az azon résztvevők munkavállalási esélyei növelhetők mind belföldön, mind pedig az európai munkaerőpiacon. Országokon átívelő munkaerőpiac lévén a Leonardo mobilitási időszak megkezdése előtt nagy hangsúly tevődik a nyelvi előkészítésre. Így tehát minden Leonardo projekt integráns részét képezik egyrészt a nyelvi és kulturális előkészítő projektek, másrészt pedig a szaknyelvi készségek fejlesztése külföldi szakmai gyakorlat vagy tanulmányút révén.

A többi programhoz hasonlóan a Leonardo programnak is célja az európai együttműködés elősegítése, jelen esetben az oktatási és képzési szolgáltatást nyújtó intézmények, szervezetek, vállalatok, szociális partnerek és egyéb szervek között. A programra minden olyan szervezet pályázhat, akik a szakképzés valamely szintjén tevékenykednek, a felsőoktatási szint kivételével. Ezek a szervezetek lehetnek oktatást-képzést nyújtó szervezetek, a szakképzésbe bevont egyesületek és szövetségek, érdekképviseleti szervezetek, de akár kutatóintézetek is.⁹⁹

⁹⁵ Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=1144, 2013. 03. 20.

⁹⁶ ibid.

⁹⁷ ibid.

⁹⁸ ibid.

⁹⁹ ibid.

Grundtvig

A felnőttoktatásra irányuló program a 25 év feletti, valamint a közép- vagy felsőfokú képzésben nem részesülő 25 év alatti európai polgárok továbbképzésére irányul, középpontba állítva a munkaerőpiaci esélyek javítását. A nyelvtanulás a Grundtvig többoldalú projektekben is kiemelkedő jelentőséggel bír. Jó gyakorlatra ebben a programban is számos példa található: a „Sport az állampolgárságért” projekt például egy két évig tartó nemzetközi együttműködés volt, melynek témája a békére, toleranciára, egészségre és felelősségvállalásra nevelés a sport által.¹⁰⁰

Transzverzális programok

A négy alprogram kiegészítésére és azok összehangolására hozták létre a transzverzális programot, mely átfogó programként az alábbi négy kulcstevékenységből áll: szakpolitikai együttműködés, nyelvek, információs- és kommunikációs technológiák, valamint a projekteredmények hatékony terjesztése és kiaknázása. A transzverzális programok alapvető célja a két vagy több alprogramot lefedő területeken folytatott európai együttműködés előmozdítása. A program fontos támogathatósági feltétele, hogy minden benyújtott pályázatnak legalább két oktatási ágra ki kell terjednie. A pályázatokat közvetlenül az Európai Bizottsághoz kell benyújtani. A „Nyelvek” kulcstevékenység költségvetése körülbelül évi 12 millió Euro. Ebből az összegből az alábbi tevékenységek kaphatnak támogatást: olyan projektek, melyek a nyelvi tudatosság fejlesztésére, a nyelvtanulási forrásokhoz való hozzáférés javítására és az új nyelvoktatási segédanyagok kifejlesztésére irányulnak; konferenciák, tájékoztató kampányok szervezése, nyelvoktatással kapcsolatos tanulmányok készítése; hálózatok kiépítése a nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség terén. Továbbá, az Európai Nyelvi Díj és a nyelvi kompetenciamutató finanszírozására is e program keretében van lehetőség.¹⁰¹

3.2 A „Fiatalok lendületben” program

A „Fiatalok lendületben” program (*Youth in Action Programme*) az Európai Unió fiatal európaiak számára létrehozott nemzetközi mobilitási programja. Célja az aktív európai állampolgárság ösztönzése, a szolidaritás és tolerancia támogatása, de legfőképpen a fiatalok mobilitásának elősegítése. A program célcsoportja a 13-30 év közötti fiatalok, akik nemzetközi ifjúsági cseréken, önkéntes szolgálaton, szemináriumokon és képzéseken vehetnek részt az Unió tagállamaiban, az uniós csatlakozásra váró országokban, valamint a partnerországokban. A program jogi alapját az Európai Parlament és a Tanács által elfogadott 1719/2006/EC határozat¹⁰² képezi, melyben a program számára a 2007-2013-as időszakra 885 millió Eurot biztosítanak.¹⁰³

A célkitűzések megvalósítása érdekében a programon belül öt alprogramot hoztak létre, melyek a következők:

Alprogram (1): Fiatalok Európáért – ifjúsági cserék, ifjúsági kezdeményezések, ifjúsági demokráciaprojektek támogatása.

Alprogram (2): EVS Európai Önkéntes Szolgálat – célja a fiatalok önkéntes társadalmi tevékenységben való részvételének támogatása. Az önkéntes tevékenységet az Unió több okból is támogatja: a fiatalok ezáltal egy tanulási folyamat részesei lesznek, mely során új embereket, kultúrát, nyelvet ismernek meg, továbbá az EVS által lehetőségük van személyiségük fejlesztésére is. A nonprofit tevékenységek időtartama 2-12 hónap, az önkéntesek útiköltségének 90%-át a program finanszírozza, így tehát a programban való részvételhez 10% önrész szükséges. Az önkéntesek továbbá kint tartózkodásuk során szállást, ellátást és zsebpénzt kapnak. A projektek tervezése, majd gyakorlati megvalósítása az önkéntes, a küldő- és a fogadó szervezet által közösen történik.

Alprogram (3): Fiatalok a világban – támogatási lehetőségek az Európai Unióval szomszédos térségekben, ezen belül is legfőképpen ifjúsági cserék biztosítása: a fő úticélok Délkelet-Európa, Kelet-Európa, Közel-Kelet, a Kaukázus térsége és Észak-Afrika.

Alprogram (4): Ifjúsági támogató rendszerek – képzési és hálózatépítési projektek támogatása Európán szerte: ezek a projektek az ifjúsági munka minőségének fejlesztésére, az európai ifjúsági és szakpolitikai együttműködések támogatására irányulnak.

¹⁰⁰ ibid.

¹⁰¹ Fischer Márta: A többnyelvűség és a nyelvoktatás támogatása az Európai Unióban: <http://www.ofi.hu/tudastar/fischer-marta>, 2013. 04. 19.

¹⁰² Az Európai Parlament és a Tanács 1719/2006/EC határozata a „Fiatalok mozgásban” program létrehozásáról (2007-2013) [2006].

¹⁰³ Forrás: http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/overview_en.htm, 2013. 03. 22.

Alprogram (5): Fiatalok és ifjúsági döntéshozók találkozói – az alprogram által lehetőség van arra, hogy a fiatalok, ifjúsági szervezetek és ifjúságpolitikai döntéshozók találkozzanak, véleményt formáljanak, majd ezután a döntéshozatal szintjén is érvényt szerezzenek véleményüknek.¹⁰⁴

3.3 Az idegen nyelvek jelentőségére irányuló figyelemfelkeltés

A Nyelvek Európai Éve

Az európai nyelvi sokszínűség és az idegennyelv-tanulás jelentőségének hangsúlyozására az Európa Tanács a 2001. évet a Nyelvek Európai Évének nyilvánította, a kezdeményezéshez pedig az UNESCO mellett az Európai Unió is csatlakozott. Az indítvány talán arra a felismerésre vezethető vissza, hogy a nyelvi helyzet az elmúlt évtizedekben jelentősen megváltozott a világon: egyre inkább utat tört magának az angol nyelv, kialakult a „global English”, ezzel párhuzamosan pedig megfigyelhető a kis nyelvek erodálódása. Mint ahogy azt tanulmányunkban is állítjuk, az Európai Unió nyelvpolitikájának pontosan a nyelvi sokszínűség megőrzése az alapvető célja, így mikor egy ilyen probléma jelentkezik, az Unió szerepe és az általa közvetített modell példaértékű lehet a nyelvi sokszínűség szabályozása terén.¹⁰⁵

A Nyelvek Európai Éve kezdeményezésben, melynek jogi alapját a 1934/2000/EC határozat¹⁰⁶ képezi, összesen 45 ország vett részt, akik mindannyian a nyelvtanulás ösztönzése mellett határozták el magukat. A nyelvi projektek finanszírozását – körülbelül 6 millió Euro értékben – az Európai Bizottság vállalta. Az európai év előkészületére, majd megrendezésére a Bizottság összesen 10,95 millió Eurot költött.

A kezdeményezés keretében öt fő célkitűzést tettek: a nyelvi sokszínűség elősegítése Európában, a többnyelvűség támogatása, a nyelvtanulás fontosságára való figyelemfelhívás, az egész életen át tartó tanulás elősegítése, valamint a nyelvtanulási lehetőségekről való széles körű tájékoztatás. Az egy évig tartó programsorozatban mindvégig hangsúlyozásra került, hogy a nyelvtanulás által új lehetőségek teremthetők az emberek számára, valamint a nyelvtanulás mindenki számára elérhető.¹⁰⁷

Ebben az évben 190 nyelvi projektet valósítottak meg Európa-szerte: fesztiválokat, kiállításokat, nyílt napokat, mini-nyelvtanfolyamokat, konferenciákat és szemináriumokat, valamint nyelvi versenyeket szerveztek az érdeklődőknek. Valamennyi projekthez önálló weboldalt is készítettek, és a sajtómegjelenést mindenhol biztosították. A programsorozatban 60 nyelv képviselte magát: uniós hivatalos nyelvek, regionális és kisebbségi nyelvek, a csatlakozásra váró országok nyelvei és a jelnyelvek is.

A Nyelvek Európai Éve kezdeményezésnek több tekintetben is pozitív következményei voltak: mindenekelőtt megerősítette a szakmabeliek és a politikai döntéshozók véleményét abban, hogy a nyelvtanulás európai szintű támogatása alapvető fontosságú, azt mindenki számára elérhetővé kell tenni. A kezdeményezés szakpolitikai érdeme, hogy hatására 2002 márciusában a barcelonai Európai Tanács ülésén Európa vezetői megfogalmazták az „anyanyelv plusz két idegen nyelv” koncepciót. Továbbá, a kezdeményezés lezárultával arról is határoztak, hogy minden évben szentelni kell egy napot az idegen nyelvek fontosságára történő figyelemfelkeltésnek (Nyelvek Európai Napja – szeptember 26.).¹⁰⁸

A Nyelvek Európai Napja

A Nyelvek Európai Éve kezdeményezés sikerének köszönhető a 2001 óta évente megrendezésre kerülő Nyelvek Európai Napja. A nyelveknek szentelt nap a nyelvek európai évéhez hasonló célokat kíván megvalósítani: felhívni a figyelmet az európai többnyelvűségre, támogatni a kulturális és nyelvi sokszínűséget, továbbá ösztönözni a nyelvtanulást az iskolában és azon kívül. Ezen a napon előadásokkal, gyermekprogramokkal, zenés játékokkal, rádiós-és televíziós műsorokkal, konferenciákkal népszerűsítik a nyelveket.¹⁰⁹ A Nyelvek Európai Napját Magyarországon is megrendezik minden évben. A nyelvek támogatása iránti elkötelezettséget mutatja, hogy 2012-ben egy teljes hónapot szenteltek a nyelvtanulás promotálásának különböző rendezvényeken keresztül: ilyen volt a Nyelvpárádé (szept. 7-9.),¹¹⁰ az Európai

¹⁰⁴ Forrás: http://eacea.ec.europa.eu/youth/programme/about_youth_en.php, 2013. 03. 21., <http://www.yia.hu/oldal.php?szam=1&oldal=Magunkról>, 2013. 03. 21.

¹⁰⁵ Andrassy [1999].

¹⁰⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 1934/2000/EK határozata a nyelvek európai évéről [2000].

¹⁰⁷ Forrás: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11044_en.htm, 2013. 03. 22.

¹⁰⁸ ibid.

¹⁰⁹ Forrás: http://ec.europa.eu/languages/orphans/european-day-of-languages_hu.htm, 2013. 03. 22.

¹¹⁰ Nyelvpárádé – a nyelvtanulási lehetőségek vására, melynek témái az alábbiak voltak: felnőtt-és gyermek nyelvtanfolyamok bemutatása; külföldi nyelvtanulási lehetőségek, nyelvkönyvek, nyelvtanulást segítő anyagok ismertetése; nyelvvizsgák ajánlása; bemutató nyelvórák stb. A következő Nyelvpárádé időpontja: 2013. szeptember 6-8. Forrás: www.nyelvparade.com

Nyelvi Körtélbár (szept. 26.),¹¹¹ vagy a Fordítók és tolmácsok őszi konferenciája (szept. 28.). A magyarországi nyelvi kezdeményezéseket bővebben a hatodik fejezetben tárgyaljuk.

Európai Nyelvi Díj

Az 1998-ban alapított Európai Nyelvi Díj célja azon nyelvtanulással kapcsolatos hasznos projektek elismerése, melyek az Európai Unió valamennyi tagállama számára követendő például szolgálhatnak. Alapítása óta több mint 700 intézmény nyerte el a díjat a nyelvtanításban, illetve annak fejlesztésében elért tevékenységének köszönhetően. A Díjat olyan program kaphatja meg, mely kidolgozása már lezárult, és azt a gyakorlatban lehetőleg alkalmazták már. A díj megítélésakor a legfontosabb szempont a projekt innovatív jellege, így azok a programok, melyek kidolgozása már korábban befejeződött, illetve azokat már hosszabb ideje alkalmazzák, nem részesülhetnek az Európai Nyelvi Díjban. A díjat minden tagállamban, minden évben odaítélik a leginnovatívabb projekteknek, erről előre meghatározott – európai és nemzeti szintű – kritériumok¹¹² alapján egy nemzeti zsűri dönt. Az általános koordináló szerv az Európai Bizottság. A győztes pályázatok között a korábbi években olyan projektek voltak, mint ingyenes online nyelvvizsga-felkészítő program, szaknyelvi oktatást elősegítő program, vagy a „Nyelvi sokszínűség-sokszínű nyelvhasználat” középiskolai projekt, melynek célja a diákok idegen nyelvekkel való megismertetése valós élethelyzetekben.¹¹³

A többnyelvűség online megfigyelőközpontja: a Poliglott4.eu projekt

A többnyelvűség előmozdításának céljából 2012 végén online megfigyelőközpontot hozott létre az Európai Unió. A projekt weboldalán információk találhatóak a sikeres nyelvpolitikai és nyelvtanulással kapcsolatos gyakorlatokról, valamint hasznos eszköztárával segítséget nyújt a politikai döntéshozók, a tanárok, a tanulók és a civil társadalmi szervezetek számára oktatási és tanulási tevékenységeik fokozásához. A projekt finanszírozása az Európai Bizottság által, az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó program keretei között történik.¹¹⁴

A Poliglott4.eu jelentőségét abban látjuk, hogy nagy szerepet tulajdonítanak benne a civil kezdeményezéseknek, az európai polgároktól érkező javaslattételeknek, így az állampolgári felelősségnek is. Az interaktív honlapon mindenkinek lehetősége van véleményét kifejezni az ott felsorolt jó gyakorlatokkal és többnyelvűségi kezdeményezésekkel kapcsolatban, továbbá bárki javaslatot tehet a nyelvi sokszínűség előmozdítására vonatkozóan.

3.4 Az Európai Unió költségvetése az oktatás-képzés és kultúra tekintetében

A 2007-2013-as időszakban az „Egész életen át tartó tanulás” program költségvetése 6,97 milliárd Euro. Ezen belül szigorúan meghatározott, hogy mekkora összeg költethető az egyes alprogramokra: a legnagyobb költségvetéssel az Erasmus program rendelkezik (40%, azaz 2,788 milliárd Euro), ezt követi a Leonardo program (25%, azaz 1,743 milliárd Euro), majd a Comenius program (13%, azaz 0,906 milliárd Euro), végül a Grundtvig program (4%, azaz 0,279 milliárd Euro).¹¹⁵

A 2014-2020-as időszakra vonatkozóan még nem született végleges döntés az egyes ágazatokra vonatkozóan, egyelőre csak Bizottsági javaslattételről lehet beszámolni. Az oktatás, képzés, ifjúságpolitika és sport területét átfogó, a 2014-2020-as időszakra kiterjedő integrált programról szóló javaslat az „Erasmus mindenkinek”¹¹⁶ program. A javaslat alapján egy programban egyesülne az összes mobilitási program, így az

¹¹¹ Az Európai Nyelvi Körtélbár rendezvényen 20 kulturális intézet képviselte magát. Az érdeklődők a nyelvi lehetőségekről való információgyűjtésen túl színes programok közül is választhattak (szórakoztató nyelvtanuló feladatok, nyelvi játékok stb.). A nap során előadásokat is tartottak meghívott vendégekkel a nyelvtudás fontosságáról és hasznáról, valamint az érdeklődők között ingyenes nyelvtanfolyamon való részvételt is kisorsoltak. Forrás: http://ec.europa.eu/magyarorszag/news/agenda/20100915_europai_nyelvi_kortelbar_hu.htm, 2013. 03. 22.

¹¹² Kritériumok: a kezdeményezések legyenek átfogó jellegűek; jelentsenek hozzáadott értéket, azaz alkalmazásuk egyértelmű minőségi javulást eredményezzen a nyelvtanulásban; motiválják a tanulókat és a tanárokat a nyelvi készségek fejlesztésében; legyenek eredetiek és kreatívak; központi elemük legyen az európai nyelvi sokszínűség; legyenek más tagállamokban is alkalmazhatók. Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=641, 2013. 03. 22.

¹¹³ Forrás: http://ec.europa.eu/languages/european-language-label/index_hu.htm, 2013. 03. 22.

¹¹⁴ Forrás: http://poliglott4.eu/docs/Reports/Language_Observatory_Final_Report_Updated_in_December_2012.pdf, 2013. 03. 22.

¹¹⁵ Többéves pénzügyi keret 2007-2013 [2005]., http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_hu.htm, 2013. 03. 22., http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fw0713/fw0713_en.cfm, 2013. 03. 22.

¹¹⁶ Forrás: <http://www.consilium.europa.eu/homepage/highlights/erasmus-for-all-and-education-for-growth-and-jobs?lang=hu>, 2013. 03. 22.

„Egész életen át tartó tanulás”, az „Erasmus Mundus” és a „Fiatalok lendületben” programok. Továbbá, az Unió hatáskörébe kerülő sport terület tevékenységeit is integrálnák a programba.¹¹⁷

A 2013. február 15-én kiadott „Az új Erasmus mindenkinek program: kilátások” (The new „Erasmus For All” programme: an outlook)¹¹⁸ című jelentés a legfrissebb az oktatás-és képzést érintő változásokkal és a finanszírozási tervekkel foglalkozó dokumentumok közül. A jelentés alapján az új Erasmus program tervezett költségvetése 19 milliárd Euro, ami jelentős növekedés az előző pénzügyi időszakhoz képest. A jelentés tartalmazza a február 7-8-án megrendezett Európai Tanács csúcstalálkozó eredményeit is, ahol sikerült egyezsre jutni azzal kapcsolatban, hogy a kutatás-fejlesztésre és oktatásra szánt pénzügyi keret mindenképpen bővíteni kell a foglalkoztatottság javítása, valamint Európa versenyképességének növelése érdekében. Így a 2014-2020-as pénzügyi keretről szóló összefoglaló [1 a] alfejezetében („Versenyképesség”)¹¹⁹ már olvasható, hogy több mint 37%-os pénzügyi forrásnövelést terveznek ezen a területen a 2007-2013-as időszakhoz képest. Ebből következően az „Erasmus mindenkinek” program költségvetésének növelése is alapvető cél a következő időszakban, ami az Unió oktatásfejlesztés iránti elkötelezettségéről tesz tanúbizonyságot. Az alprogramok megvalósítása terén a korábbiakhoz képest lennének változások, melyekről a Bizottság javaslata alapján a Tanács és a Parlament már megállapodott: a következő időszakban a tagállamoknak nagyobb rugalmasságot és szabadságot biztosítanak a projektek végrehajtását illetően, továbbá nagyobb figyelmet szentelnének a hátrányos helyzetű egyének programokban való részvételének is.¹²⁰

4. Az Unió lakosok nyelvtudása

4.1 Az *Eurobarometer* felmérések

Az Európai Unió nyelvpolitikai törekvéseit, célkitűzéseit és azok gyakorlati megvalósítását, azaz a számtalan nyelvoktatási programot és kezdeményezést az előző fejezetekben részletesen tárgyaltuk. Ezek eredményességét, így az uniós lakosok nyelvtudását több alkalommal vizsgálta az Európai Bizottság Közvélemény-kutatás-és elemzés csoportja. Ilyen felmérésre sor került 2001-ben, 2005/2006-ban, legutóbb pedig 2012-ben „Az európaiak és nyelveik”¹²¹ elnevezéssel. A felmérések célja minden alkalommal a nyelvtudás és nyelvtanulás helyzetének feltérképezése, valamint a nyelvtanuláshoz való hozzáállás vizsgálata volt Európában. Ebben a fejezetben az *Eurobarometer* felmérések közül az utóbbi kettő összehasonlításával foglalkozunk, esetenként visszautalva a 2001-es eredményekre is.

A 2006-os *Eurobarometer* felmérés mintavételére 2005. november-decemberben került sor, az eredményeket pedig 2006 februárjában tette közzé a Bizottság. A kutatásban az Európai Unió akkori 25 tagállamán túl Bulgária, Románia, Horvátország és Törökország lakosai is részt vettek. A kérdezőbiztosok így 29 országban összesen 28 694 polgárt kerestek fel. A kérdezőbiztosok a polgárokat a nyelvtanulással és többnyelvűséggel kapcsolatos tapasztalataikról és álláspontjukról kérdezték, a kérdések pedig az alábbi témakörökre összpontosultak: a 2002-ben megfogalmazott Barcelonai Célkitűzésekre, az egész életen át tartó tanulás koncepcióra, valamint az oktatás fontosságára.¹²²

A 2012-ben végzett *Eurobarometer* felmérésben az Unió 27 tagállama vett részt. Az adatgyűjtésre 2012. február-márciusban került sor, az eredményeket pedig 2012 júniusában hozták nyilvánosságra. A felmérésben 27 ezer különböző társadalmi csoportba tartozó és életkorú polgár vett részt, akik személyes interjúk során válaszoltak az anyanyelvükön feltett kérdésekre. A felmérés szerkezetét tekintve megegyezik a 2005-ben végzettel, így az eredmények könnyen összehasonlíthatók.¹²³

Már a 2005-ös felmérésből kiderül, hogy Európa mindkét értelemben többnyelvűnek tekinthető, hiszen a polgárok jelentős része több idegen nyelvet ismer, továbbá több uniós országban is jellemző a több nyelv egyidejű használata. Ez a megoszlás azonban nem egyenletes Európában, a különböző földrajzi területek és társadalmi csoportok között jelentős eltérés figyelhető meg a nyelvtudásra vonatkozóan: általában a kis államokra jellemző a kiemelkedő idegen nyelvi kompetencia megléte, míg Dél-Európára, valamint azokra az országokra, ahol a nagy európai nyelvek valamelyike államnyelv, szerény idegen nyelvismeret jellemző. A felmérések egyértelmű tanulsága, hogy az uniós állampolgárok még ösztönzésre szorulnak a nyelvtanulást illetően.

¹¹⁷ ibid.

¹¹⁸ Az új „Erasmus mindenkinek” program: kilátások [2013].

¹¹⁹ ibid.

¹²⁰ ibid.

¹²¹ Az európaiak és nyelveik (különleges Eurobarometer felmérés) [2006]., Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

¹²² Forrás: http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/eurobarometer-survey_hu.htm, 2013. 04. 16.

¹²³ ibid.

A felmérések során a részt vevők először az anyanyelvre vonatkozó kérdésre válaszoltak: az európaiak többségének anyanyelve egyben hazájának valamelyik államnyelve is. Érdekesség, hogy 2005-ben a magyar és portugál lakosság 100%-a hazája államnyelvét nevezte anyanyelvének. Ugyanakkor minden résztvevő országban van olyan kisebbség, amely anyanyelvének egy másik EU-s tagállam nyelvét, vagy azon kívüli nyelvet jelölt meg. Ilyen ország Luxemburg, ahol a válaszadók 14%-a az ország három államnyelvén kívüli EU nyelvet jelölt anyanyelvnek 2005-ben – ennek oka valószínűleg a nagyszámú portugál bevándorló, valamint az EU-s intézményekben dolgozó uniós polgárok; Szlovákiában pedig a válaszadók 10%-a magyar anyanyelvűnek vallotta magát. Lettorszában az orosz kisebbség aránya 26%, míg Észtországban ez az arány 17%. Bulgáriában a lakosok 8%-a török anyanyelvűnek vallotta magát 2005-ben.¹²⁴

Az anyanyelvre vonatkozó adatokban nem tapasztalható eltérés 2012-ben sem, így a legtöbb uniós lakos német anyanyelvű (16%). Ezt az olasz és az angol anyanyelv követi 13-13%-kal, majd a francia 12%-kal, végül a spanyol és a lengyel 8-8%-kal. A megkérdezettek többsége abban az országban él, amelynek államnyelvét anyanyelvének tekinti.¹²⁵

Ami az uniós lakosok nyelvtudását illeti, 2005-ben a megkérdezettek 56%-a tudott az anyanyelve mellett legalább egy idegen nyelvet társalgási szinten használni. Ez a 2001-es eredményekhez képest egyértelmű javulást mutat, hiszen akkor a megkérdezettek 53%-a állította ugyanezt. Az idegennyelv-ismeret terén 2005-ben Luxemburg, Szlovákia és Lettország állt az élen 99, 97 és 95%-kal.¹²⁶

2012-ben a megkérdezettek 54%-a állította, hogy legalább egy idegen nyelven tud kommunikálni. Sajnos e tekintetben negatív változás következett be 2005 óta. Az idegen nyelvet magas szinten használni képes államok polgárai továbbra is ugyanabban az országban élnek: Luxemburg (98%), Lettország (95%), Hollandia (94%), Málta (93%), Szlovénia (92%), Litvánia (92%) és Svédország (91%). Pozitívnak tekinthető, hogy egyes országokban növekedett a legalább egy idegen nyelven kommunikálni képes lakosok száma 2005-höz képest: ezek Ausztria (62% helyett 78%), Finnország (69% helyett 75%) és Írország (34% helyett 40%). Ugyanakkor sajnos olyan tagállamokat is találunk, ahol az idegen nyelvismeret jelentősen csökkent az előző felmérés adataihoz képest. A legjelentősebb csökkenés az alábbi tagállamokban következett be: Szlovákia (97% helyett 80%), Csehország (61% helyett 49%), Bulgária (59% helyett 48%), Lengyelország (57% helyett 50%) és Magyarország (42% helyett 35%).¹²⁷ Érdeemes odafigyelni mind a csökkenés tényére, mind pedig arra, hogy a legjelentősebb csökkenést produkáló tagállamok között Magyarországot is megtaláljuk.¹²⁸ Ebből a szempontból úgy tűnik, hogy az Európai Unió nyelvpolitikája 2012-re még több tagállamban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

A negatív eredmények után nem nehéz arra következtetni, hogy a legalább két idegen nyelven tudó polgárok száma sem magas az Unióban. Jelenleg a válaszadók 25%-a képes két idegen nyelv legalább társalgási szinten való használatára, ami szintén csökkenő tendencia a 2005-ös adatokhoz képest, amikor is ez az arány 28% volt. 2005-ben a legalább két idegen nyelven magas szinten kommunikálni képes tagállamok között az alábbiak szerepeltek: Luxemburg (92%), Hollandia (75%) és Szlovénia (71%). 2012-re a két idegen nyelv ismeretének tekintetében jelentős növekedés csak Olaszországban és Írországban figyelhető meg: Olaszországban 16% helyett 22%, Írországban pedig 13% helyett a lakosok 18%-a beszél két idegen nyelven. Sajnos az e téren csökkenést mutató tagállamok többen vannak: Belgium (66% helyett 50%), Magyarország (27% helyett 13%), Bulgária (31% helyett 19%), Lengyelország (32% helyett 22%), Portugália (23% helyett 13%), Málta (68% helyett 59%), Luxemburg (92% helyett 84%), Dánia (66% helyett 58%) és Észtország (58% helyett 52%). Az eredmények alapján tehát úgy tűnik, hogy a Barcelonai Célkitűzéseket 2012-re még nem sikerült elérni.¹²⁹

A nyelvi helyzetet sajnos tovább rontja, hogy 2012-ben még mindig volt olyan tagállam, ahol a lakosok többsége egy idegen nyelven sem beszélt. Ezek a tagállamok ugyanazok, melyekre a nyelvismeret hiánya 2005-ben is jellemző volt: Magyarország (65%), Olaszország (62%), az Egyesült Királyság (61%), Portugália (61%) és Írország (60%). Közülük csak az Egyesült Királyságban és Írországban tapasztalható 1, illetve 6%-os csökkenés a 2005-ös felmérés eredményeihez képest. A legnagyobb mértékű százalékos

¹²⁴ Az európaiak és nyelveik (különleges Eurobarometer felmérés) [2006]., Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

¹²⁵ ibid.

¹²⁶ ibid.

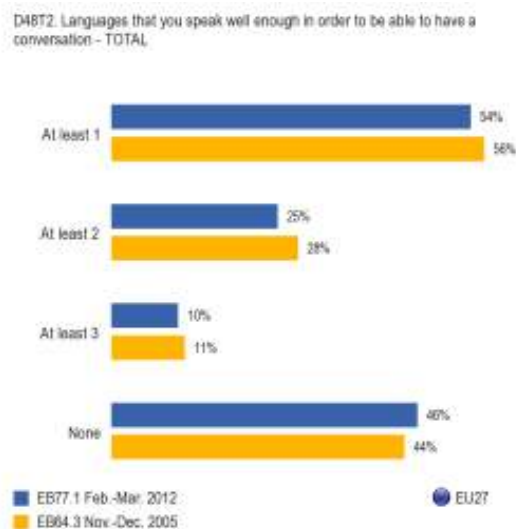
¹²⁷ ibid.

¹²⁸ A magyarországi nyelvi helyzetet a következő fejezetben tárgyaljuk részletesebben.

¹²⁹ Az európaiak és nyelveik (különleges Eurobarometer felmérés) [2006]., Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

növekedés Magyarországon következett be, ahol 2005-ben a válaszadók 58%-a nem beszélt egy idegen nyelven sem, ez az arány 2012-re azonban 65%-ra növekedett, ami megdöbbentő eredmény, figyelembe véve a rengeteg nyelvoktatási programot, melyet az Unió kínál a tagállamoknak.¹³⁰ Meglátásunk szerint az idegen nyelvi ismeretek hiányának okai sokrétűek lehetnek: Írországban és az Egyesült Királyságban ezt a hiányosságot az angol nyelv államnyelvi státuszának tudhatjuk be, hiszen világnyelv lévén, az írek és a britek sokszor nincsenek rászorulva, hogy az angolon kívül más nyelvet használjanak. Olaszország, Magyarország, Portugália és Spanyolország esetében azonban erről nincs szó, ezekben az országokban inkább az oktatási rendszer hiányosságaival, a lakosok motiválatlanságával és elégtelen pénzügyi forrásaikkal magyarázhatjuk az eredményt.

Az alábbi táblázat összefoglalóan mutatja, hogy az uniós lakosok hány idegen nyelven képesek társalgási szinten kommunikálni 2012-ben, illetve 2005-ben:

3. ábra

Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

A legnépszerűbb idegen nyelveket tekintve nem következett be változás 2005-höz képest. A megkérdezettek 38%-a állította mind 2005-ben, mind pedig 2012-ben, hogy legalább társalgási szinten beszél angolul. Ezt a francia követi 12%-kal, majd a német (11%), a spanyol (7%) és az orosz (5%) nyelvek. Az angol továbbra is 19 országban a leggyakoribb idegen nyelv a tagállamokban: leginkább Svédországban (89%), Hollandiában (88%) és Máltán (87%). Pozitívum, hogy 2012-ben a megkérdezettek 88%-a vélte úgy, hogy az idegen nyelvek ismerete rendkívül hasznos. Ezt 2005-ben a válaszadók 83%-a gondolta így. Érdekes változás 2005-höz képest, hogy a legnépszerűbb nyelvek nem egyeznek meg a válaszolók által leghasznosabbnak vélt idegen nyelvekkel. 2012-ben a legfontosabbnak tartott nyelvek az angol (67%), a német (17%), a francia (16%), a spanyol (14%) és a kínai (6%). A válaszadók megítélése szerint csökkent a francia nyelv fontossága, míg a kínaié jelentősen nőtt.¹³¹

Részben a technikai újításoknak, az elektronikai eszközök térnyerésének tulajdonítható az a jelentős változás 2005-höz képest, hogy megnövekedett azoknak az állampolgárok a száma, akik rendszeresen használnak idegen nyelvet internetezésre, filmnézésre és rádióhallgatásra. Szerencsés változás, hogy a hat év alatt 13%-ról 9%-ra csökkent azon polgárok aránya, akik semmilyen helyzetben nem használnak idegen nyelvet.¹³²

A felmérések a nyelvtanulás motivációira is hangsúlyt fektettek. Az európai polgárok sajnos 2005-ben és 2012-ben sem voltak elég motiváltak a nyelvtanulásra. A megkérdezettek csak elenyésző számban (14%) foglalkoztak nyelvtanulással az elmúlt két évben. Ez az arány 2005-ben 18% volt. A válaszolók 7%-a kezdett új nyelvet tanulni az elmúlt két évben, 8% pedig azoknak az aránya, akik nem tanultak a közelmúltban, de tervezik, hogy a közeljövőben elkezdik. Ezt 2006-ban a megkérdezettek 21%-a tervezte.¹³³

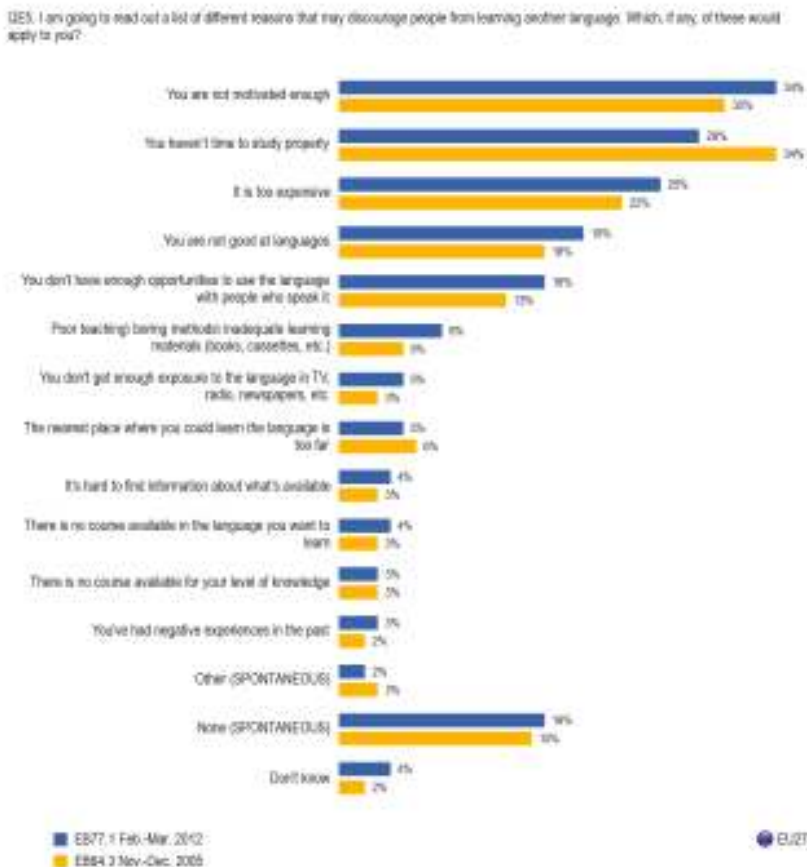
¹³⁰ ibid.

¹³¹ ibid.

¹³² ibid.

¹³³ ibid.

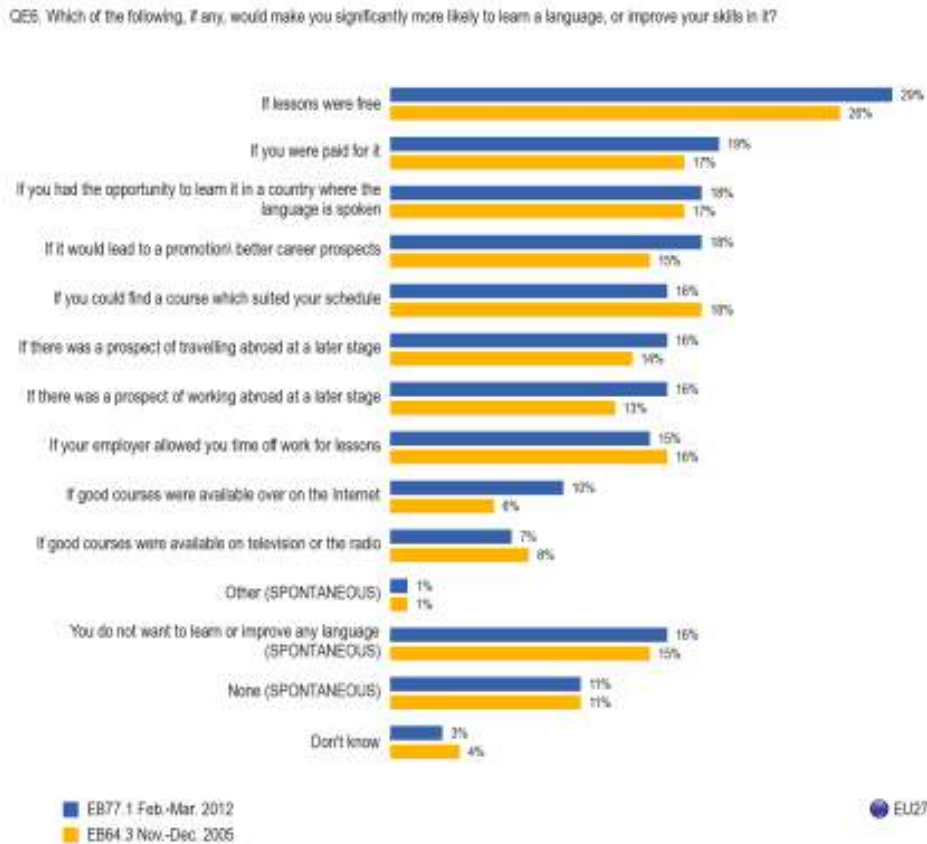
A nyelvtanulást akadályozó tényezők között ugyanazokat az okokat találjuk, mint 2006-ban: a leggyakoribb a motiváció hiánya (34%), az időhiány (28%), a nyelvtanulás költsége (25%) és a nyelvérték hiánya (19%). Az egyéb okokat az alábbi táblázat szemlélteti 2006-ra és 2012-re vonatkoztatva:

4. ábra

Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

A válaszadók szerint ösztönözni lehetne a nyelvtanulást ingyenes nyelvórákkal (29%), ha pénz járna a tanulásért (19%), a célországban való nyelvtanulással (18%), valamint ha a nyelvtanulás növelné karrierlehetőségeiket (18%). Ezek a tényezők nagyjából ugyanilyen arányban szerepeltek a válaszok között 2006-ban is. További motiváló tényezőket a következő táblázat tartalmaz:

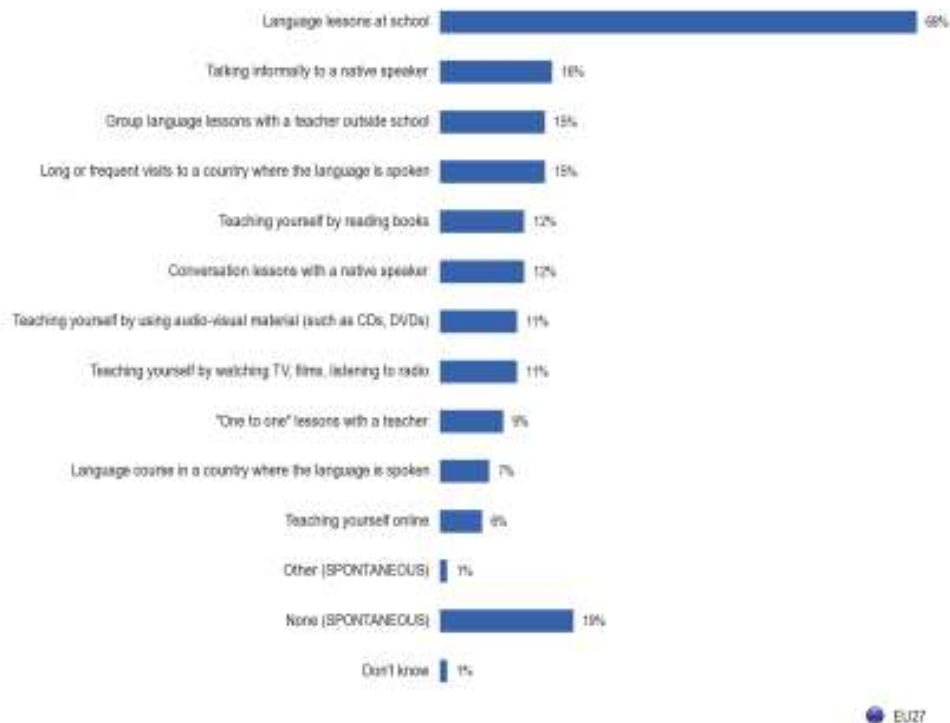
5. ábra

Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

A felmérések alapján az oktatási rendszernek egyértelműen kulcsszerepe van abban, hogy megfelelhessünk a többnyelvűség kritériumainak és növeljük a nyelvtanulás sikerességét. A nyelvtanulási módszerek megjelölésénél 2005-ben a megkérdezettek 65%-a állította azt, hogy iskolai nyelvtanulási keretében sajátította el az idegen nyelvet. Ez az arány 2012-re 68%-ra nőtt.¹³⁴ Az is világossá vált a két felmérés alapján, hogy sok európai számára az iskola az idegennyelv-tanulás egyetlen lehetséges színtere. Ez az eredmény mindenképpen figyelmet érdemel, és jelzi, hogy a hatékony tagállami oktatáspolitikák nagyban hozzájárulnak a lakosok nyelvtudásának javításához, ezáltal a versenyképesség növeléséhez is. Az idegennyelv-tanulás egyéb módszereit az alábbi táblázat szemlélteti:

¹³⁴ ibid.

QE4a. I am going to read out several ways of learning a foreign language. Please tell me which of these ways you have ever used.

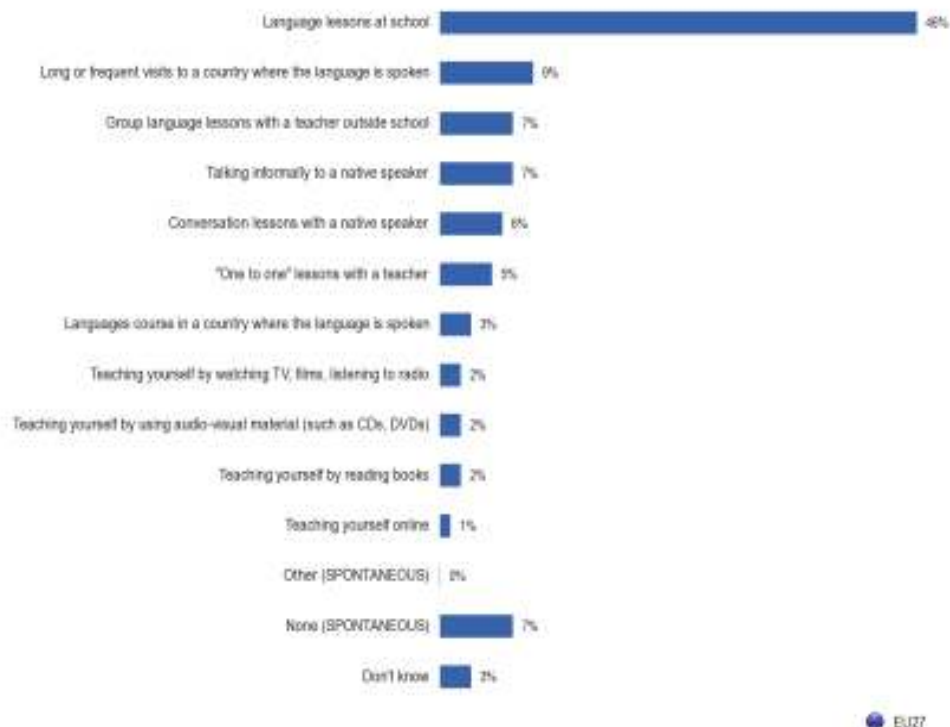

6. ábra

Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

A 2012-ben megkérdezettek csaknem fele, egészen pontosan 46%-a állította azt, hogy az iskolai keretek között történő nyelvtanulást tekinti a leghatékonyabbnak. A nyelvtanulási módszerek eredményességét szemlélteti az alábbi táblázat a válaszadók szemszögéből:

QE4b. Which did you find the most effective?

7. ábra

Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

Az európaiak nyelvtudásra vonatkozó ismeretei mellett a felmérésekben hangsúlyos volt az uniós polgárok véleménye is a nyelvek fontosságát illetően. E téren mindkét alkalommal egyetértés uralkodott a megkérdezettek között, hiszen 2005-ben a válaszadók 83%-a, míg 2012-ben 84%-uk tartotta hasznosnak az idegennyelv-ismeretet. A nyelvtudás előnyeit egyes országokban szinte mindenki elismeri: így van ez Svédországban (99%), Cipruson (98%) és Luxemburgban (97%). Továbbá, jelentős emelkedés tapasztalható a két idegen nyelv ismeretének fontosságára vonatkozóan 2005 óta. A megkérdezettek 72%-a gondolja úgy, hogy az uniós állampolgároknak legalább két idegen nyelven kellene tudniuk kommunikálni. Ez az arány 2005-ben mindössze 50% volt. Ezen kívül abban a tekintetben is növekedés következett be, hogy a nyelvi készségek fejlesztésének politikai prioritást kellene élvezni. 2005-ben a megkérdezettek 67%-a gondolta így, míg 2012-ben már 77%-uk.¹³⁵

Az európaiak abban is egyöntetűen egyetértettek mindkét alkalommal, hogy a fiatalok nyelvtanulása alapvető fontosságú, az idegen nyelvek tanulását pedig a többség szerint már az általános iskolában el kellene kezdeni. Az európai polgárok 39%-a értett egyet 2005-ben azzal, hogy a nyelvtanulást 6 éves kor előtt kezdjék el a gyerekek, 17%-uk szerint egy további idegen nyelvet is tanácsos 6 éves kor előtt elkezdni. 2012-ben a megkérdezettek 98%-a gondolta úgy, hogy gyermekei jövője szempontjából fontos a nyelvtudás: a legfontosabb idegen nyelvnek 79%-uk az angolt tekinti, ezt követi a német és a francia 20-20%-kal, a spanyol 16%-kal és a kínai 14%-kal.¹³⁶

A három *Eurobarometer* felmérés eredményei alapján sajnos több tekintetben is negatív konzekvencia vonható le. Habár a 2001-es felméréshez képest alapvetően pozitív változás következett be 2006-ra az európaiak nyelvtudását és az idegen nyelvek megítélését illetően, a 2012-es felmérés eredményeit ez a tendencia már nem jellemzi. A 2001-es adatokkal összevetve 2006-ra tehát egyértelműen pozitív irányba haladt az uniós polgárok nyelvtanulási hajlandósága: 2001-ben a megkérdezettek 53%-a beszélt egy idegen nyelven, ez az arány 2006-ban elérte az 56%-ot. Ugyancsak pozitívum, hogy a két idegen nyelven beszélők száma is növekedett, hiszen 2001-ben az arány 26% volt, 2006-ban pedig 28%. Bár ezek az adatok sem adhattak okot töretlen optimizmusra az Európai Unió nyelvpolitikai célkitűzéseit tekintve, hosszú távon megvalósíthatónak tűntek 2006-ban. 2012-re azonban az eredmény nem hogy nem javult, hanem egyenesen romlott, ami viszont nagyobb aggodalomra adhat okot. 2012-re ugyanis a lakosságnak már csak 54%-a vallotta, hogy beszél legalább egy idegen nyelven (ez 2%-os visszaesés a 2005-ös adatokhoz képest), a lakosok 25%-a pedig legalább két idegen nyelven (3%-os visszaesés). Továbbá, míg 2006-ban a megkérdezettek 44%-a nem beszélt egy idegen nyelven sem, ez az arány 2012-re elérte a 46%-ot. A nyelvtanulási hajlandóság is csökkent 2006 óta: a legújabb felmérés szerint a megkérdezettek 14%-a tanult valamilyen idegen nyelvet az elmúlt két évben; ez 4%-os visszaesés a 2006-os eredményekhez képest, amikor is a válaszolók 18%-a állította ugyanezt. Pozitívumként lehet elkönyvelni, hogy egyre több európai gondolja úgy, hogy a nyelvtudás mindenképpen hasznos: 2001-ben a megkérdezettek 72%-a vélekedett így, ez az arány 83%-ra emelkedett 2006-ra, 2012-ben pedig elérte a 84%-ot.

A nyelvtanulás visszaesését nem lehet az új kelet-európai államok Unióhoz való csatlakozásával magyarázni, hiszen Románia és Bulgária már a 2006-os felmérésben is a megkérdezettek között szerepelt. Az országos lebontásból egyértelműen kiderül, hogy a nyelvtudás tekintetében nem tehető különbség nyugati-, közép- és kelet-európai tagállamok között, hiszen a nyelvtudás alacsony szintje ugyanúgy jelen van az Egyesült Királyságban és Írországban, mint Magyarországon vagy Bulgáriában. Az okok persze különböznek, hiszen míg azokban a tagállamokban, ahol az angol nyelv az államnyelv, az idegen nyelvi készségek hiánya, vagy alacsony megléte leginkább az angol nyelv vezető szerepének tudható be, más tagállamokban inkább a motiváció hiányának és a szűkös pénzügyi forrásoknak.

4.2 Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató és az első nyelvi kompetenciamérés

Az *Eurobarometer* felmérések mellett az Európai Nyelvi Kompetenciamutató szolgál az uniós lakosok nyelvtudásának, nyelvi készségeinek mérésére. Míg azonban az *Eurobarometer* vizsgálatok önbevalláson alapuló, interjúk formájában történő adatgyűjtésekre szolgáló felmérések, a nyelvi kompetenciamérés előnye, hogy általa valós kép kapható az uniós polgárok nyelvtudásáról. Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató létrehozása egyike a Barcelonai Célkitűzéseknek; kidolgozásának igénye először 2002-ben, a barcelonai Európai Tanács ülésén merült fel azzal a céllal, hogy nemzetközileg is legyenek összehasonlítható adatok a

¹³⁵ ibid.

¹³⁶ ibid.

nyelvoktatási és nyelvtanulási eredményekről az Unióban.¹³⁷ Továbbá, a „Nyelvtanulás és nyelvi sokszínűség előmozdítása” című, 2004-2006-os időszakra meghatározott cselekvési terv is előírja a Bizottság számára, hogy dolgozza ki a kompetenciamutatót az „Oktatás és Képzés 2010” programmal összhangban.¹³⁸ A kompetenciamérés keretrendszerét végül 2005-re hozta létre az Európai Bizottság a tagállamok képviselőiből álló tanácsadó testület segítségével. Ebben az évben a Bizottság közleményt is kiadott „Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató” néven.¹³⁹ A közleményben részletes stratégiai tervet vázolt fel a Tanács számára a nyelvi kompetenciát vizsgáló európai felmérés létrehozásához; a kompetenciamutató kidolgozására a két idegen nyelv igen korai életkortól kezdődő tanulásával összefüggésben adott javaslatot az intézmény. A Bizottság legfontosabb érve, hogy bár jelenleg – azaz 2005-ben – is értékes adatokat mutathat fel az Unió lakosai nyelvtudásának szintjéről, ezek az adatok nem adnak átfogó képet a nyelvoktatásról. Ennek oka, hogy az adatok egy része úgynevezett „input adat”, azaz az iskolai nyelvtanítással kapcsolatban közölnek információkat (Eurydice, Eurostat), másik része pedig a közvélemény-kutatások (Eurobarometer) eredményeire korlátozódik. A Bizottság meggyőződése, hogy a Barcelonai Célkitűzéseket csak akkor lehet hatékonyan mérni, ha az Unió objektív, megbízható adatokkal is rendelkezik a polgárok nyelvtudásáról. Ebben pedig nagy segítséget jelentene a nyelvi készséget mérő nyelvi tesztek alkalmazása. A nyelvi tesztek eredményei és következtetései révén pedig lehetővé válna egy európai nyelvi kompetenciamutató kidolgozása, ami egyaránt hasznos a tanárok, nyelvtanulók és politikai döntéshozók számára. A kompetenciamutató létrehozásának végső célja az lenne, hogy olyan adatokat lehessen a tagállamok rendelkezésére bocsátani, melyek alapján képet kapnak oktatáspolitikájuk eredményességéről, és szükség esetén változtatni tudnak nyelvtanítási módszereiken. A kompetenciamutató célja tehát, hogy segítse a tagállami hatóságokat a nyelvtanulási politikájuk fejlesztésében, így az oktatás színvonalának emelésében is. Továbbá, a tagállamok a kompetenciamutató által egymás nyelvoktatási gyakorlataiba és módszereibe is betekintést nyerhetnek. Közleményében a Bizottság különböző szempontok alapján fogalmazta meg a mutató létrehozására vonatkozó ajánlásait: a felmérés célja tehát az általános idegen nyelvi kompetencia mérése a tagállamokban, mely a külön erre a célra kifejlesztett kompetenciatesztek segítségével történne. Célcsoportként a 15 éves tanulókat jelölte meg, hiszen ez az az életkor, mikorra kötelező tanulmányaikat befejezik a diákok, így elméletben eddigre minden alapvető tanulási célt elérnek. A nyelvek tekintetében a két elsajátított idegen nyelvet kell vizsgálni, melyek egyúttal az Unióban leggyakrabban használt nyelvek is (angol, francia, német, olasz, spanyol). A felmérés során az alábbi négy nyelvi készséget mérik: olvasott szöveg értése, hallott szöveg értése, beszédkészség és íráskészség. A beszédértés mérésére a többi három készségtől eltérő módszert alkalmaznak, így arra az első kompetenciamérés során még nem kerül sor. A nyelvtudás mérésének szintjei A1 szinttől B2 szintig terjednek, a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret (KER)¹⁴⁰ mércéjének megfelelően. A KER hatszintű skála, A1 szinttől C2 szintig terjed, és az egyének nyelvtudásának általános mérésére szolgál. Nagy kihívást jelentene, és még nagyobb költséggel járna, ha a KER által meghatározott hat szint mindegyikén mérnék a résztvevők nyelvtudását, ezért a Bizottság javaslata alapján csak négy szintet vonnak be a kompetenciamérésbe (A1, A2, B1, B2). A kompetenciamérés koordinátora a Bizottság lesz, míg a tagállamoknak támogató és tanácsadó szerepet szánunk, e célból létrehozzák az Európai Nyelvi Kompetenciamutatóval Foglalkozó Tanácsadó Bizottságot a tagállamok képviselőiből. A finanszírozásról természetesen az Unió fog gondoskodni: 2007-től a költségeket beépítik a 2013-ig tartó pénzügyi keretbe, az élethosszig tartó tanulás programjába.¹⁴¹

A kompetenciamutató kialakításához szükséges adatok összegyűjtését egy európai szintű felmérés, az európai nyelvi kompetenciamérés teszi lehetővé. Ezzel kapcsolatban „Az európai nyelvi kompetenciamérés keretrendszere”¹⁴² című közleményt a Bizottság 2007 áprilisában adta ki, melyben az első kompetenciamérés irányába tett addig elért eredményeiről számolt be az Európai Tanácsnak. Ebben a közleményben említi a Bizottság azt, hogy a kompetenciamérés célja nem csak a nyelvtudás vizsgálata lenne, hanem a nyelvi teszteken túl külön kérdőíveket is kidolgoznának háttér adatok gyűjtésére. Ezen kérdőívek segítségével a nyelvtanulással, tanítási módszerekkel és tantervekkel kapcsolatos adatokat gyűjtjenék. Így lehetővé válna az oktatáspolitikai tényezők részletes vizsgálata, és választ kaphatnánk a nyelvtudás alakulásának okaira és

¹³⁷ Elnökségi következtetések, barcelonai Európai Tanács [2002].

¹³⁸ A nyelvtanulás és nyelvi sokszínűség támogatása akcióterv a 2004-2006 időszakra [2003].

¹³⁹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató [2005].

¹⁴⁰ A közös európai referenciakeret (KER) az idegen nyelvet tanulók teljesítményének leírására hozták létre. A KER az egyes nyelvi készségek hat szintjét különbözteti meg, melyek három tág kategóriára oszthatók: alapszintű nyelvhhasználó (A1–A2), önálló felhasználó (B1–B2) és mesterfokú nyelvhhasználó (C1–C2). Forrás: http://www.nyak.hu/nyat/doc/ker_2002.asp, 2013. 04. 19.

¹⁴¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató [2005].

¹⁴² A Bizottság közleménye a Tanácsnak – Az európai nyelvi kompetenciamérés rendszere [2007].

következményeire. Külön kérdőívek készülének a tanulók, oktatók, iskolaigazgatók és oktatáspolitikai szakemberek számára.¹⁴³

Az első európai nyelvi kompetenciamérésre 2011 tavaszán került sor, az eredményeket pedig részletes elemzést követően 2012 júniusában tették közzé. Az Európai Unió 2012 novemberében adott ki közleményt az addigi eredményeken alapuló referenciaértékről és a nyelvi kompetenciamérés második fordulójáról. A 2011-es felmérésben 54 000 diák, 5000 nyelvtanár és 2 250 iskolaigazgató vett részt, 14 ország 16 oktatási rendszere által: az Egyesült Királyság, Belgium flamand, francia és német nyelvi közösségei, Bulgária, Észtország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Málta, Portugália, Spanyolország, Svédország és Szlovénia. A felmérés a Bizottság korábbi közleményén alapulva, azok ajánlásait felhasználva valósult meg.¹⁴⁴

A felmérés eredménye alapján az európai tanulók nyelvtudása a tagállamok többségében nem éri el a kívánt szintet: a részt vevők csupán 42%-áról bizonyosodott be, hogy megfelelő nyelvi ismeretekkel rendelkezik az első idegen nyelven, míg a második idegen nyelvvel kapcsolatban ez csak a megkérdezettek 25%-áról mondható el. Sajnos 14%-uk az első idegen nyelv tekintetében sem érte el az alapszintet, 20%-uk pedig a második idegen nyelv esetén nem. Az önálló nyelvhasználó szintjét elérő tanulók aránya tagállamról tagállamra változik: a legmagasabb szintet Málta és Svédország érte el az angol nyelvvel (82%), míg a legalacsonyabbat Franciaország az angol nyelvvel (14%) és Anglia a francia nyelvvel (9%). A második idegen nyelv tekintetében Belgium végzett az első helyen (a flamand tanulók 80%-a, a német nyelvi közösség tagjainak pedig 58%-a beszél önálló nyelvhasználóként angolul), ezután Hollandia következik (48%-os arány német nyelvből), majd Málta (35%-os arány olasz nyelvből). A második nyelv esetében Svédország és Lengyelország szerepelt a legrosszabbul: Svédországban a spanyolt, mint második idegen nyelvet a tanulók 4%-a beszéli önálló nyelvhasználóként, Lengyelországban ugyanez a helyzet a német nyelvvel, ami 6%-on áll. A nyelvtanulási képességek még mindig szoros összefüggésben állnak az egyének motivációjával, mely alatt a család, a társadalom és az oktatás értendő. A felmérésből kiderült az is, hogy az európaiak körében a leggyakrabban elsajátított idegen nyelv az angol; a tanulók pozitívan nyilatkoztak az angol nyelvtanulásról, kiemelve annak hasznosságát és egyszerű elsajátítását. A felmérés azt is megállapította, hogy a lányok általában jobban teljesítenek a nyelvtanulás terén, mint a fiúk. Úgy tűnik, hogy az egyes tagállamok között jelentős eltérés tapasztalható a Barcelonai Célkitűzések megvalósítása terén: néhány tagállam közel áll annak eléréséhez (például Belgium, Hollandia és Luxemburg), míg a többség jelentősen elmarad tőle. A nyelvi kompetenciák fejlesztésének szükségessége tehát még mindig alapvető fontosságú.¹⁴⁵

A nyelvi kompetenciamérést követően a kompetenciamutató kialakítására 2012 novemberében került sor, amikor az Európai Bizottság kiadta szolgálati munkadokumentumát „Nyelvi kompetenciák a foglalkoztathatóságért, mobilitásért és növekedésért”¹⁴⁶ néven. A dokumentum a „Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében” stratégiát kíséri. A dokumentumban kialakításra került az európai nyelvi kompetenciaérték. Az Európai Tanács 2009. májusi következtetéseiben kérte fel a Bizottságot, hogy 2012 végéig nyújtson be javaslatot a referenciaértékre vonatkozóan.¹⁴⁷

A referenciaértéket a kompetenciamérés alapján állapították meg, miután összevetették az összes tagállam eredményeit. A referenciaérték tulajdonképpen egyfajta iránymutatás a jövőre nézve, és 2020-ig megvalósítandó javasolt célokat fogalmaz meg. Ezek a célok a következők: 2020-ra a 15 évesek legalább 50%-ának el kell érnie az önálló nyelvhasználó KER szintet az első idegen nyelvből (jelenlegi arány: 42%). 2020-ra a középiskolai tanulók legalább 75%-ának kell legalább két idegen nyelvet tanulni (jelenlegi arány: 61%). Ezek nem annyira konkrét célok, mint az Európa 2020 stratégia tagállamokra vonatkozó célkitűzései, így hozzá lehet őket igazítani a tagállami prioritásokhoz. A referenciaértéket a Bizottság dolgozta ki tanácsadó testülete segítségével.¹⁴⁸

4.3 Összegzés

A felmérések alapján elmondható, hogy az Európai Unió nyelvpolitikai célkitűzése, a Barcelonai Célok több mint tíz év elteltével is messze vannak még. Mind az *Eurobarometer*, mind pedig a nyelvi kompetenciamérés eredményei azt mutatják, hogy valamennyi tagállam polgárai ösztönzésre szorulnak még a nyelvtanulást illetően. Androula Vassiliou oktatásért, kultúráért, többnyelvűségért és ifjúságpolitikáért

¹⁴³ ibid.

¹⁴⁴ Első európai nyelvi kompetenciamérés – végső jelentés [2012].

¹⁴⁵ ibid.

¹⁴⁶ Nyelvi kompetenciák a foglalkoztathatóságért, mobilitásért és növekedésért [2012].

¹⁴⁷ ibid.

¹⁴⁸ ibid.

felelős biztos az *Eurobarometer* felmérés eredményeinek nyilvánosságra hozatalát követően az alábbiakat nyilatkozta 2012-ben:

„Az Eurobarométer jelenlegi felméréséből kitűnik, hogy a többnyelvűség és az idegennyelv-tanulás nagy jelentőséggel bír, ez pedig olyan dolog, aminek örülnünk kell. Azonban többet is kell tennünk annak érdekében, hogy fejlesszük az idegen nyelvek tanítását és tanulását. Az idegen nyelven való kommunikáció képessége szélesíti a látókört és új távlatokat nyit meg; növeli a foglalkoztathatóságot, a vállalkozások esetében pedig több lehetőséget rejt az egységes piacon.”¹⁴⁹

A kedvezőtlen eredmények miatt a Bizottság célul tűzte ki az idegennyelv-tanulás eddigieknél is intenzívebb támogatását, és e célból alakította ki az új „Erasmus mindenkinek” programot. Mint az a korábbi fejezetekben olvasható, a Bizottság célja a nyelvtanfolyamokra szánt pénzügyi keret jelentős növelése az Európai Unió 2014-től 2020-ig terjedő pénzügyi időszakában. Az európai referenciaérték létrehozása szintén a felmérésekre adott válasz a Bizottság részéről, mellyel a tagállami nyelvoktatást kívánja ösztönözni.

5. Magyarország hozzájárulása az Európai Unió versenyképességéhez

5.1 Magyarország és az európai nyelvpolitika – nyelvpolitikai vívmányok a magyar elnökség alatt

2011. január 1. és június 30. között Magyarország látta el az Európai Unió Tanácsa soros elnökségét, mely során prioritásai között a nyelvpolitikával kapcsolatos intézkedések és kezdeményezések is szerepeltek. Mivel Magyarország is felismerte az oktatás és képzés fontos hozzájárulását a gazdasági jólét, a foglalkoztathatóság, így a versenyképesség növeléséhez, a féléves elnökség során végig szem előtt tartotta a – közvetlenül az elnökség megkezdése előtt kialakított – Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek megvalósítását. Tulajdonképpen a magyar elnökség egyik legfontosabb feladata a stratégia és a hozzá kapcsolódó európai félév beindítása volt. E tekintetben országunk példaértékű munkát végzett, hiszen a feszített munkaütem ellenére mindvégig sikerült eredményesen levezényelni a tanácsi vitákat és konszenzust teremteni a 27 tagállam között. Az elnökség idején az oktatási ágazatot érintő legfontosabb témák az alábbiak voltak: a korai iskolaelhagyás megelőzése, a kisgyermekkorai nevelés feltételei, a fiatalok nemzetközi mobilitása, az aktív európai állampolgárság és a tehetség gondozás. A témákkal kapcsolatban a félév során az intézkedéseket összegyűjtő európai szintű ajánlások és közlemények születtek, továbbá konferenciák kerültek megrendezésre és miniszteri találkozók tartottak. A magyar elnökség égisze alatt rendezték meg a „Többnyelvűség Európában – távlatok és gyakorlatok Kelet-Közép-Európában” konferenciát 2011. március 25-26-án. A nemzetközi konferencia témái szorosan kapcsolódtak az európai többnyelvűségi stratégiához, valamint az Európa 2020 célkitűzéseikhez.¹⁵⁰ A fiatalok nemzetközi mobilitásához kapcsolódóan a magyar kormány a „Mozgásban az ifjúság” (Youth on the move) kezdeményezés – mint az Európa 2020 stratégia oktatási alappillére – támogatása mellett is elkötelezte magát. A Lisszaboni Szerződés óta létező elnökségi trió a magyar elnökség ideje alatt is eredményesen működött, így a spanyol-belga-magyar elnökség közös, 18 hónapra meghatározott trió-elnökségi programjának megvalósítása is sikeres volt.¹⁵¹ A magyar elnökség eredményes munkáját az Európai Bizottság elnöke, José Manuel Barroso is elismerte, véleménye szerint ugyanis Magyarország *„felnőtt a kihívásokhoz, és nagyon kompetens munkát végzett”*¹⁵² a félév során.

5.2 Nyelvoktatási stratégia Magyarországon

A 2012-2018-as időszakra vonatkozó nyelvoktatási stratégiát az Emberi Erőforrások Minisztériuma Oktatásért Felelős Államtitkársága dolgozta ki, és az erről szóló „A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig”¹⁵³ Fehér Könyv¹⁵⁴ 2012. december 18. óta mindenki számára hozzáférhető a www.kormany.hu weboldalon. A stratégia célja megoldást találni arra a problémára, hogy bár Magyarországon az uniós átlaghoz képest magas óraszám tanítanak idegen

¹⁴⁹ http://ec.europa.eu/magyarorszag/press_room/press_releases/20120621_eurobarometer_nyelvtanulas_hu.htm, 2013. 03. 13.

¹⁵⁰ Forrás: http://www.nytud.hu/mconf/index_hu.html, 2013. 03. 24.

¹⁵¹ Makkos [2010].,

<http://www.eu2011.hu/hu/magyar-elnokseg-prioritasai>, 2013. 03. 24.,

<http://www.eu2011.hu/hu/europa-2020>, 2013. 03. 24.

¹⁵² Forrás: <http://www.eu2011.hu/hu/hir/orban-az-europai-parlamentben-0705>, 2013. 03. 24.

¹⁵³ A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig [2012].

¹⁵⁴ Fehér Könyv: egy nagy horderejű kérdés tervezett kezelési módjáról készült átfogó elemzés, amely iránymutatásul szolgál a későbbi jogszabályalkotás számára. Forrás:

<http://www.corvinusembassy.com/ep/index.php?page=8&content=8>, 2013. 03. 24.

nyelveket az oktatási intézményekben, a hatékonyság és a nyelvi készségek szintje elmarad a többi tagállamtól. Az uniós lakosok nyelvtudását mérő, 2012-es *Eurobarometer* felmérés alapján Magyarország az utolsó helyen áll az idegen nyelvi ismeretek terén az Európai Unió tagállamai közül. Ennek okait és hátterét a következő alfejezetben részletesen tárgyaljuk.

A nyelvvoktatási reform két fő célja a közoktatásban lehetőleg két idegen nyelv tanítása, a felsőoktatásban pedig a szaknyelvi képzések intenzívebbé tétele. A nemzeti stratégia témái az iskolarendszeren belüli nyelvvoktatás (óvodától a felsőoktatásig, idesorolva a nyelvtanárképzést is), az iskolán kívüli nyelvvoktatás (nyelviskolák, nyelvvizsgáztatás rendszere), tankönyvek és taneszközök, végül a nyelvtanulást támogató környezet biztosítása (a diákok a tanóra keretein kívül is találkozzanak az idegen nyelvvel). A Fehér Könyvben az óvodai nyelvtanulással kapcsolatban megfogalmazták annak előnyeit, hátrányait és finanszírozási lehetőségeit. A dokumentum alapján az általános iskolai nyelvi képzés célja, hogy a diákok egy idegen nyelvből A2 szintet érjenek el az iskola befejezéséig, továbbá hetedik osztálytól egy újabb idegen nyelv elsajátítására is lehetőség nyílik, ez azonban kötelezővé nem válik. Az első idegen nyelvet kötelezően 4. osztálytól kell tanulni, heti 2-5 órában, 7. osztálytól heti 3-5 órában. Ugyanakkor lehetőség van az első idegen nyelv bevezetésére már 1-3. osztályban is. Az első és második idegen nyelv megválasztása fontos szempont, amely a dokumentumban is megjelenik: az angol nyelv ismerete alapvető fontosságú a nemzetközi környezetben betöltött szerepe miatt, emiatt ezt a nyelvet mindenképpen szükséges tanulni. A nyelvi és kulturális sokszínűség megteremtése, valamint a Barcelonai Célkitűzések megvalósítása érdekében azonban mindenképp fontos legalább még egy idegen nyelvet elsajátítani. A dokumentumban érvekkel alátámasztva megfogalmazásra kerül a Magyarország szempontjából hasznos nyelvek listája: a stratégia elsősorban a német nyelvet említi, tekintettel Ausztria közelségére, valamint az országunkban megtelepülő osztrák és német vállalatokra és az általuk biztosított munkalehetőségekre. A jelenlegi helyzet azt mutatja, hogy sajnos sok osztrák és német vállalat azért nem tud magyarországi hálózatot kiépíteni, mert az itt élők nem beszélik a német nyelvet, a hatékony munkavégzéshez pedig kulcsfontosságú a megfelelő nyelvi készségek megléte. Továbbá, a stratégia másik felvetése, hogy lehetőséget kell biztosítani a szomszédos országok nyelveinek elsajátítására is, hiszen ez hozzájárul a jószomszédi viszony kialakításához, a gazdasági kapcsolatok erősítéséhez, így a régió versenyképességéhez is. A németen kívüli egyéb szomszédos nyelvek tanítására leginkább hosszú távon lesz lehetőség, hiszen jelenleg még nem biztosított az ehhez szükséges számú nyelvtanár. A dokumentum alapján tehát világos, hogy a magyar szempontból legfontosabb angol és német nyelv tanítására kívánja a legnagyobb hangsúlyt fektetni a magyar kormány. Az is megfogalmazásra kerül, hogy nyelvpedagógiai szempontból javasolt először a német, majd csak azt követően az angol nyelv elsajátítása. Ezt a német nyelv komplexebb grammatikai struktúrájával magyarázzák. Kutatások ugyanis azt bizonyítják, hogy ha gyermekkorban sajátítunk el egy bonyolultabb nyelvtani struktúrájú nyelvet, akkor utána következő nyelvként sokkal könnyebb lesz akármilyen másik nyelv tanulása. Ám ha ez fordítva történik, és először egy olyan – nyelvtanilag lazább szerkezetű – nyelvet tanulunk, mint az angol, akkor könnyen előfordulhat, hogy a következő nyelv – összetettebb nyelvtani szerkezete miatt – sokak számára nehezen tanulható, vagy akár megtanulhatatlan lesz. Így fennáll annak a veszélye, hogy a diákok motiváció hiányában nem foglalkoznak majd a második nyelvvel. A nyelvtanuláshoz tehát mindenképpen kell az első nyelvnél átélt sikerélmény, ami motiválja a diákot a következő nyelv tanulásában.¹⁵⁵ Úgy gondoljuk, hogy a koncepció alapötlete jó, hiszen a sikerélmény átélése mindenkit előrevisz a nyelvtanulás során, és egy bonyolultabb nyelvtani struktúrájú nyelv után mindenképpen kellemes érzés egy annál könnyebbet tanulni. Ami miatt a koncepciót mégis kissé aggályosnak tartjuk, az a német nyelv magyar nyelvtanulók körében tapasztalt megítélése miatt van. Megfigyelhető ugyanis, hogy a magyar emberek többségében van egyfajta természetes ellenszenv a némettel kapcsolatban, tanulják azt első, második, vagy sokadik idegen nyelvként. Ennek okai sokrétűek lehetnek: adódhatnak a nyelv komplex grammatikai struktúrájából, hangzásbeli „keménységéből”, vagy akár az angol nyelv dominanciájából is. Így tehát hiába is jó célra irányul az új koncepció – hiszen Magyarország versenyképességét valóban nagymértékben növelné, ha még többen beszélnének németül, – ez a fajta természetes ellenérzés nem biztos, hogy megszüntethető azáltal, hogy a gyermekek első idegen nyelvként sajátítják el a német nyelvet. A tapasztalat azt mutatja, hogy az angol nyelv nemzetközi környezetben betöltött szerepe miatt, – a mindennapi életben és az üzleti világban egyaránt – Magyarországon a német nyelv egyelőre még nem tudja felvenni vele a versenyt. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a német nyelvhez való hozzáállás a fiatal munkavállalók körében az utóbbi pár évben változásnak indult, hiszen a Magyarországon megtelepedő német autógyárakban – főként a kecskeméti Mercedes és a győri Audi gyárakban – kínált munkalehetőségek miatt egyre többen felismerik a német nyelv fontosságát. Így tehát a némettel kapcsolatban összességében elmondható, hogy bár úgy tűnik, a legfiatalabb – általános-és középiskolai tanulmányokat folytató – generációt még mindig nagyon nehéz német nyelvtanulásra ösztönözni a fentebb említett okok miatt, a munkaképes fiatalok körében kialakulóban van az a trend, hogy a foglalkoztatási esélyeik növelése miatt elsajátítják a német nyelvet. Könnyebb helyzetben

¹⁵⁵ A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig [2012].

lennének persze, ha a nyelvtanulással nem a munkakeresés, illetve munkavégzés közben kellene foglalkozniuk, így tehát a nyelvek jövőbeni hasznának tudatosítása is fontos feladata lenne a közoktatásnak. A német nyelv oktatása továbbá a Barcelonai Célkitűzések szempontjából is fontos lenne, hiszen abban a két idegen nyelv közül az egyik nyelvnek az egyik szomszédos ország nyelvét ajánlották. Ez pedig Magyarország esetében, Ausztria szomszédja lévén, a német nyelvvel tökéletesen kivitelezhető lenne.

A stratégiában olvasható továbbá az is, hogy a négyosztályos gimnáziumokban két nyelvet tanulnak a diákok, a hat- és nyolcosztályos gimnáziumokban pedig lehetőség nyílik egy harmadik nyelv tanulására is. A nyolcosztályos gimnáziumok sajátossága, hogy a tanulók kötelező nyelvként latint tanulnak. Az óraszámok nincsenek konkrétan meghatározva, ezt a fenntartó lehetőségei és a helyi tanterv alakítják. A középiskolai nyelvtanulás célja, hogy a diákok érettségig eljussanak legalább B1 szintre az első idegen nyelvből, A2 szintre pedig a másodikból. A szakiskolákban az általános iskolában elsajátított nyelv szinten tartása (A2 szint), továbbá a diákok szaknyelvvél való megismertetése a cél. A felsőoktatásra vonatkozóan a dokumentumban megfogalmazták, hogy 2017-től az alapképzésre való bejutás feltétele egy nyelvből B2 szintű nyelvvizsga, mesterképzésnél egy nyelvből B2 általános vagy szakmai nyelvvizsga, míg a doktori képzésnél egy C1 szintű vagy két B2 szintű nyelvvizsga megléte lenne. A felsőoktatási nyelvi képzés célja – feltételezve az általános nyelvismeret legalább B1 szintű meglétét – elsősorban a szaknyelvi készségek fejlesztése. Végül, a stratégia a nyelvtanárképzés átalakítását is megcélozza: szétválasztják az általános iskolai és középiskolai tanárképzést, ezáltal biztosítva a leendő tanárok célzottabb és hatékonyabb módszertani felkészítését. A képzés minőségét is javítja majd az osztatlan képzés ismételt bevezetése és az egy éves kötelező tanítási gyakorlat.¹⁵⁶

Az új nyelvtanítási stratégiával a magyar kormány tehát az óvodától a felsőoktatáson át, a felnőttképzésig minden területen célul tűzte ki a jelenlegi képzések hiányosságainak javítását azzal a céllal, hogy a nyelvtanítás az oktatás minden szintjén átlátható, ésszerű és hatékony legyen. A stratégia összhangban áll az Európai Unió nyelvpolitikai célkitűzéseivel (barcelonai irányelv), valamint az Európa Tanács iránymutatásaival (KER nyelvi szintek) is.¹⁵⁷ A stratégia megvalósíthatósága természetesen kérdéses, hiszen jól kialakított, de a végrehajtást tekintve eredménytelen programok már korábban is születtek: az első jelentős nyelvtanítási stratégia az Oktatási és Kulturális Minisztérium által 2003-ban indított „Világ-Nyelv”¹⁵⁸ program volt, melyet az átfogó idegennyelv-tudás fejlesztési koncepció egyik elemeként hoztak létre. Az akkori kormány az idegen nyelvekkel kapcsolatban azt a célt tűzte ki, hogy a középiskolai tanulmányait befejező fiatalok mindegyike rendelkezzen legalább egy nyelv középszintű és egy másik nyelv alapszintű ismeretével.¹⁵⁹ Ahogy a nyelvtudással foglalkozó felmérések bizonyítják, a célok megvalósítása nem történt meg, így csak remélni lehet, hogy a legfrissebb nyelvtanítási stratégia beváltja majd a hozzá fűzött reményeket.

5.3 A magyarok nyelvtudása – az *Eurobarometer* felmérések és a magyarországi népszámlálások eredményei

A magyar lakosságra alapvetően jellemző a nyelvi készségek alacsony szintje: bár a rendszerváltás óta javuló tendencia figyelhető meg,¹⁶⁰ a legfrissebb *Eurobarometer* felmérés alapján egyértelmű, hogy országunk még messze van a Barcelonai Célkitűzések teljesítésétől. A 2012-es felmérés eredményei alapján ugyanis a magyar megkérdezettek 35%-a állította magáról, hogy beszél egy idegen nyelven, míg ez az arány 2006-ban még 42% volt. Az egy idegen nyelvre vonatkozó adatokból következik, hogy két idegen nyelven még kevesebb ember beszél: 2012-ben a megkérdezettek mindössze 13%-a, ami 27%-ról csökkent erre a szintre hat év alatt. Három idegen nyelven a megkérdezettek mindössze 4%-a tud kommunikálni, ami az előző eredményeket olvasva már egyáltalán nem meglepő. Az viszont végeredményben megdöbbentő, hogy a lakosság 65%-a egy idegen nyelven sem beszélt 2012-ben.¹⁶¹

A magyarok körében a személyes fejlődés szempontjából legfontosabb és legnépszerűbb nyelvek változatlanul az angol (64%), a német (48%) és ezek után jócskán lemaradva a francia (5%). Meglepő módon a megkérdezettek 16%-a nem tartja egyik nyelvet sem hasznosnak. Ha gyermekeik, azaz a jövő generációja szempontjából fontos nyelveket említik, szintén ez a három nyelv áll az élen. A Barcelonai Célok megítélése eltérő a megkérdezettek körében: míg a magyarok 85%-a egyetért azzal, hogy az uniós állampolgároknak anyanyelvükön kívül legalább egy idegen nyelven kellene beszélniük, két idegen nyelv

¹⁵⁶ *ibid.*

¹⁵⁷ *ibid.*

¹⁵⁸ Világ-Nyelv Program [2005].

¹⁵⁹ *ibid.*

¹⁶⁰ Az 1990-es népszámláláskor – saját bevallás alapján – a lakosság 9%-a, tíz évvel később 15%-a, 2011-ben pedig 25,4%-a vallotta magáról, hogy anyanyelvén kívül még legalább egy idegen nyelvet beszél. Forrás: Népszámlálás, 1990., 2001., 2011.- KSH

¹⁶¹ Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) – Magyarország [2012].

fontosságáról ugyanezt 65%-uk gondolja. Ugyanakkor 87%-uk szerint a nyelvi kompetenciák fejlesztésének uniós prioritásnak kellene lennie. A nyelvhasználat helyét tekintve a legtöbb magyar nyaralás alkalmával (37%), valamint valamennyivel kevesebben televízió, rádió, internet használatakor (23%) használnak anyanyelvüktől eltérő nyelvet. A 23%-os arányon a közeljövőben javíthat, hogy az Európai Unió által előírt földfelszíni televíziózásban végbemenő digitális átállásnak köszönhetően lehetőség lesz a nem magyar nyelvű műsorok eredeti nyelven, valamint feliratozott formában való megtekintésére. Továbbá, a hét ingyenesen nézhető csatorna között egy többnyelvű (angol, német és francia nyelven nézhető) európai hírcsatorna (Euronews) is megtalálható.¹⁶²

A nyelvtanulást motiváló tényezők között a legtöbben az ingyenes nyelvvórákat említették (28%); emellett az alábbi szempontok is népszerűek: ha a nyelvtudás által elérhetőek lennének külföldi munkalehetőségek (19%), ha a nyelvtanulónak fizetnének a tanuláért (16%), ha lehetőség lenne célnyelvi környezetben elsajátítani a nyelvet (14%). Mégis, meglepő módon, a megkérdezettek 30%-a állította, hogy nem szeretné nyelvtudását fejleszteni. A nyelvtudást akadályozó tényezők között annak költségessége vezet (44%), majd a motiváció hiánya (36%) és az időhiány (28%). Végül, arra kérdésre, hogy miért hasznos nyelvet tanulni, a válaszadók többsége a külföldi munkavállalást (71%), a magyarországi jobb munkalehetőségeket (56%), a munkavégzés során való nyelvhasználatot (40%) és a külföldi tanulmányok folytatásának lehetőségét (38%) említette.¹⁶³

A kapott eredmények mindenképpen pesszimizmusra adhatnak okot, ugyanakkor megjegyzendő, hogy a 2012-es *Eurobarometer* felmérésnek mindössze 1021 magyar interjúalánya volt, ezért az eredmény nem feltétlenül tekinthető reprezentatívnak. Emiatt, – bár nem közvetlenül az Európai Unióhoz köthető felmérésről van szó – fontosnak tartjuk a 2011-es magyarországi népszámlálás nyelvtudásra vonatkozó adatait is megemlíteni, és azokat a korábbi – 2001-es felméréssel – összevetni. Habár a népszámlálás az *Eurobarometer* felméréshez hasonlóan szintén önbevalláson alapul, a megkérdezettek számát tekintve mindenképpen árnyaltabb képet ad a magyarok nyelvtudásáról. A 2001-es adatok alapján, – amikor Magyarország lakossága 10 198 315 fő volt – a magyarok 19,2%-a vallotta azt, hogy beszél idegen nyelven. A nyelvek közül a leggyakoribb a német (9,4%), majd az angol (9,2%) volt. Jellemző volt még az orosz (1,8%) és a francia nyelv (1,07%) használata is.¹⁶⁴

A Központi Statisztikai Hivatal 2013 márciusában tette közzé a 2011-es népszámlálás végleges adatait, melynek nyelvtudásra vonatkozó eredményei a következők: a lakosságcsökkenés (9 937 628 fő) mellett csökkent az idegen nyelven nem beszélő magyarok száma is. Az idegen nyelvtudásra vonatkozó részt a lakosság 85%-a (8 409 049 fő) töltötte ki; a válaszadók 25,4%-a vallotta magáról, hogy beszél idegen nyelven, ami több mint 6%-os növekedés az előző népszámlálás adataihoz képest. Míg 2011-ben a vezető idegen nyelv a német volt, ezt a helyet 2011-re átvette az angol: angolul a lakosság 15,9%-a, németül 11,1%-a beszél. A harmadik helyen továbbra is az orosz áll, 1,5%-kal.¹⁶⁵

Összevetve a 2011-es népszámlálás adatait a 2012-es *Eurobarometer* felmérés Magyarországra vonatkozó eredményeivel, nem tapasztalható jelentős eltérés a nyelvtudást illetően: míg az *Eurobarometer* felmérés során a megkérdezettek 35%-a mondta, hogy beszél idegen nyelven, a 2011-es magyarországi népszámlálás során az összlakosság 25,4%-a állította ezt. Emiatt megállapítható, hogy mivel a népszámlálási adatok – az abban résztvevők száma miatt – inkább tekinthetők reprezentatívnak, mint az *Eurobarometer* felmérés eredményei, az idegen nyelvi készségek hiánya mindenképpen jellemzi a magyar lakosságot, így ennek megváltoztatásával minden szinten foglalkozni kell.

A 27 tagállam között leggyengébb eredményt produkáló Magyarország 2012-es szereplése több kérdést is felvet. Először is: hogyan lehetséges az, hogy a korábbi fejezetekben ismertetett európai kezdeményezések, erőfeszítések és a finanszírozás megoldottsága ellenére is Magyarország teljesítménye még mindig jócskán elmarad a tagállamok többségétől? Másodsor: okolható-e az eredményért egy személyben bárki is? A már ismertetett nemzeti nyelvoktatási stratégiában olvasható, hogy a jelenlegi helyzet – azaz a magas nyelvi óraszám ellenére sem hatékony képzés – a nyelvtanárok magas fluktuációjára, a szakmai ellenőrzés hiányára, valamint az átjárhatóság hiányára vezethető vissza. A különböző intézménytípusok ugyanis nem építenek a diákok korábban megszerzett tudására, így nem ritka az sem, hogy valaki többéves nyelvtanulás után a középiskolában újra kezdő szintről kezd el egy nyelvet. Ezen kívül a folytonosságot akadályozza a tankönyvek, így az azokban megjelenő nyelvoktatási módszerek túlkínálata is. Ezt a helyzetet kívánja orvosolni a már ismertetett nemzeti nyelvoktatási stratégia, melynek – remélhetőleg pozitív – eredményeiről egyelőre csak feltételes módon lehet beszélni. A felsorolt problémák megoldása érdekében az új stratégia

¹⁶² Forrás: <http://mindigtv.hu/digitalis-atallas>, 2013. 04. 17.

¹⁶³ Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) – Magyarország [2012].

¹⁶⁴ 2001. évi népszámlálás – országos adatok [2004].

¹⁶⁵ 2011. évi népszámlálás – országos adatok [2013].

célja annak biztosítása, hogy a középiskolai oktatás szervesen épüljön rá az általános iskolai képzésre. A tanulás folytonosságának egyik biztosítékaként a tervek szerint bevezetésre kerül a folyamatos szakmai kontroll, valamint a két évente megismételt, 6. osztálytól alkalmazott szintfelmérők rendszere.¹⁶⁶

Amin meglátásunk szerint mindenképp szükséges lenne javítani, az a magyar tanulók motiváltsága, ugyanis az *Eurobarometer* felmérés ilyen szempontból két helyen is megdöbbentő eredménnyel szolgált: a megkérdezettek 16%-a szerint nem hasznos az idegennyelv-tudás, 30%-uk pedig nem szeretné fejleszteni nyelvtudását vagy egyáltalán nyelvet tanulni. Úgy gondoljuk, hogy a motiválásban a nyelvtanároknak és a nyelvi környezetnek is nagy szerepe van. Ilyen szempontból nagyon fontos a stratégia azon része, melyben e két tényezőnek kiemelt figyelmet szentel, így nagyobb hangsúlyt fektet a tanárképzésre és a nyelvtanulás háttérének megteremtésére.

5.4 Az Unió nyelvoktatási programok megvalósítása Magyarországon

Az Európai Unió tagállama lévén Magyarországon is pályázhatók a 2007-2013-as időszakra meghirdetett „Egész életen át tartó tanulás” program alprogramjai, projektjei. A program magyarországi koordinálásáért az 1996-ban létrehozott Tempus Közalapítvány felelős, mely az Emberi Erőforrások Minisztérium felügyelete alatt működő, kiemelten közhasznú szervezet. Tevékenységi körébe tartozik a nemzeti és nemzetközi oktatás-képzési pályázati programok kezelése, képzések nyújtása, továbbá a szervezet tudásközpontként is funkcionál.¹⁶⁷ Az LLP program ismertetésével ennél bővebben nem foglalkozunk, hiszen azt már egy korábbi fejezetben uniós szinten részletesen tárgyaltuk.

A program, ami a nyelvoktatás szempontjából jelenleg Magyarországon talán a legnagyobb fontossággal bír, a *Tudásod a jövőd* TÁMOP¹⁶⁸ 2.1.2/12-1 „Idegen nyelvi és informatikai kompetenciák fejlesztése” elnevezésű kiemelt Európai Unió projekt, melyet 2012 őszén indítottak. A projekt célja segíteni az alacsony idegen nyelvi és informatikai kompetenciával rendelkező – elsősorban felnőtt – lakosság munkaerőpiaci integrációját, ezáltal hozzájárulva a magyarországi foglalkoztatottsági szint emeléséhez, így a nemzetgazdaság versenyképességének növeléséhez. A kormány célja elsősorban a munkanélküliek, kismamák, a legszegényebb környezetben élők és a 45 év felettek támogatása, de természetesen minden más személy is részt vehet a képzéseken, aki megfelel a kritériumoknak. A projekt az élethosszig tartó tanulás koncepciójával összhangban, 2012. december 1. és 2014. augusztus 31. között valósul meg. A képzésekbe közel 100 000 főt vonnak be, közülük 10 000 fő hátrányos helyzetű település lakosa, vagy 45 év feletti. A projekt gazdája a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal Munkaerőpiaci Kulcskompetenciák Irodája, amely az NT Nemzetközi Technológiai Nonprofit Közhasznú Kft-vel konzorciumban valósítja meg a projektet. A megvalósítást irányító szervek a Közigazgatási-és Igazságügyi Minisztérium, a Nemzetgazdasági Minisztérium, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség. A képzésekben részt vehet minden olyan 18. életévét betöltött magánszemély – felső korhatár nélkül, – aki nem áll középiskolával vagy felsőoktatási intézménnyel tanulói/hallgatói jogviszonyban (kivéve a költségterítéses képzésben résztvevők), a képzési programmal egy időben nem vesz részt hazai vagy más Európai Unió által támogatott nyelvi és informatikai képzésben, valamint vállalja, hogy a képzés költségeit minimális önrésszel kiegészíti. Az önrész mértéke a hátrányos helyzetű településeken élők esetében a képzési díj összegének 2%-a, minden más esetben annak 5%-a.¹⁶⁹

A képzésekre elnyerhető maximális támogatás összege egyénenként 90 000 Forint. A „Tudásod a jövőd” projekt megvalósításához 12,48 milliárd forint európai uniós támogatás áll rendelkezésre, melyből 1 milliárd forintot a közép-magyarországi térségben kell felhasználni. A képzéseket a projektbe befogadott akkreditált képző intézmények hirdetik meg. A tanfolyamok szintje A1 szinttől B2 szintig terjed. A programban összesen 800 eTanácsadó is dolgozik, akik sokrétű feladatokat teljesítenek: egyrészt foglalkoznak a képzések megkezdése előtt igényfelméréssel, toborzással, a jelentkezéssel/registrációval kapcsolatos segítségnyújtással, másrészt pedig figyelemmel kísérik a tanulók előrehaladását a képzések során, mentorálják őket, és lehetőleg megakadályozzák a lemorzsolódásukat.¹⁷⁰

¹⁶⁶ A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig [2012].

¹⁶⁷ Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=2, 2013. 03. 25.

¹⁶⁸ Társadalmi Megújulás Operatív Program: nem beruházási célú humánfejlesztéseket támogat az alábbi területeken: foglalkoztatás és munkaügy, szakképzés és felnőttképzés, köznevelés, felsőoktatás, szociális terület, egészségügy. Forrás: http://www.tpf.hu/pages/newslit/index.php?page_id=2256, 2013. 03. 26.

¹⁶⁹ Forrás: <http://www.tudasodajovod.hu/>, 2013. 03. 26.

¹⁷⁰ *ibid.*

2013. májusig országsszerte 169 kistérségben, 4 636 képzés közül választhattak a „Tudásod a jövőd” programra regisztráltak, derül ki a 2013. május 2-án kiadott sajtóközleményből.¹⁷¹ Ezidáig több mint 44 000 magánszemély jelentkezett nyelvi vagy informatikai képzésre, az együttműködési megállapodással rendelkező képző intézmények listája pedig folyamatosan bővül. A program ideje alatt az ország egész területén ellenőrök kísérik figyelemmel, hogy a jogszabályokat mindenhol betartják-e, annak megfelelően valósulnak-e meg a képzések. Ezidáig mindent jogszerűnek találtak.¹⁷²

A TÁMOP-projekt jelentőségét elsősorban abban látjuk, hogy ez az első olyan Európai Unió támogatás, melynek keretében a felnőttképzés számára szinte teljesen ingyenes nyelvtanulási lehetőséget biztosítanak. A 2012-es *Eurobarometer* felmérés során a nyelvtanulást akadályozó tényezőkre utaló kérdésre a megkérdezettek 44%-a válaszolta azt, hogy annak költségessége miatt nem tanul idegen nyelvet. Ezzel most ez az akadály a nyelvtanulók jelentős többsége előtt elhárul, hiszen az Unió és a magyar állam mindenké számára elérhetővé teszi a nyelvtanulást.

A másik, ugyancsak új kezdeményezés a *Campus Hungary*¹⁷³ felsőoktatási mobilitási program, melyet a Tempus Közalapítvány és a Balassi Intézet konzorciumi partnerségben koordinál. A program az Európai Unió támogatásával, az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében valósul meg (TÁMOP 4.2.4.B/1-11/1, TÁMOP 4.2.4.B/2-11/1 projektek), támogatási összege közel 5 milliárd forint. A B/1 projekt országos kiterjesztésű, és 2012. június 1-től 2014. október 31-ig tart; a B/2 projekt a konvergencia régióra¹⁷⁴ vonatkozik, és 2012. augusztus 1-től 2015. június 30-ig tart.

A program ösztöndíj-lehetőséget nyújt hallgatók, oktatók és a felsőoktatási adminisztratív személyzet részére.¹⁷⁵ A program céljai között az alábbiak szerepelnek: a felsőoktatásban résztvevők mobilitásának, így nemzetközi tapasztalatszerzésének elősegítése, a magyar felsőoktatás nemzetközi versenyképességének és a magyarországi oktatási intézményeket választó hallgatók számának növelése, valamint a külföldi felsőoktatási intézményekkel való kapcsolat kiépítése és erősítése. A pályázat első szakasza 2012 novemberében zárult, mely során közel 1200 hallgatót választottak ki, akik résztanulmányaikat 2013. január 15. és augusztus 31. között töltik a világ több pontján.¹⁷⁶

A legújabb *Campus Hungary* ösztöndíjak 2013. szeptember 3-án kerültek meghirdetésre. A magyarországi felsőoktatási intézmények hallgatói pályázhatnak rövid és csoportos tanulmányútra (konferencia, nyári/téli egyetem, kutatás), szakmai gyakorlatra és féléves részképzésre. Az ösztöndíjra jelentkezhet bármely akkreditált magyarországi felsőoktatási intézmény hallgatója, aki aktív hallgatói jogviszonnyal, legalább 2 teljesített félévvel rendelkezik, és legalább középfokon beszél a pályázott tevékenység nyelvén.¹⁷⁷

6. Összefoglalás

Jelen tanulmányban a gazdasági versenyképesség és az idegennyelv-tudás közti összefüggést vizsgáltuk az Európai Unió vonatkozásában. Miután az Unió felismerte, hogy szoros összefüggés van egy térség versenyképessége és lakói nyelvtudása között, versenyképességi stratégiáit – a Lisszaboni Stratégiát és az Európa 2020 programot – is e megállapítás szem előtt tartásával fogalmazta meg. Érvünket, miszerint a versenyképességben kulcsfontosságú szerepe van a nyelvtudásnak, a Bizottság 2005-ben kiadott nyelvi stratégiájával („Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére”), valamint az ELAN jelentéssel („A vállalati idegennyelv-ismeret hiányának hatása az európai gazdaságra”) támasztottuk alá. Mind a stratégiában, mind pedig a jelentésben megfogalmazásra került, hogy a vállalkozások nyelvtudás hiányában többszörösen is hátrányos helyzetbe kerülnek, amikor határon átnyúló üzletkötésben lennének érdekelték, továbbá az uniós tagságból fakadó előnyöket sem képesek sok esetben teljes mértékben kihasználni az idegen nyelvi képességek hiánya miatt. Emiatt nagyon fontos a munkavállalók nyelvtanulásra való ösztönzése az Unióban, hiszen azzal mind saját munkaerőpiaci esélyeiket, mind pedig az uniós térség gazdasági versenyképességét

¹⁷¹ http://www.tudasodajovod.hu/web/guest/sajto/-/asset_publisher/CmpD3IM2IWTv/content/sajtokozlemeny-2013-05-02-?redirect=http%3A%2F%2Fwww.tudasodajovod.hu%2Fweb%2Fguest%2Fsajto%3Fp_id%3D101_INSTANCE_CmpD3IM2IWTv%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dsub-center%26p_p_col_count%3D1, 2013. 09. 09.

¹⁷² *ibid.*

¹⁷³ Hivatalos megnevezés: „Nemzeti Kiválóság Program - Campus Hungary, K+F projektekhez és képzési programokhoz kapcsolódó, nemzetközi hallgatói mobilitás személyi támogatási rendszerének fejlesztése országos/konvergencia program” Forrás: www.campushungary.hu, 2013. 04. 19.

¹⁷⁴ Konvergencia régiók Magyarországon: Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl. Forrás: www.campushungary.hu, 2013. 04. 19.

¹⁷⁵ Oktatók és felsőoktatási adminisztratív személyzet csak a konvergencia régiókban pályázhatnak.

¹⁷⁶ Forrás: <http://www.campushungary.hu/>, 2013. 03. 27.

¹⁷⁷ *ibid.*

növelik. A stratégiákkal foglalkozó fejezetben rávilágítottunk arra, hogy bár az Uniót érintő foglalkoztatási, szociális és oktatási problémákat mindvégig jól látták Európa vezetői, és a megoldási javaslatok, valamint a versenyképesség növelése szempontjából fejlesztendő területek kialakítása terén is konszenzus teremtődött az uniós tagállamok között, a végrehajtás és a kitűzött célok megvalósítása mind a mai napig nehézkesen történik.

Másik állításunkat, miszerint a nyelvtanulás elősegítése céljából feltétlenül szükség van átfogó uniós oktatás-és szakképzési politikára, az uniós intézmények nyelvi sokszínűséget támogató tevékenységével foglalkozó fejezetben fejtettük ki, ahol az „Egész életen át tartó tanulás” programot tárgyaltuk részletesen. Ebben a fejezetben amellett érveltünk, hogy valamennyi uniós szerv – kiváltképp az Európai Bizottság – elkötelezett a nyelvtanulás támogatása mellett. A számos uniós nyelvtanulási kezdeményezés mind azt mutatja, hogy az Unió számára prioritást képez a nyelvtanulás támogatása, hiszen a magas szintű nyelvi kompetenciák nagymértékben hozzájárulnak a térség versenyképességének növeléséhez.

Az *Eurobarometer* felmérésekkel foglalkozó fejezetben azonban jól látható, hogy az intézményi erőfeszítések kissé hiábavalónak tűnnek, hiszen a 2002-ben meghatározott Barcelonai Célkitűzések tekintetében a legtöbb tagállam polgárai még 10 év elteltével is átlagon aluli nyelvtudással rendelkeznek. Ebben a fejezetben világossá válik, hogy amikor a célkitűzések tagállami végrehajtására kerül sor, a tagországok többsége elmarad a kitűzött céloktól. A 2012-es felmérés eredménye alapján az „anyanyelv plusz két idegen nyelv” koncepció átlagon felüli teljesítésére mindössze nyolc tagállam képes jelenleg: Luxemburg (84%), Hollandia (77%), Szlovénia (67%), Málta (59%), Dánia (58%), Lettország (54%), Litvánia (52%) és Észtország (52%). A célkitűzések tekintetében a legrosszabb eredményt Magyarország (13%), Portugália (13%), az Egyesült Királyság (14%) és Görögország (15%) produkálja.¹⁷⁸

Tanulmányunkban kiemelt részt szántunk a magyarországi nyelvpolitika vizsgálatának az európai versenyképességhez való hozzájárulás tekintetében. Az *Eurobarometer* felmérések eredményei alapján hazánk több tekintetben is elmarad az uniós átlagtól annak ellenére, hogy európai szinten Magyarországon tanítanak legnagyobb óraszámban idegen nyelvet a közoktatásban.¹⁷⁹ A közoktatás megreformálására tesz kísérletet a 2012 végén ismertetett idegen nyelvi stratégia, mely az oktatás minden szintjén megfogalmaz javaslatokat az átalakításra vonatkozóan. Az *Eurobarometer* felmérés eredményeiből az is kiderül, hogy a felnőtt magyar lakosság többsége leginkább a motiváció és a pénzügyi források hiánya miatt nem tanul idegen nyelvet. Erre a problémára a felnőttképzésben talán megoldást kínál az új, szinte teljesen ingyenes nyelvtanulást biztosító TÁMOP 2.1.2 program. A program haszna és eredményei remélhetőleg a közeljövőben megmutatkoznak.

Az egyes tagállamokban jelentkező alacsony nyelvi kompetenciának véleményünk szerint több gyökere van: először is, nagyfokú gátló tényezőnek tartjuk, hogy olyan területek, mint az oktatáspolitikai, a szociális politika és a foglalkoztatás-politika tagállami hatáskörbe tartoznak, hiszen ilyen módon az egyes tagországok szabad kezet kapnak az uniós szinten kialakított célok megvalósítását illetően. A problémát legfőképpen abban látjuk, hogy bár a kezdeményezések uniós szinten megszületnek, a megvalósítás a tagországok szintjén nem, vagy csak részlegesen megy végbe. Mivel szankciórendszer nincs, csak közös célkitűzések, így egyik tagállam sem vonható felelősségre nem teljesítés esetén. A fennálló rendszerben emiatt a megoldást jelen pillanatban tagállami szinten kell megtalálni: az oktatási rendszer minden szintjére kiterjedő radikális reformra lenne szükség olyan tagállamokban, mint Magyarország, Olaszország, az Egyesült Királyság, Portugália és Írország, mely országok mindegyikében 60% feletti az egy idegen nyelvet sem beszélő lakosok száma.¹⁸⁰

A probléma másik gyökere a tanárok és diákok hozzáállásában keresendő: számos nyelvtanulási lehetőségéből választhatnak az érdeklődők, ennek ellenére sok helyütt nincs eredmény. Az eredménytelenséget mi e tekintetben a motiváció hiányában látjuk. A nyelvtanuláshoz szükséges motiváció fenntartását nem elég a tanulóknak szorgalmazni, hiszen erre ugyanolyan nagy szükség van az oktatók esetében is. Hiába motivált ugyanis egy diák, a nem megfelelő tudású és elhivatottságú tanár könnyen elveheti a legmotiváltabb nyelvtanuló kedvét is.

Összességében úgy gondoljuk, hogy a nyelvi kompetenciák alacsony szintjéért elsősorban nem az Európai Unió nyelvpolitikája felelős, hiszen minden intézkedéséből látszik, hogy kulcsfontosságú számára a nyelvtanítás kérdése. A 2014-2020-as időszakra meghatározott többéves pénzügyi keretben is jóval nagyobb összeget szánnak a nyelvi programokra, a nyelvkérdés tehát továbbra is prioritás az EU-ban. Ha azonban a megvalósításban nincs cselekvésre kész partnere az Uniónak, akkor nehéz jó eredményeket produkálni.

¹⁷⁸ Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

¹⁷⁹ Forrás: <http://www.nyest.hu/hirek/miert-nem-siker-es-az-iskolai-nyelvtanitas>, 2013. 04. 18.

¹⁸⁰ Magyarország: 65%, Olaszország: 62%, Egyesült Királyság (61%), Portugália (61%), Írország (60%). Forrás: Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].

Hiába vannak jó programok, jól felépített stratégiák és koncepciók, ha az Unió szerepe a támogatáson, az ösztönzésen túl nem terjed. Tekintve, hogy uniós hatáskörben lévő nyelvpolitika nem létezik, az idegen nyelvi készségek javítását mindenképpen tagállami szinten kell megoldani.

Nemzeti szinten nagy szükség lenne a politikai csoportok által kialakított egységes álláspont meglétére, mely által biztosítható lenne a nyelvi programok folytonossága. A kormányváltások során alkotott újabb és újabb nyelvi stratégiák felfutásához mindig időre van szükség, ezen kívül az új programok elindítása jelentős adminisztratív költségekkel is jár. Habár a konszenzus megteremtése nagyon nehéz a mai politikai életben, ameddig arra hajlandóság sem mutatkozik a politikai csoportok részéről, a nyelvi stratégiák hatékonysága mindig megkérdőjelezhető marad. Ugyanakkor a nyelvtudás szintjének növeléséhez a megfelelő kormányzati intézkedések meghozatalán túl az is szükséges, hogy a tanulásra a polgárok is hajlandóságot mutassanak. Minden nyelvtanulóban tudatosítani kell, hogy a munkaerőmozgásban kulcsfontosságú a nyelvtudás, és ennek felismerése minél fiatalabb életkorban kell, hogy megtörténjen. A nyelvoktatás-és tanulás rendkívül érzékeny terület, melyben előrelépés csak akkor tapasztalható, ha az Európai Unió, a tagállamok, és a polgárok együtt vesznek részt benne, és mindannyian belátják, hogy a nyelvtanulás egyszerre egyéni, nemzeti és európai érdek is; Európa a világ legversenyképesebb térségévé ugyanis csak az összes polgára segítségével, az ő együttműködésük révén válhat, mely célkitűzés az Európa 2020 stratégiában is megfogalmazódik.

Irodalomjegyzék

Könyvek, cikkek

Ajtay-Horváth Magda [2002]: Az integráció nyelvi kihívásai. Az euroszövegek nyelvformáló szerepe. Fordítástudomány, 8. sz., 5-14.

Andrássy György [1999]: A nyelvi kérdés az Európai Unióban. In: Csefkó Ferenc - Horváth Csaba (szerk.): Magyar és európai civil társadalom, Pécs, 154-164. old.

Andrássy György [2001]: Európai nyelvpolitika. In: Kunszt Márta- Laczkóné Tuka Ágnes (szerk.): Politikatudományi válaszok a XXI. század kihívásaira. VII. Politológus vándorgyűlés, Pécs, 162-173. old.

Bartha Csilla [1999]: A kétnyelvűség alapkérdései: beszélők és közösségek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Fischer Márta [2010]: Fordítás és közvetítés a nyelvoktatásban – mit nyújthat a nyelvoktatásnak a fordítástudomány? Fordítástudomány, 23. sz., 50-63. old.

Frank Ágnes [2004]: A brüsszeli bábel. In: Balázs-Grátsy (szerk.): Az Európai Unió és a nyelvek. Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból. Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest.

Gács János [2005]: A lisszaboni folyamat: rejtélyek, elméleti problémák és gyakorlati nehézségek. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest.

Gados László [2004]: A nyelvpolitika és a közös közvetítő nyelv kérdése az Európai Unióban. In: Balázs-Grátsy (szerk.): Az Európai Unió és a nyelvek. Válogatás a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyanyelvi pályázataiból. Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest.

Halmi Péter [2006]: Európa esélye: A Lisszaboni Stratégia. Az integrált strukturális reformok hatásai. Magyar Tudomány 167. évf. 9. sz.

Kierzkowska, Danuta [2000]: National Language of Law vs. International Unification of Law. ACROSS Languages and Cultures, 1. sz., 19-29. old.

Lendvai Endre [2004]: Nyelvtörvény és fordítás. Fordítástudomány, 12. sz., 90-101. old.

Löffler Tibor [2001]: Nyelvpolitika és politikai legitimitás. In: Kurtán Sándor – Sándor Péter – Vass László (szerk.): Magyarország politikai évkönyve 2001-ről, Demokrácia Kut. M. Köz. Alapítvány, Budapest, 120-131. old.

Makkos Anikó [2010]: Az EU nyelvpolitikája – a magyar elnökség nyelvi előkészítése. Fordítástudomány, 24. sz., 125-130. old.

Nádor Orsolya [2002]: Nyelvpolitika: a magyar nyelv politikai státuszváltozásai és oktatása a kezdetektől napjainkig, Budapest.

Nádor Orsolya - Szarka László (szerk.) [2003]: Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Oláh Tibor [1991]: Nyelvpolitikai modellek elméleti megközelítésben. In: Máté Jakab (szerk.): Nyelv, szöveg, fordítás, BKE, Budapest, 91-100. old.

Oláh Tibor [1992]: A nyelvpolitika meghatározása és vizsgálódásának területei. In: Bakonyi István et al. (szerk.): Jelentés a nyelvoktatásról, BKE, Budapest, 291-300. old.

Pap Mária [1975]: Társadalom és nyelv: Szociolingvisztikai írások. Gondolat, Budapest.

Pym, Anthony [2000]: The European Union and its future languages. Questions for language policies and translation theories. *ACROSS Languages and Cultures*, 1. sz., 1-19. old.

Szabari Krisztina [2006]: Tolmácsolás. Bevezetés a tolmácsolás elméletébe és gyakorlatába. *Scolastica*, Budapest.

Szabari Krisztina [1996]: Az Európai Unió és a nyelvek. *Modern Nyelvoktatás*, 3. sz., 31-47. old.

Szabari Krisztina [1996]: Európai Unió – Nyelvi vetület. In: Lengyel Zs. – Navracsics J. – Szabari K. – Szépe Gy.: *Szociolingvisztika*, 101-114. old.

Szépe György [2001]: *Nyelvpolitika: múlt és jövő*, Iskolakultúra, Pécs.

Szépe György: *Nyelv, hatalom, egyenlőség: Nyelvpolitikai írások*, Corvina, Budapest.

Török Ádám [2006]: Quo vadis Europa? A Lisszaboni Stratégia értelméről és tanulságairól 2006 tavaszán. *Magyar Tudomány* 167. évf. 9. sz.

Elektronikus források

Európai Unió joganyag

A Bizottság közleménye a Tanácsnak – Az európai nyelvi kompetenciamérés rendszere [2007].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0184:FIN:HU:PDF>, Hozzáférés dátuma: 2013. 03. 11.

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az Európai Nyelvi Kompetenciamutató [2005].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0356:FIN:HU:PDF>, (2013. 04. 16.

A Lisszaboni Stratégia értékelése [2010].: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/lisbon_strategy_evaluation_en.pdf, (2013. 04. 06.

A Lisszaboni Stratégia új kezdete [2005].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0024:FIN:hu:PDF>, (2013. 04. 12.

Amszterdami Szerződés [1997].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1997:340:0001:0144:EN:PDF>, (2013. 03. 03.

A nyelvtanulás és nyelvi sokszínűség támogatása akcióterv a 2004-2006 időszakra [2003]: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0449:EN:HTML>, (2013. 04. 21.

A Tanács állásfoglalása a nyelvtanulás-és tanítás Európai Unió oktatási és képzési rendszerein belüli fejlesztéséről és változatossá tételéről [1995]. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995Y0812%2801%29:EN:HTML>, (2013. 04. 11.

A Tanács következtetései az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”) [2009].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:HU:PDF>, (2013. 04. 06.

A többnyelvűséggel foglalkozó magas szintű munkacsoport zárójelentése [2007]: http://ec.europa.eu/languages/documents/multishort_hu.pdf, (2013. 04. 07.

A többnyelvűség terén tett közösségi fellépések leltára [2011]: http://ec.europa.eu/languages/pdf/inventory_en.pdf, (2013. 04. 14.

Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról [2006].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006H0962:HU:HTML>, (2013. 04. 14.

Az Európai Parlament és a Tanács 1719/2006/EC határozata a „Fiatalok mozgásban” program létrehozásáról (2007-2013) [2006]. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_327/l_32720061124en00300044.pdf, (2013. 03. 22.

Az Európai Parlament és a Tanács 1720/2006/EK határozata az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról [2006].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:hu:PDF>, (2013. 04. 14.

Az Európai Parlament és a Tanács 1934/2000/EK határozata a nyelvek európai évéről [2000].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000D1934:EN:HTML>, (2013. 04. 15.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája [2007]: <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303HU.01000101.htm>, (2013. 02. 16.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés [2007]: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:hu:PDF>, (2013. 02. 16.

Az Európai Unióról szóló szerződés [2007]: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:hu:PDF>, (2013. 02. 16.

Az új „Erasmus mindenkinek” program: kilátások [2013].: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/135457.pdf, (2013. 04. 15.

EGK Tanács 1. sz. rendelete az Európai Gazdasági Közösség által használt nyelvek meghatározásáról [1958].: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31958R0001:EN:HTML>, (2013. 02. 16.

Elnökségi következtetések, barcelonai Európai Tanács [2002]., http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf, (2013. 04. 09.

Elnökségi következtetések, lisszaboni Európai Tanács [2000]: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm, (2013. 04. 08.

Európa 2020 stratégia [2010]: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/complet_hu.pdf, (2013. 04. 12.

Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében [2012].: http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/com669_hu.pdf, (2013. 04. 14.

Nyelvi kompetenciák a foglalkoztatásért, mobilitásért és növekedésért [2012].: http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/sw372_en.pdf, (2013. 03. 12.

Nyilvános konzultáció a többnyelvűségről – eredmények [2007].: http://ec.europa.eu/languages/documents/sumnews_en.pdf, (2013. 04. 14.

Oktatás és képzés 2010 [2004]: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf, (2013. 04. 12.

Római Szerződés [1957]: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11957E/TXT:FR:PDF>, (2013. 04. 11.

Szerződés az Európai Unióról [1992]: <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>, (2013. 04. 11.

Többéves pénzügyi keret 2007-2013 [2005].: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/87677.pdf, (2013. 03. 22.

Többnyelvűség: európai tőke és közös elkötelezettség [2008].: http://ec.europa.eu/languages/documents/2008_0566_en.pdf, (2013. 04. 14.

Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére [2005]: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF>, 2013. 04. 14.

Európai Unió publikációk

Az európaiak és nyelveik (különleges Eurobarometer felmérés) [2006].: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf, (2013. 04. 16.

Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) [2012].: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf, (2013. 04. 16.

Az európaiak és nyelveik (386. sz. különleges Eurobarometer felmérés) – Magyarország [2012]. : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_fact_hu_en.pdf, (2013. 04. 17.

ELAN-tanulmány [2006]: http://ec.europa.eu/languages/documents/doc421_en.pdf, (2013. 04. 11.

Első európai nyelvi kompetenciamérés – végső jelentés [2012].: http://ec.europa.eu/languages/eslc/docs/en/final-report-escl_en.pdf, (2013. 04. 16.

Eurostat – Európa 2020 indikátorok (2012): http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators, (2013. 04. 12.

Kok-jelentés [2004]. http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/fp6-evidence-base/evaluation_studies_and_reports/evaluation_studies_and_reports_2004/the_lisbon_strategy_for_growth_and_employment_report_from_the_high_level_group.pdf, 11. old., (2013. 04. 12.

Elektronikus cikkek

Fischer Márta [2009]: A többnyelvűség és a nyelvoktatás támogatása az Európai Unióban: <http://www.ofi.hu/tudastar/fischer-marta>, (2013. 03. 02.

Kontra Miklós: Tannyelv, (felső)oktatás, nyelvpolitika: http://epa.oszk.hu/00000/00033/00019/pdf/szemle_2004_4_kontra.pdf, 1. old., (2012. 12. 22.

Krzyzanowski, Michael, Wodak, Ruth [2010]: Political strategies and language policies: the European Union Lisbon Strategy and its implications for the EU's language and multilingualism policy: http://www.academia.edu/1563358/Political_Strategies_and_Language_Policies_The_European_Union_Lisbon_Strategy_and_its_Implications_for_the_EUs_Language_and_Multilingualism_Policy, (2013. 04. 12.

Sándor Klára: Nyelvtervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés: http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/humfold/szoeling/Sandor_K/corvina.htm, (2012. 12. 22.

Egyéb elektronikus források

2001. évi népszámlálás – országos adatok [2004].
http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/18/tables/load1_34_2.html, (2013. 03. 25.)
2011. évi népszámlálás – országos adatok [2013].:
http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_orosz_2011.pdf, (2013. 04. 08.)
- A Campus Hungary program honlapja: <http://www.campushungary.hu/>, (2013. 03. 27.)
- A Fiatalok lendületben program honlapja: <http://www.yia.hu/oldal.php?szam=1&oldal=Magunkról>, (2013. 03. 22.)
- A Mindig TV honlapja: <http://mindigtv.hu/digitalis-atallas>, (2013. 04. 17.)
- A nemzeti idegennyelv-oktatás fejlesztésének stratégiája az általános iskolától a diplomáig [2012].:
<http://www.kormany.hu/download/c/51/c0000/idegennyelv-oktat%C3%A1s%20feh%C3%A9r%20k%C3%B6nyv.pdf>, (2013. 04. 17.)
- A Nyelvpárádé rendezvény honlapja: www.nyelvparde.com, (2013. 03. 22.)
- A Poliglotti – többnyelvűségi megfigyelőközpont honlapja:
<http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?lg=en>, (2013. 03. 22.),
http://poliglotti4.eu/docs/Reports/Language_Observatory_Final_Report_Updated_in_December_2012.pdf, (2013. 03. 22.)
- A Régiók Bizottsága honlapja: <http://cor.europa.eu/en/activities/commissions/educ/Pages/educ.aspx>, (2013. 02. 18.)
- A Tempus Közalapítvány honlapja: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=1144, (2013. 03. 20.)
- A Tudásod a jövőd program honlapja: <http://www.tudasodajovod.hu/>, (2013. 03. 26.),
http://www.tudasodajovod.hu/web/guest/sajto/-/asset_publisher/CmpD31M2IWTv/content/sajtokozlemeny-2013-05-02-?redirect=http%3A%2F%2Fwww.tudasodajovod.hu%2Fweb%2Fguest%2Fsajto%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_CmpD31M2IWTv%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dsub-center%26p_p_col_count%3D1, (2013. 09. 09.)
- Az Európai Bizottság honlapja: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm, (2013. 04. 06.),
http://ec.europa.eu/languages/index_hu.htm, (2013. 02. 16.),
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/educ-training_en.htm, (2013. 02. 16.),
http://ec.europa.eu/education/who-we-are/our-mission_en.htm, (2013. 02. 16.),
http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/overview_en.htm, (2013. 03. 22.),
http://eacea.ec.europa.eu/youth/programme/about_youth_en.php, (2013. 03. 21.),
http://ec.europa.eu/languages/orphans/european-day-of-languages_hu.htm, (2013. 03. 22.),
http://ec.europa.eu/magyarorszag/news/agenda/20100915_europai_nyelvi_koktelbar_hu.htm, (2013. 03.),
http://ec.europa.eu/languages/european-language-label/index_hu.htm, (2013. 03. 22.),
http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fwk0713/fwk0713_en.cfm, (2013. 03. 22.),
http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/eurobarometer-survey_hu.htm, (2013. 04. 16.),
http://ec.europa.eu/magyarorszag/press_room/press_releases/20120621_eurobarometer_nyelvtanulas_hu.htm, (2013. 03. 13.)
- Az Európai Parlament honlapja: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_4.17.3.pdf, (2013. 04. 12.), <http://www.europarl.europa.eu/news/en/>, (2013. 02. 16.)
- Az Európai Tanács honlapja: <http://www.european-council.europa.eu/the-president/european-council-priorities-2014?lang=hu>, (2013. 02. 17.)
- Az Európai Unió honlapja: http://europa.eu/pol/mult/index_hu.htm, (2013. 02. 18.),
http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7316_hu.htm, (2013. 02. 16.),
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11044_en.htm, (2013. 03. 22.),
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_hu.htm, (2013. 03. 22.)
- Az Európai Unió Tanácsának honlapja: <http://www.consilium.europa.eu/policies/council-configurations/education,-youth-and-culture?lang=hu>, (2013. 02. 16.)
- Az Európai Unió Tanácsa soros elnöksége – Magyarország honlapja: <http://www.eu2011.hu/hu/oktatasi-ifjusagi-kulturalis-es-sport-tanacs-eyc>, (2013. 02. 17.), <http://www.eu2011.hu/hu/magyar-elnokseg-prioritasai>, (2013. 03. 24.), <http://www.eu2011.hu/hu/europa-2020>, (2013. 03. 24.), <http://www.eu2011.hu/hu/hir/orban-az-europai-parlamentben-0705>, (2013. 03. 24.)
- Az Európa Tanács honlapja: <http://www.ecml.at/Aboutus/Overview/tabid/172/language/en-GB/Default.aspx>, (2013. 02. 23.),
<http://www.ecml.at/Aboutus/ECMLinvolvementinEUprojects/tabid/600/language/en-GB/Default.aspx>, (2013. 02. 20.)

- Euractiv: <http://www.euractiv.com/innovation-enterprise/lisbon-strategy-reports-name-goo-news-216269>, (2013. 04. 06.)
- Európa 2020 Versenyképességi Jelentés [2012].: http://www3.weforum.org/docs/CSI/2012/Europe2020_Competitiveness_Report_2012.pdf, (2013. 04. 06.)
- Európai Kulturális Egyezmény [1954].: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/018.htm>, (2013. 04. 14.)
- Globális Versenyképességi Jelentés [2010] http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf, 17. old., (2013. 04. 05.)
- Magyar Tudományos Akadémia – Nyelvtudományi Intézet honlapja: http://www.nyttud.hu/mconf/index_hu.html, (2013. 03. 24.)
- Nyelv és Tudomány folyóirat: <http://www.nyest.hu/hirek/miert-nem-sikeres-az-iskolai-nyelvoktatas>, (2013. 04. 18.)
- Világ-Nyelv Program [2005].: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/vilagnyelv/vny_teljes_felhivas_2005_honlap.pdf, (2013. 04. 17.)

© DKE 2013

<http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

*

Figyelem! *Kedves kutató!* Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. A tanulmányt a következőképpen idézze: *Bradean-Ebinger Nelu és Nagyvárad Szabina: Az Európai Unió versenyképessé tétele: központban a nyelvtudás. International Relations Quarterly, Vol. 4. No.3.(2013 őszi) 44 p.* Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*